

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Študijný program: Geografie
Študijný odbor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Petra Vajsábllová

**KÚPEĽNÝ CESTOVNÝ RUCH NA SLOVENSKU
V KOMPARÁCII S ČESKOM A JEHO VPLYV NA
ROZVOJ REGIÓNU PIEŠŤANY**

SPA TOURISM IN SLOVAKIA IN COMPARISON
WITH CZECHIA AND ITS IMPACT ON
DEVELOPMENT OF THE PIEŠŤANY REGION

Diplomová práca

Praha 2011

Vedúci diplomovej práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som záverečnú prácu spracovala samostatne a že som uviedla všetky použité informačné zdroje a literatúru. Táto práca ani jej podstatná časť nebola predložená k získaniu iného alebo rovnakého akademického titulu.

V Prahe dňa 25. apríla 2011

.....

Pod'akovanie

Veľmi rada by som pod'akovala vedúcej mojej práce RNDr. Dane Fialovej, Ph.D., za ochotu, ústretovosť, za odbornú pomoc pri spracovaní a vedenie tejto diplomovej práce a materiály, ktoré mi poskytovala v priebehu spracovania diplomovej práce.

ABSTRAKT

Diplomová práca Kúpeľný cestovný ruch na Slovensku v komparácii s Českom a jeho vplyv na rozvoj regiónu Piešťany sa zaoberá problematikou kúpeľného cestovného ruchu na Slovensku, v Česku a v Piešťanoch a zároveň jeho vplyvom na rozvoj Piešťanského regiónu. Po teoretickom zarámovaní a vstupe do problematiky kúpeľného cestovného ruchu a regionálneho rozvoja sa práca venuje popisu histórie a charakteristike kúpeľníctva v uvedených destináciách. Na konci prvej časti práca upozorňuje na súčasné trendy v kúpeľnom cestovnom ruchu. V druhej časti sa venuje histórii Piešťanských kúpeľov s aplikáciou Životného cyklu destinácie, potom charakteristike kúpeľného cestovného ruchu v Piešťanoch, vďaka ktorej sa zisťuje súčasná pozícia destinácie, a na koniec jeho vplyvom, dopadom a problémom. Záverečná časť obsahuje SWOT analýzu kúpeľného cestovného ruchu v Piešťanoch.

Kľúčové slová: cestovný ruch, kúpele, kúpeľný cestovný ruch, región, destinácia, regionálny rozvoj

ABSTRACT

The thesis Spa tourism of Slovakia in comparison with situation in Czech Republic and its impact on development of region of Piešťany occupies with problems of spa tourism in Slovakia, Czech Republic and Piešťany and with its impact on development of region of Piešťany. After the first enframing and getting into the problem of spa tourism and regional development the thesis devotes to specification of history and balneology characteristics in mentioned destinations. The thesis at the end of its first part calls attention to the current trends in spa tourism. The second part deals with history of Spa of Piešťany with application of destination's lifecycle, then pays attention to Piešťany spa tourism characteristics which makes possible to find out an actual position of the destination and last to its influence, impacts and problems. The final part of the thesis contains SWOT analysis of spa tourism of Piešťany.

Key words: tourism, spa, spa tourism, region, destination, regional development

Zoznam skratiek

ASK	– Asociácia slovenských kúpeľov
CR	– Cestovný ruch
ČR	– Česká republika
ČSR	– Československá republika
ČSSR	– Československá socialistická republika
ČSÚ	– Český statistický úrad
EAO	– ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EU	– Európska únia
FNM	– Fond národného majetku
GIS	– Geografický informačný systém
HDP	– Hrubý domáci produkt
KLÚ MV SR	– Kúpeľno-liečebný ústav Ministerstva vnútra Slovenskej republiky
MMR	– Ministerstvo pro místní rozvoj
MsK	– Mestská knižnica mesta Piešťany
MsKS	– Mestské kultúrne stredisko mesta Piešťany
MTZ	– materiálno-technická základňa
NCZI	– Národné centrum zdravotníckych informácií
OSN	– Organizácia spojených národov
PIC	– Piešťanské informačné centrum
PKS	– parita kúpnej sily
RR	– regionálny rozvoj
SACR	– Slovenská agentúra pre cestovný ruch
SLK	– Slovenské liečebné kúpele
SODB 2001	– Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov v r. 2001
SR	– Slovenská republika
SZ	– severozápad
SWOT	– Typ strategickej analýzy z hľadiska jej silných stránok (strengths), slabých stránok (weaknesses), príležitostí (opportunities) a ohrození (threats), ktorý poskytuje podklady pre formuláciu rozvojových aktivít, podnikových stratégií a strategických cieľov
ŠÚ SR	– Štatistický úrad Slovenskej republiky
TALC	– Tourist area life cycle, Životný cyklus destinácie

- TASR – Tlačová agentúra Slovenskej republiky
ÚPN – územný plán mesta
ÚZIS – Ústav zdravotníckych informácií a štatistiky Českej republiky

Zoznam tabuliek

- Tabuľka 1: Regionálne rozloženie kúpeľných miest v ČR a SR
Tabuľka 2: Rozdelenie kúpeľných zariadení v SR a v ČR podľa vlastníctva, právnej formy
Tabuľka 3: Rozdelenie kúpeľných zariadení podľa prírodného liečivého zdroja na Slovensku a v Česku
Tabuľka 4: Index zmeny počtu hostí v kúpeľoch v SR a ČR
Tabuľka 5: Štatistika hostí a prenocovaní v Piešťanoch
Tabuľka 6: Príjmy mestského rozpočtu, z miestnych daní súvisiace s cestovným ruchom (v EUR), 2005 – 2009
Tabuľka 7: Ekonomicky aktívni obyvatelia pracujúci v meste Piešťany, obciach Banka a Moravany Nad Váhom v širšom kontexte v roku 2001
Tabuľka 8: SWOT analýza kúpeľného CR v Piešťanoch

Zoznam grafov

- Graf 1: Dopady svetovej hospodárskej krízy na podnikanie v kúpeľnom CR v r. 2009
Graf 2: Kľúčové trhy liečebných kúpeľov na Slovensku v r. 2009
Graf 3: Podiel indikácií v kúpeľných miestach v Česku a na Slovensku
Graf 4: Podiel zahraničných hostí českých kúpeľných zariadení v r. 2000 a 2009
Graf 5: Podiel zahraničných hostí slovenských kúpeľných zariadení v r. 2000 a 2009
Graf 6: Priemerný počet prenocovaní u domácich a zahraničných hostí v SR a ČR, 2005 – 2009
Graf 7: Podiel jednotlivých výkonov v kúpeľoch na Slovensku a v Česku v r. 2003 a 2008 (v %)

Graf 8: Vývoj podielu pacientov v kúpeľnej liečbe podľa hradenia pobytu v SR a ČR
Graf 9: Vývoj počtu hostí v kúpeľoch Piešťany 1875 – 2009 a životné cykly destinácie
Graf 10: Vývoj počtu obyvateľov v Piešťanoch 1869 - 2010
Graf 11: Podiel zahraničných hostí v kúpeľoch Piešťany 1947 - 2009

- Graf 12: Vývoj lôžkovej kapacity v kúpeľoch Piešťany 1938 – 2010
- Graf 13: Súčasný TALC podľa počtu hostí v kúpeľoch Piešťany
- Graf 14: Vývoj počtu hostí piešťanských kúpeľov v r. 2001 - 2009
- Graf 15: Počet hostí kúpeľov Trnavského kraja v r. 2008
- Graf 16: Podiel zahraničných hostí v kúpeľoch Piešťany v r. 2000 a 2006 v %
- Graf 17: Priemerná dĺžka pobytu hostí v kúpeľoch Piešťany, 2006 - 2009
- Graf 18: Priemerná dĺžka pobytu domácich a zahraničných hostí v okresoch Trnavského kraja, v Trnavskom kraji a v SR, v r. 2008
- Graf 19: Vývoj tržieb za ubytovanie v kúpeľoch Piešťany, 2007 – 2009 v mil. Eur
- Graf 20: Priemerné ceny za ubytovanie v kúpeľoch Piešťany, Smrdáky, v Trnavskom kraji a v SR, 2007 – 2009 v EUR
- Graf 21: Štruktúra ekonomiky mesta Piešťany v roku 2001 podľa výsledkov Sčítania ľudu

Zoznam obrázkov

- Obrázok 1: Poloha mesta Piešťany v širších územných vzťahoch
- Obrázok 2: Denne dochádzajúci do mesta Piešťany za prácou v roku 2001 z miest SR

Zoznam príloh

- Príloha 1: „6R“ alebo 6 základných funkcií, ktoré odrážajú potreby kúpeľných hostí:
- Príloha 2: Pozitívne a negatívne dopady turizmu na hostiteľskú komunitu
- Príloha 3: Životný cyklus destinácie
- Príloha 4: Kúpeľné miesta na Slovensku podľa významu v r. 1947
- Príloha 5: Kúpeľné miesta na Slovensku podľa významu v súčasnosti
- Príloha 6: Vývoj počtu pacientov v kúpeľných zariadeniach v ČR, 1985 - 2005
- Príloha 7: Základné rozdiely vo vývoji kúpeľníctva v SR a ČR
- Príloha 8: Vývoj počtu kúpeľných miest na území Slovenska v r. 1594 – 2007
- Príloha 9: Vývoj počtu kúpeľných miest na území Česka v r. 1925 – 2010
- Príloha 10: Kúpeľné miesta na Slovensku podľa počtu lôžok a podľa indikácie, r. 2009
- Príloha 11: Kúpeľné miesta v ČR podľa indikácií, počtu lôžok a významu
- Príloha 12: Kúpele v Česku a na Slovensku podľa typu prírodného liečivého zdroja
- Príloha 13: Stolové prírodné minerálne a liečivé vody na Slovensku
- Príloha 14: Počet nakúpených poukazov na kúpeľnú starostlivosť na Slovensku, 1995 –

2003

Príloha 15: Výdavky na nákup poukazov v Slovenských kúpeľoch, 1995 – 2003

Príloha 16: Poloha okresu Piešťany v rámci Trnavského kraja

Príloha 17: Celkový prírastok obyvateľstva v meste a okrese Piešťany

Príloha 18: Kúpeľný ostrov v Piešťanoch je strediskom kúpeľného CR v Piešťanoch

Príloha 19: Kolonádový most v Piešťanoch

Príloha 20: Cena za služby a procedúry v kúpeľoch Piešťany na konci 19.stor.

Príloha 21: Pramene liečivej vody v Piešťanoch

Príloha 22: Liečivý zdroj Adam Trajan

Príloha 23: Liečivá voda v Piešťanoch sa využíva aj ako pitná kúra

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK, TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV, PRÍLOH.....	5
1 ÚVOD.....	11
2 PREHĽAD LITERATÚRY, ZÁKLADNÁ TERMINOLÓGIA, TEORETICKÝ RÁMEC.....	14
2.1 Teoretický podklad.....	14
2.1.1 Životný cyklus destinácie.....	16
2.1.2 Teória jadro – periféria, vymedzenie pojmu región.....	17
2.2 Literatúra venujúca sa CR, kúpeľníctvu všeobecne	19
2.3 Základná terminológia kúpeľného CR.....	24
2.4 Práce týkajúce sa Piešťan.....	27
3 METODIKA PRÁCE.....	29
4 ANALÝZA KÚPEĽNÉHO CR NA SLOVENSKU A V ČESKU.....	33
4.1 Vývoj kúpeľníctva na území Slovenska, porovnanie s Českom.....	33
4.2 Svetová hospodárska kríza v slovenských kúpeľoch.....	39
4.3 Analýza kúpeľníctva na Slovensku, porovnanie s Českom.....	42
4.3.1 Súčasný trendy v kúpeľníctve.....	42
4.3.2 Kúpeľné miesta v SR a ČR, typológie.....	44
4.3.3 Kapacity a výkony kúpeľov v SR a ČR.....	50
4.3.4 Predpoklad trendov v kúpeľníctve.....	58
5 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MESTA A REGIÓNU PIEŠŤANY.....	62
6 ANALÝZA KÚPEĽNÉHO CR V PIEŠŤANOCH.....	65
6.1 Historický vývoj kúpeľov a rozvoj mesta Piešťany, aplikácia TALC.....	65
6.2 Analýza súčasného stavu v kúpeľoch Piešťany.....	72
6.2.1 Liečivé zdroje a indikácie.....	73
6.2.2 Potenciál rozvoja CR v Piešťanoch a okolí.....	73
6.2.3 Infraštruktúra CR v meste a v regióne Piešťany.....	76
6.2.4 Štatistická analýza návštevnosti kúpeľov Piešťany.....	77
6.2.5 Tržby sa ubytovanie a priemerná cena za ubytovanie.....	83
7 CESTOVNÝ RUCH A ROZVOJ REGIÓNU PIEŠŤANY.....	85
7.1 Pozitívne účinky CR.....	87
7.1.1 Prínosy prostredníctvom daní a poplatkov.....	87

7.1.2 Prínosy v oblasti rozvoja služieb a infraštruktúry, investície.....	88
7.1.3 Prínosy v oblasti zamestnanosti.....	91
7.2 Negatívne účinky CR.....	96
7.3 Organizácia CR v Piešť'anoch.....	98
7.4 Problémy v kúpeľníctve.....	98
7.5 SWOT analýza kúpeľného CR v Piešť'anoch.....	100
8 ZÁVER.....	101
9 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A ZDROJOV.....	104

1 ÚVOD

Cestovný ruch (CR) a cestovanie sú aktivity, ktorých súhrn predstavuje jedno z najväčších ekonomických odvetví a stáva sa stále významnejším faktorom regionálneho rozvoja. Jedná sa o oblasť ekonomiky, ktorá je fixovaná na miesto svojho vzniku (destináciu CR). CR je najväčším tvorcom pracovných miest, jedným z najväčších exportných odvetví a významným stimulátorom investičných aktivít. O rozvoji CR svedčí to, že počet turistov, ktorí prekročili hranicu svojej krajiny, sa zvýšil 28 krát (medzi rokmi 1950 – 2000). To predstavuje priemerný ročný prírastok 7 %. V poslednom období narastá význam CR v regionálnej politike. Pre regióny so štrukturálnymi problémami môže byť rast CR veľmi nápomocný. Pre ekonomicky slabé regióny je významný multiplikačný efekt. CR je totiž schopný pri pomerne nízkych nákladoch generovať pracovné miesta. Môže tak riešiť problémy s nezamestnanosťou v niektorých regiónoch (Tittelbachová, 2008).

Kúpeľný CR už dávno nepredstavuje iba zdravotné pobyty po operáciách a chorobách, čím ďalej, tým viac sa dostávajú do popredia kratšie relaxačné pobyty. I v tejto práci sa zaoberám trendmi vývoja v oblasti kúpeľníctva.

Hlavné ciele tejto práce sú dva:

1) Porovnanie kúpeľného cestovného ruchu (CR) na Slovensku (SR) a v Česku (ČR) v súčasnosti k prihliadnutím k najnovším európskym trendom.

2) Zistiť a zhodnotiť aké sú predpoklady pre ďalší rozvoj moderných trendov v kúpeľnom CR v Piešťanoch, aký je celkový vplyv CR uskutočňovaného v tomto meste na celý región.

Na základe týchto dvoch hlavných cieľov je možné formulovať ciele dielčie a predovšetkým pracovné otázky:

1a) Aké sú základné rozdiely vo vývoji českého a slovenského kúpeľníctva?

1b) V čom spočíva odlišnosť v typológii kúpeľných miest v SR a ČR?

1c) Existuje diferenciacia v dostupných štatistických zdrojoch za kúpeľníctvo SR a ČR a aké trendy možno predpokladať v budúcnosti v súvislosti s kúpeľným CR v týchto destináciách?

2a) Aká je pozícia Piešťan ako kúpeľného miesta?

2b) Ako možno charakterizovať profil návštevníka kúpeľnej destinácie Piešťany?

2c) Akým spôsobom vplýva kúpeľný CR v Piešťanoch na daný región?

Štruktúra práce

Prvé časti práce sú venované sumarizácii zdrojov dát a informácií, prehľadu literatúry. Dôležitou súčasťou tejto kapitoly je predstavenie základných pojmov, ktoré sa týkajú tejto práce a teoretických konceptov. Ďalej je to kapitola týkajúca sa hlavných metodických prístupov, ktoré sú v práci použité.

Čo sa týka kúpeľného CR na Slovensku, práca sa venuje stručnému vývoju kúpeľného CR na Slovensku, v porovnaní s ČR. V ďalšej časti tejto kapitoly nájdeme porovnanie ČR a SR v rámci typológie kúpeľných miest, základných výkonov ako návštevnosti, dĺžky prenocovania, podielu jednotlivých úkonov a pod., predpokladaný vývoj v kúpeľníctve. Tu možno nájsť zaujímavé zistenia vo variabilite kúpeľného CR v sledovaných dvoch krajinách.

Druhá základná časť tejto práce je tvorená tromi podkapitolami. Najskôr je vymedzené sledované územie a predstavená základná geografická charakteristika územia. Nasledujúca kapitola sa zameriava na analýzu kúpeľného CR v Piešťanoch, pričom najskôr je charakterizovaný veľmi zaujímavý historický vývoj kúpeľníctva v sledovanom území a súčasne rozvoj mesta s aplikáciou Životného cyklu destinácie. Potom sa záujem sústreďuje na analýzu súčasného stavu v kúpeľoch Piešťany. Primárnou časťou je posledná kapitola, ktorá je venovaná vplyvom CR na rozvoj daného regiónu. Základnou otázkou tejto kapitoly je, či je CR hnacím odvetvím pre rozvoj daného regiónu. V závere kapitoly sa venujem problémom v kúpeľoch a pokúšam sa spracovať SWOT analýzu kúpeľného CR v Piešťanoch.

Celá problematika je zhrnutá v závere, kde sa snažím odpovedať na výskumné otázky, ktoré sú položené v Úvode, a potvrdiť či vyvrátiť dané predpoklady.

Túto tému som si zvolila z dvoch dôvodov. Prvým je, že kúpeľný CR je veľmi obľúbenou formou CR. Zaujala ma myšlienka, zistiť jeho rozdielnosť medzi krajinou, kde som sa narodila a krajinou, v ktorej študujem. V oboch krajinách má tento druh CR svoju tradíciu. Existujú totiž dva prúdy v kúpeľníctve a to: tradičné so silným medicínskym zázemím – sem patria Nemecko, Poľsko, Rakúsko a Česko i Slovensko a potom je to tzv. wellness a zdravotný CR, ktorý je uprednostňovaný v krajinách ako Španielsko, Taliansko, Francúzsko (Jakubíková, 2006). Samozrejme aj u nás aj v ČR sa postupne wellness stal novým trendom. V oblasti kúpeľníctva patrí Slovensko aj Česko k vyspelým európskym krajinám. Disponujú dostatkom kvalitných liečivých zdrojov a vysokým štandardom zdravotníckych služieb v kúpeľných strediskách. Na európskom

trhu je záujem využívať najmä ponuku tradičnej kúpeľnej liečby. Rekondičné pobyty v trvaní dvoch až piatich dní sú novým prvkom v súlade s európskymi trendmi (Sotník, 2009).

Voľba Piešťan ako skúmaného kúpeľného miesta bola veľmi jednoduchá. Je to najvýznamnejšie kúpeľné miesto na Slovensku a zároveň sa nachádza v okolí môjho trvalého bydliska. Môj výber ovplyvnil fakt, že túto oblasť poznám v základnej rovine, viackrát som ju navštívila a upútala moju pozornosť. I keď sa mi počas výskumu vyskytli viaceré problémy, predovšetkým s neochotou.

2 PREHĽAD LITERATÚRY, ZÁKLADNÁ TERMINOLÓGIA, TEORETICKÝ RÁMEC

Snahou tejto kapitoly je vyhodnotenie literatúry súvisiacej s témou predkladanej práce. Na základe témy, obsahu práce je táto literatúra rozdelená podľa viacerých kritérií. Kapitola 2.1 sa zaoberá publikáciami, ktoré dopomohli teoreticky podložiť danú tému; kapitola 2.2 obsahuje literatúru venujúcu sa CR, kúpeľníctvu všeobecne; kapitola 2.3 predkladá základné pojmy v kúpeľnom CR; 2.4 regionálne diela týkajúce sa Piešťan.

2.1 Teoretický podklad

Pre túto prácu je v prvom rade najdôležitejšie predstaviť pojem destinácia CR, keďže je celá venovaná destináciám CR. Jeho výklad poskytuje napr. Pásková (2009, s. 26):

Podľa nej je „**destináciou CR** taký územný celok, ktorý sa vyznačuje spoločným postupom pre využívanie potenciálu, pre rozvoj CR, zdieľanou kapacitou územia pre tento rozvoj, spoločným životným cyklom CR a spoločnými procesmi CR (destinačnými procesmi). Určujúcim kritériom sú analogicky s postupom vymedzovania socio-ekonomických nodálnych regiónov spoločné destinačné procesy na makroregionálnej, mezoregionálnej, mikroregionálnej a subregionálnej úrovni (v závislosti na ráde destinácie)”. Pre túto prácu to budú teda procesy na makroregionálnej úrovni – keďže je sledovaný kúpeľný CR na Slovensku a v Česku a potom na mikroregionálnej úrovni – mesto Piešťany so svojim zázemím. „Ide teda o dynamický región, ktorý nedosahuje komplexitu socio-ekonomického regiónu, integrovaného predovšetkým dochádzkou za prácou, obslužnosťou a vzdelaním. Destinácia je územie integrované na základe destinačných procesov, ako napr. exkurzionizmus” (Pásková, 2009, s. 27).

Destinačný management je súbor techník, nástrojov a opatrení, ktoré sa používajú na koordináciu plánovania, organizáciu, rozhodovania a reguláciu CR v danej destinácii. Jeho výsledkom sú udržateľné a konkurencieschopné produkty, ako logo, značka kvality, spoločný informačný a rezervačný systém, tvorba cenovej politiky, výskum a zber štatistických dát z oblasti CR, iniciácia partnerstva súkromného a verejného sektoru. Jeho súčasťou je návštevnícky management (Pásková, Zelenka,

2002). Existenciu destinačného managementu sa pokúsim zistiť v kúpeľnej destinácii Piešťany (viz. kap. 7.3).

Pre túto prácu je tiež potrebné charakterizovať význam pojmu trvalo udržateľný rozvoj a zároveň vplyvy CR. Problematika trvalo udržateľného rozvoja sa začala objavovať v odbornej literatúre na začiatku 80. rokov 20. stor. Postupne sa stáva súčasťou konania vedcov, ekonómov, ekológov a ďalších odborníkov na rôznych stupňoch riadenia spoločnosti. Vychádzajú viaceré publikácie, tvorí sa koncept a mení sa pohľad na ekonomický rozvoj oblastí i krajín. Myšlienka dodržiavať ekologické princípy postupne preniká do významných dokumentov svetových organizácií a stáva sa súčasťou legislatívy. CR hrá významnú rolu pri rozvoji územia, avšak dlho neboli docenované environmentálne dopady rozvoja CR, preto je dôležité zaoberať sa týmto konceptom (Indrová, 2008).

Silná vládna podpora ekonomického rastu ovplyvňuje politický vývoj vo vzťahu k udržateľnému rozvoju. Stratégia udržateľného rozvoja s názvom A better quality of life (1998) definuje udržateľný rozvoj pomocou 4 cieľov, ktoré by mali byť splnené súčasne: sociálneho pokroku, ktorý uznáva potreby všetkých, efektívnej ochrany životného prostredia, obozretného využívania prírodných zdrojov, udržiavanie vysokej a stabilnej úrovne ekonomického rastu a zamestnanosti. Táto definícia bola obzvlášť významná pre projektantov, pretože znamenala posun od dôrazu na environmentálne limity v prospech prístupu zameraného viac na zladenie ochrany životného prostredia s ekonomickým rastom (Haughton, Counsell, 2004).

Pásková (2009) vo svojej veľmi prínosnej publikácii charakterizuje vplyvy CR na prírodné a socio-kultúrne prostredie (viz. kap. 7.1 a 7.2). Vplyvy na prírodné prostredie možno zhrnúť ako turistické znečistenie, emisie, erózia, zavlečenie nepôvodných druhov, poškodzovanie prírodných hodnôt a biodiverzity. Vplyvy na socio-kultúrne prostredie sú sociálne, etnické, kultúrne, ekonomické a infraštrukturálne a urbanistické efekty. Pásková (2009) charakterizuje negatívne účinky CR na hosťateľské prostredie a taktiež vymedzuje pojem duálna spoločnosť.

Podľa Páskovej a Zelenku (2002) **multiplikačný efekt** predstavuje v CR skutočnosť, že CR v danom mieste prináša nielen príjem priamo od hostí, ale podnecuje i rozvoj služieb spätých s uspokojovaním potrieb hostí (teda ubytovacích, stravovacích, zábavných a pod.), i ďalších spätých s CR nepriamo. Vyvoláva ďalšie výdavky, čo má

kladný vplyv na kúpnu silu rezidentov, ale je tiež prínosom pre rozvoj obce ako celku i rôznych aktivít mimo jej rámec (napr. výrobných podnikov).

„Keynesov multiplikačný efekt je možné tiež aplikovať na odvetvie CR. Nepriame dopady CR, jeho mnohostranná i keď sprostredkovaná účinnosť na ekonomiku spočíva v následnom pôsobení CR na ekonomický rozvoj celej rady ďalších odvetví hospodárstva. Najčastejšie sa vyjadruje pomocou multiplikátoru, a to predovšetkým multiplikátoru príjmového, multiplikátoru zamestnanosti, multiplikátoru investícií a multiplikátoru mzdového” (Metelková, 2005, s. 279) (viz. kap. 7).

Ďalej tiež Pásková (2009) charakterizuje rôzne koncepty a prístupy udržateľného CR. Jedným z nich je Koncept životného cyklu destinácie (TALC), ktorému je venovaný následný oddiel. Jeho schéma je v práci použitá z Páskovej (2009/2010) prednášok.

2.1.1 Životný cyklus destinácie (TALC)

Podľa Páskovej (2009) je to koncept zameraný na sledovanie dynamiky destinačného prostredia – zmien spôsobených v tomto prostredí primárne cestovným ruchom. Model ponúka dobrú základňu pre aplikovaný výskum, zameraný na objasnenie konkrétneho destinačného vývoja a jeho príčin, avšak pri zohľadnení pôsobenia bežných civilizačných procesov. Trajektóriu životného cyklu je možné vykresliť ako krivku, ktorá podchycuje vývoj hodnôt základných ukazovateľov vývoja potenciálu, stavu a efektov CR v destinácii. Jedná sa predovšetkým o vývoj hodnoty únosnej kapacity územia pre rozvoj CR, objemu návštevnosti, segmentačnej štruktúry hlavne z hľadiska vzorca časopriestorového a spotrebného správania návštevníka, Defertovej funkcie, iritačného indexu, veľkosti príjmov z CR na obyvateľa, miery využitia ubytovacích kapacít, počtu návštevníkov na jednotku plochy, množstva odpadu, úrovne hlučnosti, miery sezónnosti a postoja miestnych obyvateľov k miestnemu rozvoju CR.

Väčšina autorov popisuje Životný cyklus so 6 fázami, podľa Butlera (Príloha 3). Koncept TALC poskytuje veľké možnosti aplikácie. V tejto práci sa ho pokúsime aplikovať pre vývoj destinácie Piešťany (viz. kap. 6.1). Toto kúpeľné miesto je totiž špecifickým typom destinácie. Na základe teoretického zarámovania je predložená nasledovná hypotéza:

Ak považujeme Piešťany za destináciu CR s dlhoročnou tradíciou a pokúsime sa aplikovať teóriu TALC, nachádza sa už v treťom cykle a momentálne vo fáze stagnácie.

Tento koncept síce predkladá vývoj danej destinácie, avšak neberie ohľad na významnú zložku, ktorou je životné prostredie. Touto problematikou sa zaoberá koncept únosnej kapacity destinácie.

2.1.2 Teória jadro – periféria, vymedzenie pojmu región

Štúdie Hampla (1987, 2005) podobne ako ostatné jeho publikácie mi poskytli teoretický základ vymedzenia regiónov. V súlade s Hamplom (2005), súdržnosť regiónu destinácie zaisťujú vnútorné väzby v rámci destinačných procesov, ktoré tu prebiehajú. Územie destinačného regiónu sa skladá z dvoch častí, funkčne odlišných a vzájomne však spojených väzbami – destinačné jadro a destinačné zázemie. Rozhodujúcim kritériom vymedzovania destinačného územia je intenzita kontaktov medzi jadrom a zázemím, ktorá je kľúčovým integrujúcim faktorom (Pásková, 2009). Tieto väzby vyjadrujú teórie regionálneho rozvoja jadro – periféria, ktoré sú predstavené v nasledovnom oddieli.

Podľa Hampla, Gardavského, Kühnla (1987) je možné mikroregióny charakterizovať ako „územné celky, v ktorých rámci sú relatívne uzavreté najintenzívnejšie regionálne procesy, predovšetkým dochádzka za prácou a za základnými druhmi služieb (s. 131). Základným kritériom pre stanovenie vzťahov regionálnej podradenosti či nadradenosti medzi jednotkami je prevládajúci spád, čiže najsilnejší smer – podľa významovo dominantných a reprezentatívnych regionálnych procesov” (Hampl, Gardavský, Kühnl, 1987, s. 135).

Jadro rozvoja môže byť chápané ako rastový pól, v ktorom sú koncentrované hnacie odvetvia a hnané odvetvia. Medzi jadrom a perifériou existujú väzby, jadro koncentrujúce hnacie odvetvia tak priťahuje i hnané odvetvia, teda obslužné odvetvia. Destináciu CR je taktiež možné vnímať aj ako územie s exportnou základňou (Northova teória), ktoré sa vyznačuje spoločnou komparatívnou výhodou. CR tak predstavuje základné odvetvie, pričom medzi obslužné odvetvia možno zaradiť napr. pohostinské služby, športový a zábavný priemysel, komunálne služby, maloobchodnú sieť a pod. (Pásková, 2009; Blažek, Uhlíř, 2002).

Perrouxova polarizačná teória je založená na pozorovaní, že rast je nerovnomerný. Vzniká v póloch rastu, s rôznou intenzitou. Dominantné subjekty sú nositeľmi inovácií, sú schopné väčšej efektívnosti a rastu. Ich úspešnosť sa rozširuje pozitívne aj na okolie. Polarizácia je prirodzeným výsledkom rastu a vyplýva z lokalizácie hnacej sily a následne naviazaných odvetví v tom istom póle (Lokalizačná teória regionálnej ekonomiky, 2007). Ďalšiu pozornosť je potrebné venovať Friedmanovmu modelu protikladu rozvojového strediska a periférie, ktorý podstatne obohacuje teóriu rozvojových pólov o priestorový aspekt (Polarizační teorie v regionálnom rozvoji a jejich aplikácie). Teória polarizovaného rozvoja nadobúda zmysel práve pri jej aplikácii v praxi. Boudeville zdôraznil, že nie všetky centrá sú aj pólmi rastu. Pólom rastu sa stávajú len nosné tzv. kľúčové aktivity daného regiónu (Jencsóová Dajka, 2004).

Tento Friedmanov priestorový model bol inšpiráciou napr. pre aplikáciu TALC, pričom najskôr existuje polarita jadra a periférie a je motorom vývoja destinácie. Avšak od určitého stupňa začína byť kontraproduktívna a je potrebné podporovať komplementárne väzby jadra na perifériu a tiež stimulovať znižovanie závislosti periférie. Táto postupná zmena vzťahov jadra a periférie predstavuje v destinačnom systéme jednu z kľúčových podmienok dlhodobu udržateľného rozvoja CR (Pásková, 2009).

Publikácia Temple (1994) mi poslúžila pri definovaní pojmu ekonomický rast. Jarábková (2007) pripravila veľmi prínosnú prácu, v ktorej najdôležitejšie pre túto štúdiu sú kapitoly Hospodárske funkcie CR a tiež CR v ekonomike regiónu, na základe ktorých bola teoreticky zarámovaná časť Vplyv CR na rozvoj regiónu. V publikácii od Berana a Dlaska (2005) ma najviac zaujímala časť o ekonomickom rozvoji a časť dlhodobý rozvoj, najmä informácie o konkurenčnej výhode.

Tieto teórie jadro - periféria sa taktiež pokúsim aplikovať v druhej časti štúdie, teda pre región Piešťany. V tomto prípade Mesto Piešťany spoločne s kúpeľným CR predstavuje jadro rozvoja. Kúpeľný CR je vlastne hnacím odvetvím, ktoré podporuje rozvoj ďalších doplnkových odvetví. Pre tento teoretický základ je formulovaná nasledovná hypotéza:

Piešťany z hľadiska kúpeľného CR predstavujú významné jadro, ktorého zázemie má stále silné väzby, dané dochádzkou do špecifického zamestnania. Piešťany predstavujú jadro kúpeľného CR pre Slovensko, z ktorého dochádza k šíreniu inovácií.

2.2 Literatúra venujúca sa CR, kúpeľníctvu všeobecne

Na začiatku tejto podkapitoly považujem za potrebné bližšie oboznámiť so základnými pojmami, ktoré už boli vymedzené v predchádzajúcej podkapitole a priblížiť ďalšie súvisiace pojmy.

Kúpele z troch hľadísk

Každé kúpele možno chápať z troch hľadísk – medicínskeho, spoločenského a turistického. Medicínska zložka je najdôležitejšia, súčasne však všetky slovenské kúpeľné miesta sú aj významnými strediskami kultúrneho, spoločenského a športového života, a preto aj strediskami domáceho i medzinárodného cestovného ruchu. Čo sa týka zdravotného hľadiska, slúži na zlepšovanie zdravotného stavu obyvateľstva, predchádzanie ochorení – preventívne. Medicínsky prístup vyplýva predovšetkým zo zákona 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a zákona 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa Atla (2003) je podstatnou súčasťou turizmu, pretože úplne vyhovuje definícii CR, s výnimkou ambulantnej formy, pretože tu dochádza k presunu účastníka CR z miesta trvalého bydliska do bydliska prechodného a to na dobu kratšiu ako jeden rok. Kúpeľníctvo v sebe spája zdravotníctvo a cestovný ruch. Kúpeľní hostia sa správajú ako účastníci CR (Beránek, 1999).

Kúpeľníctvo sa považuje za neoddeliteľnú súčasť CR. Spoločný dokument štatistickej divízie Organizácie spojených národov (OSN) – odboru pre ekonomické a sociálne informácie a analýzy a Svetovej organizácie cestovného ruchu „Doporučenie k štatistike cestovného ruchu“ vydaný v r. 1994 radí kúpeľníctvo k základným skupinám turistického dopytu, zároveň aj na strane turistickej ponuky (kapacita, výkony a ďalšie ukazovatele kúpeľných zariadení sú sledované ako súčasť komplexnej štatistiky CR). Štatistika Česka i Slovenska toto doporučenie aplikuje. Ukazovatele kúpeľníctva – ubytovacie kapacity, návštevnosť, využitie kapacít, sa sledujú v rámci štatistiky CR. Kúpeľníctvu je tiež v celkovej klasifikácii oblastí CR vyhradená samostatná oblasť CR (Uzlík, 2004).

Attl (2003) sa zaoberal rozdielom medzi kúpeľným a zdravotným CR, ktorý spočíva v tom, že kúpeľný sa spája s pobytom v kúpeľoch a je súčasťou zdravotného CR.

Zdravotný CR je širší pojem a zahŕňa aj kúpeľný CR, nemusí sa vždy spájať s využívaním prírodných liečivých zdrojov. Patrí sem tiež wellness, beauty, vital, liečebný CR, športovo – rekreačný CR.

Podľa Atlla (2003) je definovaných tzv. „6R“ alebo 6 základných funkcií, ktoré odrážajú potreby kúpeľných hostí:

- 1) liečenie (**remedy**) – vlastné procesy balneace
- 2) rehabilitácia(**rehabilitation**) – odstránenie následkov úrazov
- 3) obnova (**revitalize**) – procesy obnovenia fyzických a duševných síl návštevníkov
- 4) odpočinok (**relax**) – zotavenie, oddych
- 5) uvoľnenie (**reflex**) – odpútanie sa od negatív súčasného životného štýlu
- 6) potešenie (**rejoice**) – získanie novej radosti zo života a životnej energie

(Príloha 1). Atll (2004) publikoval prínosné dielo predovšetkým kvôli vymedzeniu 6 základných funkcií, ktoré odrážajú potreby kúpeľných hostí. Základnou funkciou je liečenie a doliečovanie, prevencia ľudských ochorení. Funkcia liečenia kúpeľný CR odlišuje od ostatných foriem zdravotného CR.

Kúpeľníctvo má významné postavenie taktiež v sektore služieb. Podľa Beránka (1999) kúpeľníctvo sú vlastne aj ľudia, ktorí tým, že poskytujú svoje služby – podnikateľskou činnosťou, umožňujú druhým ľuďom zúčastniť sa na CR. Tieto služby môžu byť kúpeľno-liečebné (sú podstatou kúpeľníctva, odlišujú ho tak od ostatných druhov CR), ubytovacie, stravovacie, kultúrno-spoločenské, služby CR (poskytuje cestovná kancelária či cestovná agentúra, turistické informačné centrá, sprievodcovské služby a pod.) (Atll, 2003).

Z hľadiska úhrady za kúpeľné služby poznáme kúpeľnú starostlivosť komplexnú, kedy všetky služby hradí poisťovňa; príspevkovú, kedy poisťovňa hradí iba časť, väčšinou sú to kúpeľné procedúry, ubytovanie a stravu si pacient hradí sám a potom existujú samoplatci, ktorí si hradia všetky náklady sami.

Kúpeľníctvo je komplex ekonomických činností rôznych odvetví, ktoré svojimi výkonmi uspokojujú potreby kúpeľných hostí. Tak, ako aj CR, nie je samostatným ekonomickým odvetvím, ale zasahuje takmer do všetkých ekonomických a sociálnych oblastí. Potrebné je spomenúť jeho podiel na tvorbe hrubého domáceho produktu (HDP), prispievanie do platobnej bilancie, tvorba príjmov štátneho rozpočtu, má vplyv na príjmy rozpočtov regiónov, priaznivo pôsobí na investičnú aktivitu (viz. kap. 7) (Beránek, 1999).

Ďalšou významnou publikáciou pre túto prácu bolo dielo od Knopa (1999) kde sa okrem iných zaujímavých tém z oblasti kúpeľov, managementu a ekonomiky zaoberal **marketingovým mixom v kúpeľníctve:**

Product – produkt - v oblasti kúpeľníctva ide o komplex produktov, ktoré majú charakter balíkov služieb alebo liečebných programov

Price – cena – záleží od typu klientely, od výšky hradenia poisťovňou

Publicity – propagácia – určujúca pre predaj produktov a programov kúpeľov

Place – miesto – distribučné a logistické funkcie, ktoré zaisťujú dostupnosť produktov a programov

Provider customer service – služba zákazníkovi – základný prvok

People – ľudské zdroje – kladú sa vysoké nároky na profesionalitu zamestnancov, ale i u zamestnávateľov je dôležitá vernosť a poctivosť

Process – proces – je dôležité ako sú dané postupy a rutiny prevádzané, ich kontrola je základným prvkom k zvyšovaniu kvality služieb v kúpeľníctve (Knop, 1999). Knop (1999) sa okrem kúpeľníctva všeobecne zaoberá aj jeho vývoju, a to nielen v Česku, ale aj na Slovensku a v Európe (Knop, 2006).

Dôležitou knižnou publikáciou v rámci Slovenského kúpeľníctva pre mňa bola kniha od Husovskej (2001). V tejto knihe nájdete charakteristiku jednotlivých kúpeľov na Slovensku z hľadiska ich významu v minulosti i v súčasnosti. Prínosná bola i z hľadiska historického vývoja kúpeľov Piešťany. Tejto tematike sa venovala aj Ľudmila Nemeskürthyová (2001), ktorej článok napomohol pri historickej charakteristike kúpeľov po 2. sv. vojne. Prínosnou bola aj bakalárska práca Orosza (2007), z ktorej sú čerpané informácie o vývoji kúpeľníctva na Slovensku, taktiež o kúpeľných miestach. Ďalšou zaujímavou štúdiou bola diplomová práca od Budáka (2002), ktorá predstavila vývoj kúpeľníctva v Česku, pomohla charakterizovať kúpeľné miesta a spracovať typológie kúpeľných miest. Vývoju kúpeľného CR sa venovali aj Ročenka CR, ubytování a pohostinství (2007), Fialová (2004), Sodomková (2006) i Jelínek (2002), pre Slovensko to boli Eliášová (2007), Medžová (1999), konkrétne sa venovali aj privatizácii. Homola (2011) vo svojom príspevku priblížil nové návrhy privatizácie na Slovensku. Slovenská agentúra pre cestovný ruch (SACR) sa vo svojej štúdii Prieskum a analýza trhovej situácie v sektore CR na Slovensku (2009) venovala analýze trhu v CR na Slovensku, dopadom hospodárskej krízy, o ktorej som sa dozvedela i z článku Kúpeľníci lákajú na zľavy, viac ako kríza im uškodilo euro (2009).

Okrem toho SACR popisuje pozíciu nemeckých turistov z hľadiska CR na Slovensku, vďaka ktorej bolo možné zistiť dôvody návštev, a to v publikácii Informácia o aktuálnej situácii na trhu cestovného ruchu Nemecko (2009). Jakubíková (2006) vymedzuje dva základné prúdy v kúpeľníctve, na základe ktorých bolo možné priradiť skúmané destinácie.

Súčasný trendy vo svojich materiáloch predstavujú napr. Šindelářová (2008), Salamanczuk a Zálešáková (2002), Galvasová a kol. (2008), Zálešáková (2007) a spomína i wellness. O wellness sa zaujímali napr. i Scott a Harrison (2006), tiež <http://new.sacr.sk/slovensko/nase-tipy-pre-vas/kupele-a-wellness>. Ďalšie informácie o súčasných trendoch som využila z článku Jaké jsou lázeňské trendy v roce 2009 (2009) a z Programu podpory domáceho CR (2008). Pozornosť zdraviu a životný štýl opisujú vo svojich štúdiách, Kalfusová (2006), a taktiež Džurová v Mládekovom diele (2006), v prednáške s názvom Co je to podpora a ochrana zdraví (http://www.szu.cz/uploads/documents/czpz/CINDI/kurz/podpora_20zdravi.pdf).

Štúdia od J. Šípa (2002) s názvom Srovnání vývoje mezinárodního CR v Slovenské a České republice po vzniku samostatných států je použitá v porovnaní CR medzi Českom a Slovenskom. Štěpánek, Kopačka a Šíp (2001) upozornili na výhodnosť polohy ČR z hľadiska CR na rozdiel od SR. Skutočnosť výskytu problémov pre SR z hľadiska ústupu českých klientov vysvetľuje Kohlmann (2007). Mišúnová a kol. (1994) vo svojej publikácii spomína príčiny, pre ktoré je Slovensko v rámci CR zaostané voči ostatným vyspelým krajinám. V rámci tejto tematiky bol prínosný článok Zálešákovskej (2005) a diplomová práca Novotnej (2009), ktoré sa tiež venovali rozdielom vo vývoji kúpeľníctva v SR a ČR.

Prínosy CR na hostiteľskú komunitu opisuje Houdek (2001), Mirvald (2000) spomína postavenie kúpeľníctva z hľadiska CR. Hall a Page (1999) poskytli veľmi prínosnú tabuľku dopadov CR na hostiteľskú komunitu (Príloha 2). O CR všeobecne tiež publikoval Sotník (2009), ktorý spomína okrem iného aj príjmy do CR.

Hamplova štúdia (2001) prináša mnoho poznatkov využiteľných vo sfére regionálneho rozvoja (RR). Mňa v tejto publikácii upútal predovšetkým príspevok Džurovej (2001), ktorá sa venovala Demografickému stárnutiu v České republice, a to všeobecným trendom. Dôvodom je možnosť určenia predpokladov a trendov v kúpeľníctve, k čomu táto štúdia dopomáha. V rámci tejto publikácie ma taktiež zaujala stať od Hampla, v ktorej sa venuje hierarchii systémov a to predovšetkým

mikroregionálna úroveň, ktorej je venovaná druhá kľúčová časť práce, mikroregiónu Piešťany. Oriška a Raši (2005) vo svojich materiáloch predkladajú okrem iných zaujímavých informácií i typológiu kúpeľných miest na Slovensku podľa významu (medzinárodného, národného...). Z hľadiska rozdelenia kúpeľných miest podľa indikačných skupín, prispeli k práci Vyhláška Ministerstva zdravotníctví ČR 58/1997 Sb. a pre slovenský popis zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu uhrádzanej zdravotnej starostlivosti. V článku Popularita českých lázní stále stoupá (2008) som sa dozvedela, že turisti navštevujú české kúpele pre ich kvalitné služby a aké sú ďalšie dôvody ich návštev, a v Souhrn z témát o trendech českého lázeňství (2007) zase, že počet českých turistov v slovenských kúpeľoch narastá preto, že ponúkajú kvalitné služby za pre nich prijateľné ceny. Z koncepcie rozvoja CR Banskobystrického samosprávneho kraja som zistila, prečo je dôležité zaoberať sa dĺžkou pobytu v kúpeľoch. Dĺžka pobytu je totiž ten najdôležitejší ukazovateľ, pre ktorý je kúpeľný CR ruch považovaný za tak prínosný. Obsiahlym dielom je encyklopédia od Hajka (1987), ktorá má širokú tematickú škálu týkajúcu sa Slovenska, z nej boli čerpané informácie o konkrétnej veľkosti kúpeľných miest na Slovensku. Vystoupil (2006) poskytol podklady pre prípravu typológie kúpeľných miest podľa počtu lôžok v ČR. Mráčková (2009) vo svojom článku predstavuje maďarské kúpele a pre túto prácu prínosnú časť o konkurencii pre okolité krajiny.

Informácie o rozdelení kúpeľných zariadení podľa prírodného liečivého zdroja na Slovensku a v Česku som získala na stránkach Asociácie slovenských kúpeľov (ASK) http://www.ask.sk/sk/liecebne_kupele.php, zároveň na <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/lazne-cr>, a o ďalších typológiách slovenských kúpeľov od Musakovej (2007). Typológiu podľa indikácií sa podarilo spracovať vďaka ASK (<http://www.ask.sk/sk/indikacie.php>) a Svazu léčebných lázní ČR (<http://www.lecebne-lazne.cz/cs/lazne-cr>). Veľmi dôležité pre túto prácu boli štatistické publikácie, ktoré poslúžili pri charakteristike kúpeľníctva v ČR i SR. Spomenúť treba Kúpeľnú starostlivosť v SR 2003 (2004) a Kúpeľná starostlivosť v SR 2008 (2009) z edície Zdravotnícka štatistika, ktoré vydalo Národné centrum zdravotníckych informácií a štatistiky a tiež Lázeňská péče 2000 – 2008 (2001 – 2009) vydané Ústavom zdravotníckych informácií a štatistiky ČR.

Zaujímavý je príspevok Šárky Tittelbachovej (2008) o politike CR, ktorý bol použitý v úvode práce. Mlejnková (2001) predstavuje tiež dôležitú inšpiráciu pre danú

prácu. Zaoberala sa ekonomickými prínosmi kúpeľníctva pre rozvoj regiónu, faktormi interakcie kúpeľného zariadenia a regiónu. Lacina (2007) vo svojej práci predkladá témy ako regionálna politika štátu, jej vývoj na európskom kontinente, taktiež regionálneho managementu, kľúčové zásady ich poňatia, štrukturálne fondy v rámci uskutočňovania regionálneho rozvoja (RR), rozvoj CR ako významný zdroj prostriedkov pre rozvoj regiónov – pre mňa v rámci publikácie kľúčová kapitola, pomocou ktorej bolo charakterizované HDP SR (viz. kap. 7.1.3).

2.3 Základná terminológia kúpeľného CR

Skôr ako pristúpim k ďalším kapitolám, pokladám za dôležité vysvetliť primárne pojmy, ktoré súvisia s problematikou CR, kúpeľníctva, regionálneho rozvoja. O toto vysvetlenie sa pokúsím pomocou rôznych zdrojov. Pre základnú charakteristiku pojmov a termínov boli použité 3 základné publikácie. Je to výkladový slovník od Páskovej a Zelenku (2002), ďalej Gúčikov (2004) Krátky slovník CR a zákonné vymedzenia (Zákon č. 164/2001 Sb. pre ČR a Zákon č. 538/2005 pre SR). Na základe týchto zdrojov možno charakterizovať nasledovné pojmy:

Kúpeľné miesto je územie, kde sú zriadené prírodné liečebné kúpele, ktoré prehlási vláda ČR na návrh ministra zdravotníctva za kúpeľné miesto. Pre kúpeľné miesta sa vydávajú kúpeľné štatúty, v ktorých sa vymedzí rozsah kúpeľného územia a stanovia sa potrebné ochranné opatrenia (Pásková, Zelenka, 2002) (táto definícia je podobná v slovenskom i českom znení).

Kúpeľný cestovný ruch je druh CR, účasť na ktorom je charakteristická pobytom v kúpeľoch, za účelom regenerácie, poznania alebo sociálnych kontaktov (Pásková, Zelenka, 2002) (v slovenskom znení je zdôraznený odborný dohľad a vo voľnom čase).

Kúpeľníctvo je súbor aktivít, špecifickej infraštruktúry a ľudských zdrojov v oblasti poznania a praxe, ktorého pozornosť sa sústreďuje na znalosť prírodných liečivých zdrojov, realizáciu techník a procedúr pre liečenie rôznych somatických, psychosomatických i psychologických problémov. Cieľom je prevencia a liečenie ľudských chorôb, regenerácia síl a relax. Je spojené s využitím sily prírodných liečivých zdrojov, krásy prírodného i kompozície kultúrneho prostredia (Pásková, Zelenka, 2002) (v slovenskom znení je to odbor hospodárskej činnosti...).

Kúpele predstavujú komplex ubytovacích, stravovacích, rehabilitačných, športových a liečebných zariadení, využívajúci prírodné liečebné zdroje, bahno a liečebné procedúry pre dosiahnutie liečebného účinku na klientov (Pásková, Zelenka, 2002).

Liečebné zariadenie poskytuje liečebnú starostlivosť vrátane ubytovania, napr. kúpele, horské sanatóriá, termálne kúpele a pod. (Pásková, Zelenka, 2002) (alebo kúpeľné zariadenie, podobné vysvetlenie pojmu).

Balneológia je kúpeľné lekárstvo, lekársky odbor prehlbujúci znalosti o prírodných liečivých zdrojoch a vytvárajúci tak predpoklady pre ich využitie ako kúpeľných liečebných metód (Pásková, Zelenka, 2002) (rovnaké znenie).

Prírodné liečivé zdroje – prirodzene sa vyskytujúce priaznivé klimatické podmienky, minerálne vody, plyny, peloidy, vysoká nadmorská výška, jaskyne a ďalšie prírodné zdroje, ktoré priaznivo pôsobia na ľudské zdravie (Pásková, Zelenka, 2002) (rovnaké znenie).

Minerálna voda je podzemná voda, ktorá obsahuje veľké množstvo rozpustených minerálov rôzneho zloženia a koncentrácia často i vysoký podiel rozpustených plynov. Bežne sa používa ako pitná voda, resp. v kúpeľníctve ako jedna zo zložiek liečebných procedúr (Pásková, Zelenka, 2002).

V niektorých krajinách, v ČR i SR, je štatút kúpeľov určený zákonom. Zbierka zákonov č. 538/2005 o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov vysvetľuje základné pojmy týkajúce sa kúpeľníctva nasledovne:

„*Minerálna voda* je podzemná voda s originálnym pôvodom akumulovaná v prírodnom prostredí, vyvierajúca na zemský povrch z jednej alebo viacerých prirodzených alebo umelých výstupných ciest, ktorá sa odlišuje od inej podzemnej vody najmä svojím pôvodom, obsahom stopových prvkov, obsahom a charakterom celkových rozpustených tuhých látok presahujúcich 1 000 mg.l-1 alebo obsahom rozpustených plyných látok presahujúcich 1 000 mg.l-1 oxidu uhličitého, alebo najmenej 1mg.l-1 sulfánu, alebo minimálnou teplotou vody v mieste výveru 20 °C” (Z. z. 538/2005, s. 5010). Tento termín je teda podľa zákona č. 538/2005 vyložený podrobnejšie, pričom tento zákon ešte zvlášť vymedzuje typy minerálnej vody.

„*Prírodný liečivý zdroj* na účely tohto zákona je zdroj minerálnej vody, z ktorého voda bola uznaná za prírodnú liečivú vodu podľa tohto zákona” (Z. z. 538/2005, s. 5010). Tu možno sledovať výrazný rozdiel pri vysvetlení pojmov medzi slovenským

a českým zákonom. Podľa českého zákona totiž „*prírodným liečivým zdrojom* je prirodzene sa vyskytujúca minerálna voda, plyn alebo peloid, ktoré majú vlastnosť vhodnú pre liečebné využitie, a o tomto zdroji je vydané osvedčenie podľa tohto zákona”(Z. z. 164/2001, § 2). V tejto práci sa termín prírodný liečivý zdroj používa vo význame, ktorý predkladá český zákon č. 164/2001.

„*Klimatické podmienky* vhodné na liečenie sú vonkajšie klimatické ukazovatele a kvalita ovzdušia a mikroklimatické podmienky prírodných podzemných priestorov, ktoré spôsobujú priaznivé zmeny reaktivity alebo iných fyziologických funkcií a biologických funkcií ľudského organizmu, uznané podľa tohto zákona” (Z. z. 538/2005, s. 5010).

„*Peloidy* sú prírodné látky, ktoré vznikli kombináciou geologických, chemických, fyzikálnych, biologických a mikrobiologických procesov a ktoré sa po úprave môžu používať na terapeutické účely ako zdravotnícke pomôcky”. Naopak, zákon č. 164/2001 ich definuje iba ako „rašelina, slatina alebo bahno” (Z. z. 538/2005, s. 5010).

„*Kúpeľné miesto* je územie obce alebo časť územia obce, na ktorom sa nachádzajú prírodné liečivé zdroje, prírodné liečebné kúpele, kúpeľné liečebne a iné zariadenia potrebné na vykonávanie kúpeľnej starostlivosti a ktoré je uznané podľa tohto zákona” (Z. z. 538/2005, s. 5011) (táto definícia je totožná v rámci českého zákona).

„*Prírodné liečebné kúpele* sú viac ako jedno zdravotnícke zariadenie, v ktorých sa poskytuje zdravotná starostlivosť na stabilizáciu zdravotného stavu, regeneráciu zdravia alebo prevenciu chorôb) a ktoré využívajú prírodné liečivé vody alebo klimatické podmienky vhodné na liečenie uznané podľa tohto zákona na poskytovanie zdravotnej starostlivosti” (Z. z. 538/2005, s. 5011) (definícia tohto termínu je podľa slovenského zákona podrobnejšia).

Okrem toho sú tu vymedzené pojmy ako napr. Kúpeľná liečebňa, prírodné klimatické kúpele, kúpeľná starostlivosť a pod. Zákon č. 538 z roku 2005 rozdelil zdravotnícke zariadenia poskytujúce kúpeľnú starostlivosť na prírodné liečebné kúpele a na kúpeľné liečebne. Určil aj nový systém povoľovania prevádzkovania týchto zariadení. Český zákon č.164/2001 o prírodných liečivých zdrojoch, zdrojoch prírodných minerálnych vôd, prírodných liečebných kúpeľoch a kúpeľných miestach a o zmene niektorých súvisiacich zákonov (lázeňský zákon) vymedzuje iba niekoľko vyššie charakterizovaných pojmov a to: prírodný liečivý zdroj (v rámci neho

i minerálnu vodu a peloidy), zdroj prírodnej minerálnej vody, prírodné liečebné kúpele a kúpeľné miesto.

2.4 Práce týkajúce sa Piešťan

Šípoš (1992) vytvoril viaceré diela týkajúce sa Piešťan. Aj toto poskytuje pohľad do minulosti, historický prehľad udalostí a súvislostí v Piešťanoch a taktiež s väzbou na vyššie administratívne úrovne. Podrobný popis udalostí počas života Ľudovíta Wintera (považuje sa za zakladateľa piešťanských kúpeľov), súvisiacich s rozvojom kúpeľov v Piešťanoch, zároveň popis politickej situácie, historický obraz územia, od jeho mladosti (1870) až po starobu poskytuje dielo Kúpele Piešťany v pamätiach Ľudovíta Wintera (1999). Publikácia je rozdelená na jednotlivé kapitoly podľa epizód zo života, politického diania a pod. Užitočné boli i časopisy Balneologický spravodajca, v ktorom bol napr. príspevok Baču a Kováčovej (1998) o historickom vývoji kúpeľov Piešťany v období a po 1. sv. vojne. Drobný (2003) poskytol dôležité informácie z hľadiska historického vývoja, vďaka nemu bolo možné spracovať historický vývoj počtu hostí v Piešťanoch, vývoj lôžkovej kapacity, vývoj počtu obyvateľov. Publikácia poskytuje štatistické dáta a základné historické udalosti. Adam Trajan Benešovský popisuje v diele od Čelka (1979) kúpele na Slovensku v tej dobe, jeho práca sa však orientuje predovšetkým na charakteristiku Piešťan. Obsahuje podrobný popis. Historický obraz o Piešťanoch podáva publikácia Piešťany – včera a dnes, ktorá je zbierkou článkov viacerých autorov. Jeden z nich Habán (1961) popisuje napr. i počty hostí v Piešťanoch, získanie kúpeľného štatútu, venuje sa i rozvoju mesta v tom období a organizácii kúpeľnej starostlivosti v Piešťanoch.

Región bol vymedzovaný na základe Regionalizácie CR SR (2005) a Rajonizace CR Československej republiky (ČSR) (Dohnal, 1984). Príspevok Beňáčkovej (2007) poskytol zaujímavé detaily o investíciách do kúpeľníctva v Piešťanoch a o problémoch v kúpeľnom CR (Zálešáková, 2007 b). Doležal (2002) vo svojom diele charakterizuje Piešťany, ich polohu, základnú charakteristiku, liečivé zdroje, taktiež tu nájdeme informácie o slovenských kúpeľoch. Süle (2005) je autorom encyklopédie, ktorá pomohla k spracovaniu základnej charakteristiky Piešťan. Pre druhú polovicu práce, ktorá sa týka kúpeľného CR v Piešťanoch boli veľmi inšpiratívne práce Profil mesta Piešťany (2004) a Konceptia CR v meste Piešťany (2007). Profil mesta Piešťany (2004)

poskytuje ucelený obraz o meste, takže som použila informácie z viacerých sfér. Konceptia bola tiež veľmi prínosná, najmä pri SWOT analýze, charakteristike infraštruktúry. Základné údaje o meste Piešťany boli zistené z <http://www.piestany.sk/index.php?id=10>, napr. aj rozpočty mesta na <http://www.piestany.sk/index.php?id=642>. O modernizácii piešťanských kúpeľov, predovšetkým procedúrach, ma poučil zaujímavý príspevok na http://www.kupelepiestany.sk/sk/novinky/motiv_pav_i_lekno, o pestrých prírodných podmienkach a predpokladoch v piešťanskom regióne, výletoch a zájazdoch, športovom využití – http://www.kupelepiestany.sk/sk/kultura_a_shport/vylety_a_zajazdy a tiež na piešťanskej stránke <http://www.kupelepiestany.sk/sk/sport-a-relax.html>. Kongresový cestovný ruch, ktorý súvisí s kúpeľným, v Piešťanoch bol čiastočne uvedený na <http://www.kupelepiestany.sk/sk/konferencie>, avšak k bližším informáciám som sa nedostala. O kultúrnom programe, ktoré ponúka Spoločenské centrum som sa dozvedela na http://www.kupelepiestany.sk/sk/kultura_a_shport/spolocenske_centrum. O kultúre, podujatiach a festivaloch, ktoré sa pravidelne konávajú v Piešťanoch, uviedli informácie na stránke http://www.kupelepiestany.sk/sk/kupele_piestany/mesto_pieshtany. Liečebné metódy mi dopomohol popísať príspevok Kúpele Piešťany (2001). Kačeríková (2008) in Balneologický spravodajca popisuje významné objekty v Piešťanoch. Príloha zobrazujúca centrum kúpeľníctva, Kúpeľný ostrov v Piešťanoch, je vytvorená vďaka <http://www.lazenskepobyty.cz/slovenske-lazne/lazne-piestany/lazne-piestany-as.php>, kde bola daná fotografia uverejnená. Príloha zobrazujúca polohu okresu Piešťany v Trnavskom kraji, si vzala inšpiráciu z <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/96032>. Zdrojom dát o HDP v Trnavskom kraji bola publikácia Náš región – Trnavský kraj (2010), ktorú vydal Štatistický úrad SR.

Netreba zabudnúť na projekt regionálnej karty, ktorý predstavil Hudcovič (2011) a tiež nový projekt prípravy odborných pracovníkov v CR v Piešťanoch, o ktorom hovorí Príprava personálu pre novovytvorenú prevádzku cestovného ruchu v Piešťanoch (2011).

3 METODIKA PRÁCE

Pri realizácii tejto práce, na tému kúpeľného CR v SR a ČR a tiež v Piešťanoch som vychádzala zo zhromažďovania poznatkov a informácií na danú tému z dostupnej literatúry, geografických publikácií, atlasov a pod. Použité boli i viaceré materiály z rôznych inštitúcií. Ich pomocou bolo možné matematicky i graficky vyjadriť rôzne skutočnosti a zároveň ich interpretovať.

Časovo najnáročnejšou činnosťou pri tvorbe práce bola práca s literatúrou a získavanie potrebných dát. V prvom rade bolo potrebné porovnať si základ dát, pretože rôzne inštitúcie poskytujú rôzne dáta. Rozdiely sú často obrovské. Ako príklad možno uviesť rozdiely v počte kúpeľných miest, kúpeľných zariadení. Napr. Doležal (2002) uvádza, že na Slovensku je 28 kúpeľných miest, podľa Orösa (2007) ich je 22, podľa Zväzu slovenských liečebných kúpeľov a žriediel (2010) ich je 26. Ďalší rozdiel spočíva napr. v rôznom výskumnom subjekte kúpeľného CR. Niektoré inštitúcie, ako napr. Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI) a Ústav zdravotníckych informácií a štatistiky ČR (UZIS) sledujú vývoj počtu pacientov liečených v kúpeľoch a niektoré počet hostí celkovo, teda i samoplatcov, a to napr. Český štatistický úrad (ČSÚ) a Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR). Rozdielne sú i počty lôžok, napr. ŠÚ SR uvádza vyše 29 000 lôžok na Slovensku a NCZI iba 10 877. Iným problémom, s ktorým som sa stretla je zastaralosť niektorých dát. Stretla som sa s ním pri spracovávaní podkapitoly týkajúcej sa vplyvu CR na rozvoj regiónu Piešťany, kedy neboli k dispozícii novšie údaje ako z r. 2001, vtedy sa uskutočnilo posledné Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov (SODB 2001).

Pôvodne bolo mojím cieľom skúmať rozdiely v trendoch v kúpeľoch v krajinách V4. Avšak moja snaha sa stretla s problémom nedostatku zdrojov dát a informácií. Predovšetkým sa mi nepodarilo získať porovnateľné dáta pre všetky krajiny. Ak som sa aj dostala k nejakým dátam, boli nedostatočné voči objemu ostatných informácií. Stretla som sa s vlnou neochoty a ignorácie. Podobne to bolo aj pri získavaní dát v Piešťanoch. Ako som však predpokladala, Slovenské liečebné kúpele (SLK) a.s. Piešťany neboli ochotné poskytovať žiadne informácie. V rámci Piešťan mám skúsenosť s ústretovosťou v rámci mestskej knižnice a teda i informačného systému. Snažili sa mi poskytnúť informácie, avšak tie neboli kľúčové pre moju prácu. Primárne pre túto prácu sú zdroje Štatistického úradu SR, predovšetkým krajského pracoviska Trnava. Aj tu sa však

stretávam s problémom. V určitom období neboli dostupné informácie staršie ako z r. 2005, pretože mali problém s uloženými dátami. Neskôr som sa však k niektorým dostala. Táto inštitúcia bola teda jedinou šancou, ako získať štatistické dáta a môcť skúmať procesy a trendy v daných destináciách (pre SR).

Dôležitým záujmom bola analýza rozdielov typológii kúpeľných miest podľa významu či potenciálu v ČR a SR (typológia má 4 skupiny – kúpeľné miesta medzinárodného významu, národného, regionálneho a lokálneho významu). Avšak pre Slovensko sa mi nepodarilo získať kvalitne podložené zdroje, typológie nie sú zhodné.

Pre túto prácu boli základnými zdrojmi dáta zo štatistických úradov v SR aj ČR. Čo sa týka Slovenska, kľúčovou bola pobočka ŠÚ SR v Trnave, odkiaľ boli dáta získané priamo pri osobnom kontakte. Výnimkou boli počty lôžok jednotlivých kúpeľných miest, ktoré boli zaslané z centrály v Bratislave internetovým kontaktom. K dispozícii boli dáta za roky 2000 – 2009.

ČSÚ poskytol údaje za roky 2003 – 2009, a to po elektronickom oslovení. Ďalšími významnými inštitúciami, z ktorých som čerpala informácie boli UZIS a NCZI. Pre NCZI boli vydané v rámci edície Zdravotnícka štatistika publikácie Kúpeľná starostlivosť v SR od r. 2005 do 2008 (www.nczisk.sk). UZIS poskytuje na webe informácie z edície Zdravotnícka štatistika pod názvami Lázeňská péče pre r. 2001 – 2009 (www.uzis.cz). Nápomocné boli tiež informácie z webových stránok inštitúcií ako napr. Asociácia slovenských kúpeľov (ASK), Zväzu slovenských liečebných kúpeľov a žriediel a pod.

Pre časť Piešťany boli najväčším prínosom informácie z Krajského štatistického úradu v Trnave a Mestského úradu Piešťany (rozpočty mesta dostupné na www.piestany.sk), ktorý bol najskôr kontaktovaný telefonicky a následne sa táto komunikácia zmenila na elektronickú. Veľmi prínosné boli aj publikácie Profil mesta Piešťany (2004) a Koncepcia CR mesta Piešťany (2007), taktiež z Mestského úradu Piešťany, ktoré boli nájdené na webe.

Ďalšími zdrojmi informácií boli rôzne publikácie a články, či už získané z knižníc (Geografická knižovna PF UK Praha, knižovna Vysoké školy ekonomické v Praze, knižovna Vysoké školy hotelovej v Praze, Krajská knižnica Juraja Fándlyho v Trnave, Mestská knižnica Piešťany), Balneologického múzea v Piešťanoch alebo publikovaných na webe.

Po získaní postačujúceho množstva študijného materiálu som začala spracovávať informácie a tvoriť prácu. Pri tom boli využité nasledovné metódy:

1. metódu vysvetľujúceho opisu – je prvou fázou geografického poznávania. Touto metódou som sa oboznamovala so študijným materiálom a s problematikou CR, kúpeľníctva, regionálneho rozvoja. Poznávala som hlavné a dôležité skutočnosti o situácii v okrese Piešťany, vysvetlené boli rôzne javy a pojmy, ktorým sa v práci venujem. Touto metódou je spracovaný aj napr. podkapitola Teoretický podklad, v ktorej sú vysvetlené základné teórie, ktoré v práci používam.

2. historicko – geografickú metódu – umožňuje chápať zmeny, vývoj jednotlivých prvkov. Využitá je v každej tabuľke i grafe, kde bol znázornený vývoj za jednotlivé obdobia (roky), pre porovnanie údajov v sledovanom období 1996 - 2009. Pomocou tejto metódy je spracovaný napr. vývoj počtu obyvateľov v Piešťanoch, počtu návštevníkov v SR a ČR a pod.

3. systémovú metódu – pomocou nej som získala postupnosť pri vypracovávaní práce, teda akýsi systém. Najskôr som sa oboznamovala s danou témou a zhromažďovala informácie a študijné materiály, údaje zo štatistického úradu. Získané informácie som potom spracovávala a analyzovala, tvorila grafické výstupy. Práca má dve hlavné časti, najskôr bola spracovávaná analýza kúpeľného CR v ČR a SR a potom jeho analýza v Piešťanoch, na základe toho boli zhromažďované materiály a tie ďalej spracovávané. Analýza vlastne predstavuje rozbor, metódu skúmania zložitejších skutočností pomocou rozloženia na jednoduchšie. Význačnou publikáciou je tiež Hendlov (2004) prehľad štatistických metód, ktorou som sa riadila pri analýze štatistických dát.

4. štatistické a matematické metódy – slúžia na kvantitatívne spracovanie získaných údajov. Štatistické údaje boli základom pre spracovanie tejto témy. V tejto práci sme ich využívali v oboch hlavných častiach pomerne často. Ako príklady možno spomenúť Index zmeny počtu hostí v SR a ČR, tabuľky a grafy ako napr. Štatistika hostí a prenocovaní v Piešťanoch (viz. kap. 6.2.4), podiel jednotlivých výkonov v kúpeľoch, podiel zahraničných hostí v kúpeľoch, taktiež pri typológii kúpeľných zariadení (viz. kap. 4.3.2) a pod.

5. kartografické metódy – slúžia na zobrazenie priestorového rozloženia objektov alebo javov. Práca obsahuje množstvo príloh, z toho aj mapové výstupy. Príkladom je Priestorové rozmiestnenie kúpeľov na Slovensku a v Česku podľa prírodného liečivého

zdroja alebo Priestorové rozmiestnenie kúpeľov podľa počtu lôžok a indikácií pre SR aj ČR. Mapové prílohy sú vytvorené v Geografickom informačnom systéme (GIS).

Dôležitou metódou, ktorá bola použitá je SWOT analýza. Táto metóda je aplikovaná pre kúpeľný CR v Piešťanoch (viz. kap. 7.5).

Meranie úrovne rozvoja CR v regióne Piešťany

Ekonomické účinky CR môžeme merať pomocou ukazovateľa lokalizačný koeficient za odvetvie CR, koeficient rozvoja CR a turistická funkcia. Lokalizačný koeficient vyjadruje zastúpenie odvetvia v regióne v porovnaní so zastúpením tohto odvetvia v celej krajine. Charakteristiku odvetví je možné vyjadriť pomocou hodnoty produkcie (výkonu služieb), hodnoty výrobných kapacít, počtom zamestnaných a pod.

$$L_k = (X_{CRj}/X_j)/(X_{CR}/X)$$

X_{CRj} – počet zamestnaných v kúpeľnom CR v regióne Piešťany

X – počet zamestnaných na Slovensku

X_j – počet zamestnaných v regióne Piešťany

X_{CR} – počet zamestnaných v kúpeľnom CR na Slovensku

(Jarábková, 2007)

Pokúšala som sa vyjadriť odvetvovú charakteristiku v regióne Piešťany pomocou počtu zamestnaných. Avšak nepodarilo sa to uskutočniť pre nedostupnosť dát počtu zamestnaných v kúpeľnom CR v Piešťanoch. SLK nie je ochotná poskytnúť tieto údaje a v ostatných zdrojoch sú nedostupné alebo s nimi nepracujú.

4 ANALÝZA KÚPEĽNÉHO CR NA SLOVENSKU A V ČESKU

Kúpeľníctvo, založené na európskej tradícii sa vyvíjalo v závislosti na celkovom stave a vývoji spoločnosti v jednotlivých krajinách. Vývoj kúpeľníctva v Česku a na Slovensku bol veľmi podobný jeho vývoju v Nemecku, Rakúsku, ale i v krajinách bývalej Juhoslávie. Základnými rysmi tohto kúpeľného systému sú kúpeľníctvo založené na využívaní prírodných liečivých zdrojov, významný podiel lekárskej starostlivosti a s komplexný prístup k liečebným pobytom (komplex liečenia, ubytovania a stravovania) (Knop, 2006). V nasledovnej kapitole sa pokúsim priblížiť vývoj kúpeľníctva na Slovensku a čiastočne i v Česku.

4.1 Vývoj kúpeľníctva na území Slovenska, porovnanie s Českom

Spracovanie vývoja kúpeľníctva na Slovensku a v Česku predstavuje rozsiahlejšiu problematiku, ktorá by vyžadovala rozsiahlejší priestor v tejto práci. Vzhľadom k tomu, že táto téma u oboch krajín už bola spracovaná podrobnejšie – napr. Budák (2002) vo svojej diplomovej práci; taktiež Orosz (2007); Fialová (2004); Kalfusová (2006) a pod. – je oprávnené nasledovnú kapitolu čiastočne obmedziť.

Rozvoj kúpeľov ako liečebných areálov súvisí s celkovým rozvojom kúpeľníctva ako súčasť rozvoja lekárskej vedy. Ich rozvoj vrcholil koncom 19. a začiatkom 20. stor., z ktorého sa doteraz zachovalo najviac stavieb. Dôvodom bola skutočnosť, že dovtedy kúpele dokázali dobre obstáť v konkurenčnom boji so zahraničnými subjektmi, avšak iba v kvalite a účinnosti prírodných liečivých zdrojov, no neboli klientom schopné poskytnúť dostatočné pohodlie a komfort ako zahraničné kúpele. Potom sa táto situácia výrazne zlepšila a postupne rástol počet hostí. Najväčšie kúpeľné strediská boli zároveň významnými spoločenskými a kultúrnymi centrami a stretávali sa tu rôzne kultúrne, vedecké i politické osobnosti. České kúpeľníctvo bolo porovnateľné so západoeurópskymi krajinami. Toto obdobie tu nazývame „zlatá éra“. Z hľadiska ekonomického je možné toto obdobie charakterizovať ako obdobie prosperity a dynamického rozvoja podnikateľských aktivít v celej šírke ponúk kúpeľných miest (Husovská, 2001; Knop, 1999, Macháľková, 1999 cit. Budák, 2002; Ročenka CR, ubytování a pohostinství, 2007).

Po prvej sv. vojne nastala stagnácia kúpeľov. Stratili väčšinu svojich zákazníkov, zmenilo sa podnikateľské prostredie. Pred vznikom ČSR bola väčšina hostí slovenských kúpeľov z Rakúska – Uhorska i cudziny. Avšak hranice zamedzili návštevy týchto pravidelných hostí a preto bolo nutné preorientovať služby pre domácu klientelu a pacientov, poprípade využiť voľné miesta na liečbu členov poisťovní. Bolo to pomerne náročné, a to z toho dôvodu, že sa zrazu slovenské kúpele ocitli v spoločnom štáte s českými – lepšie zariadenými a propagovanými. Rozvoj cestovného ruchu celkovo neprebíhal na území Československa rovnako. Historický vývoj Slovenska sa odrazil v zaostalosti hospodárskej i sociálnej. V CR sa to prejavilo v nízkej úrovni materiálno-technickej základne a v pomalšom rozvoji na rozdiel od Česka. Celkovo sa dá tiež povedať, že po vzniku ČSR vzrástla odborná, zdravotnícka a medicínska úroveň kúpeľnej starostlivosti. Väčšie oživenie nastalo až po hospodárskej kríze, ktorá mala veľký vplyv na kúpele. Nastal pokles návštevnosti a tak aj finančných príjmov, dokonca úpadok niektorých kúpeľov. Väčšie kúpele sa dokázali pomerne rýchlo spamätať a prispôsobiť bohatej klientele (Fialová, 2004; Novotná, 2009).

Postupné prinavrátanie významu kúpeľov v ČSR i v zahraničí prerušila 2. sv. vojna, potom zoštátnenie. V r. 1941 začali do kúpeľov prichádzať nemecké deti a kúpele museli prijímať stále viac vojakov. Po strate českej klientely bolo potrebné podporiť slovenské kúpele a zachrániť ich pred zánikom. Po 2. sv. vojne niektoré kúpele potrebovali rozsiahle opravy. Vtedy mnohé zanikli alebo sa zmenili na rekreačné, rehabilitačné, liečebné areály (Husovská, 2001; Nemeskürthyová, 2001).

V tomto období bolo navrhnuté triedenie kúpeľov podľa ich významu s určením podmienok pre jednotlivé kategórie, podľa Balneologickej konferencie z r. 1947 (Príloha 4). Niektoré z týchto kúpeľov už sú v súčasnosti zaniknuté, napr. Baldovce, Cígeľka, Korytnica, Nová Ľubovňa, Železné. Iné zase zmenili svoje postavenie v rámci Slovenska, napr. Smrdáky, u ktorých nastal pokles ich významu. Naopak, kúpele Dudince, Bojnice, Rajecké Teplice a Vyšné Ružbachy boli povýšené na kúpele medzinárodného významu (Príloha 5).

V Česku bola podobná situácia. Význam kúpeľov poklesol vplyvom vojnových udalostí a potom odsunom nemeckého obyvateľstva a postupným začlenením do systému všeobecnej zdravotnej starostlivosti a útlmom nezdravotných aktivít. Za ďalší negatívny zásah možno považovať rozširovanie ťažby uhlia do blízkosti kúpeľných miest. Touto skutočnosťou najviac trpeli severozápadné (SZ) Čechy

(Teplíce) a Ostravsko (Karviná – Darkov) (Knop, 1999; Ročenka CR, ubytování a pohostinství, 2007).

Dôležitým medzníkom v histórii kúpeľníctva na Slovensku i v Česku bol Zákon o znárodnení prírodných liečivých zdrojov a o začlenení skonfiškovaného majetku z r. 1948. Štát tak získal výhradné právo disponovať s liečivými zdrojmi a vlastnícke právo na kúpeľný majetok. Bol to vlastne i prvý krok k zavedeniu kúpeľníctva do systému zdravotníctva. Keďže postupne narastal význam kúpeľov doma i v zahraničí, bolo potrebné vydať zákon o československých kúpeľoch a žriedlach (r. 1955). Tak sa začalo nové obdobie v rozvoji slovenského i českého kúpeľníctva (Husovská, 2001).

Z kúpeľných miest sa čiastočne vytratil ich *genius loci* a stali sa miestom s plánovaným počtom pacientov, procedúr i zamestnancov. V roku 1969 nastalo v bývalej Československej socialistickej republike (ČSSR) oddelenie slovenských a českých kúpeľných podnikov, vznikli dve samostatné organizácie – Slovenské kúpele a žriedla so sídlom v Bratislave a České kúpele a žriedla so sídlom v Prahe. 70. a 80. roky 20. stor. sú typické nesúlalom medzi dopytom a ponukou kúpeľných služieb, pretože na uspokojenie vysokého záujmu o kúpeľnú starostlivosť neboli dostatočné kapacitné možnosti. Začal sa prejavovať nedostatok finančných zdrojov na revitalizáciu materiálno-technickej základne, čo sa odrážalo i v kvalite poskytovaných služieb. Toto centrálné plánovanie v rámci kúpeľov v Československu spôsobilo ústup iniciatívy jednotlivých kúpeľov a investičná politika zapríčinila ich nedôveru v kvalitu kúpeľnej starostlivosti (Eliášová, 2007; Fialová, 2004; Knop, 1999 cit. Budák, 2002).

Zmeny po roku 1989 najmä v oblasti vlastníckych vzťahov priniesli aj nové podmienky na rozvoj kúpeľných miest. Do roku 1990 tvoril komplex kúpeľov jediný podnik, štátny, pod ktorý spadala inštitúcia nazývaná Balnea. Centrálna riadiaca štruktúra kúpeľov sa rozbila. Kúpeľné podniky sa zmenili na štátne akciové spoločnosti. Tie slovenské mali pôvodne celé ísť do druhej vlny kupónovej privatizácie ako v Česku. Slovensko však zvolilo iný typ privatizácie. V Česku vzniklo transformáciou z pôvodne 12 štátnych podnikov viac ako 50 nových organizácií. V slovenskom kúpeľníctve sa začínajú výrazne presadzovať silné finančné spoločnosti, napr. J & T, Penta Group, Slavia Capital a ďalšie, vrátane zahraničných spoločností so svojim kapitálovým vkladom, ktorý im zabezpečuje úplné či majoritné vlastníctvo kúpeľného podniku (Eliášová, 2007; Fialová, 2004; Knop, 1999).

Privatizácia na Slovensku

Súčasná situácia kúpeľných podnikov je výsledkom realizovanej privatizácie. Proces odštátňovania a privatizácie v kúpeľnej starostlivosti sa na Slovensku začal v roku 1994. Pred odštátňovaním kúpeľov vláda SR stanovila kategórie kúpeľných zariadení podľa toho, koľko akcií komu pripadne, okrem majoritného vlastníka, Všeobecnej zdravotnej poisťovni, a.s., Bratislava, obciam, Reštitučnému investičnému fondu a Fondu národného majetku (FNM) SR. Od pôvodného zámeru sa však privatizačné projekty odchýlili. Podiel akcií obciam sa zvýšil na 10 %, podiel akcií na predaj vo verejnej súťaži na 51 % a podiel akcií pre FNM SR sa znížil na 20 – 34 %. Dôvodom tejto úpravy bola skutočnosť, že ponechanie väčšinového podielu majetku štátu a možnosť získať zahraničný kapitál sa navzájom vylučovali. Hlavná privatizačná vlna v prebehla v rokoch 1995 – 1997, keď nastal prevod majetku štátu do vlastníctva nových nadobúdateľov. Koncom r. 1997 bolo sprivatizovaných 20 kúpeľných zariadení. Táto privatizácia prebiehala podľa zásad s tým rozdielom, že akcie kúpeľov väčšinou získali vopred určení nadobúdatelia (Eliášová, 2007; Medžová, 1999).

Aj po privatizácii prežívali kúpele predovšetkým zo zdrojov Sociálnej poisťovne, ktorá platila za liečbu. Tým, že sa znížil finančný príspevok na liečbu, kúpele sa dostávajú do obdobia ekonomických problémov. Časté zmeny v oblasti legislatívy tiež k tomu prispievajú (Eliášová, 2007).

Úplne najnovšie informácie hovoria o ďalšej privatizácii. FNM odporúča privatizáciu viacerých podielov štátu. V materiáli „Analýza ekonomickej výhodnosti držania akcií s cieľom príjmu z dividend alebo predaja akcií“, ktorý schválila vláda, FNM navrhuje privatizáciu, okrem iných, aj v Bardejovských kúpeľoch a v Kúpeľoch Sliač. Kúpele Sliač od r. 2001 nevyplatili žiadne dividendy a Bardejovské kúpele zaplatili až v r. 2009 a 2010. Preto FNM navrhuje predat' majetkovú časť v oboch kúpeľoch, a to priamym predajom vo výberovom konaní (Homola, 2011).

Privatizácia v Česku

Aj v ČR v r. 1989, v období privatizácie nastali rôzne zásadné zmeny. Kúpeľné miesta a komplexy sa obnovovali a rekonštruovali, na druhej strane však prišlo ďalšie chátranie, dočasné i úplné zastavenie prevádzky a straty statusov kúpeľného miesta (Ročenka CR, ubytování a pohostinství, 2007).

Pôvodné návrhy vytvorené ministerskou skupinou sa postupne vyvíjali a menili podľa všeobecných postupov a metód v rámci zákonov o malej a veľkej privatizácii, o reštitúciách a pod. Tvorcovia modelov museli v prvom rade zistiť aktuálny stav v kúpeľníctve. Pomerne jednoduchá bola majetko-právna stránka, pretože všetko bolo vo vlastníctve štátu (Macháľková 1999 cit. Budák, 2002).

Zásadne malo dôjsť k transformácii na akciové spoločnosti. V prvej fáze to malo byť so 100% podielom štátu, potom diferenciaciou majetkových podielov medzi akcionárov, ktorými boli zdravotné poisťovne (predpoklad 40 %), pobočky bánk (predpoklad 15 %), zvyšok inou formou, vrátane kupónovej privatizácie (Macháľková 1999 cit. Budák, 2002). Tento postup privatizácie sprevádzala transformácia spôsobu poskytovania kúpeľnej starostlivosti vo väzbe na nový systém zdravotníctva. Tu sa vychádzalo z už vyššie spomínaných skutočností, s ktorými kúpeľníctvo už vstupovalo do etapy transformácie (Knop, 1999).

Tiež považujem za potrebné upozorniť na skutočnosť, že od r. 1993, kedy nastala zmena vo financovaní kúpeľnej starostlivosti, nastal nárast celkových nákladov na zdravotnú starostlivosť. Náklady na kúpeľnú liečbu rastú pomalšie než v ostatných odvetviach. Dôvodom je, že sa zmenila štruktúra pacientov v prospech plne indikovaných a potom už vyššie spomínaný odlišný spôsob financovania (Zapletal, 1999 cit. Budák, 2002).

Po určitom poklese návštevnosti v prvej polovici 90. rokov dochádza od r. 1993 k rastu týchto hodnôt. Porovnateľnú úroveň s koncom 80. rokov sa podarilo dosiahnuť až v r. 2001 (Príloha 6). Postupne sa tiež mení štruktúra pacientov z hľadiska spôsobu úhrady. Podiel pacientov, ktorých pobyt bol plne alebo čiastočne hrađený, klesol z $\frac{3}{4}$ v r. 1995 na 44 % v r. 2005. Je to dané tým, že narastá podiel zahraničných hostí a počet samoplatiacich domácich hostí (Jelínek, 2002; Sodomková, 2006). Oneskorená legislatíva, neuspokojivá pripravenosť zdravotného poistenia, nízka úroveň informovanosti odbornej i širokej verejnosti, nejasnosti okolo vystavovania poukazov na kúpeľnú starostlivosť viedli k výpadku domácej klientely (Salamanczuk, 1994 cit. Jelínek, 2002).

Po týchto politických a ekonomických zmenách zaznamenal československý CR progresívne zmeny a stal sa významnou súčasťou ekonomiky. Uvoľnenie hraníc, slobodné podnikanie a prístupný devízový trh sa stali multiplikátorom zmien na dovtedy regulovanom trhu CR. Tie sa prejavili v distribúcii dopytu výjazdového CR

československých občanov a tiež vo zvýšení dopytu po atraktivite železnej opony, s nízkymi cenami a relatívne prijateľnými službami. Rozdelenie Československa v r. 1993 vyvodilo vznik dvoch samostatných štátov, ktoré majú 74 ročnú spoločnú históriu (Šíp, 2002). V tomto období, ihneď po rozdelení, Slovensko zaznamenalo vážnejší otras. Hostia slovenských kúpeľov z Česka zostávali doma, poisťovne už neplatili kúpeľnú liečbu na Slovensku. Postihnuté boli predovšetkým kúpele, kde sa liečia ochorenia pohybové, kožné a dýchacie. Do rozdelenia sa totiž tieto ochorenia liečili prevažne na Slovensku a v Česku to boli kardiovaskulárne a tráviace choroby. Českí pacienti sa na Slovensko vrátili po troch rokoch, po ich následnom tlaku na poisťovne, aby uzavreli zmluvy a tak zabezpečili pre nich pobyty na Slovensku. V Česku kúpeľná starostlivosť prešla hneď po rozdelení do pôsobnosti zdravotných poisťovní, na Slovensku stále až 80 % pacientov išlo do kúpeľov cez Sociálnu poisťovňu. Do pôsobnosti zdravotných poisťovní prešla kúpeľná starostlivosť na Slovensku až v r. 2002 (Zálešáková, 2005). Základné rozdiely v rámci vývoja kúpeľníctva na Slovensku a v Česku sú zobrazené v prílohe 7.

Šíp (2002) taktiež vo svojej štúdií spomína, že je možné vidieť vyššiu výkonnosť českého CR, pretože mal priaznivejšie dispozície pre uspokojenie dopytu zahraničných turistov. Vďaka dobrej polohe v rámci Európy sa v Česku presadil skôr krátkodobý CR, ten totiž nekladie tak veľký dôraz na kvalitu infraštruktúry a služieb. Slovensko predovšetkým uspokojovalo dopyt socialistických krajín a stratilo veľkú časť tradičnej klientely. Podľa Šípa (2002) je hlavnou príčinou nižších výkonov Slovenska väčšia vzdialenosť hlavných dopytových centier v Európe, ďalej je to nepriama poloha na hlavnej tranzitnej osy a menej kvalitná infraštruktúra a služby, ktoré sú konfrontované s konkurenciou vo svete. Slovensko má na rozdiel od Česka veľmi dobrý potenciál pre rozvoj pobytového CR. Podľa Mišúnovej (1994) treba hľadať príčiny zaostalosti Slovenska oproti ostatným vyspelým krajinám v rámci CR už vo vývoji po r. 1948. Okrem výraznej redukcie materiálno-technickej základne (MTZ) došlo k úpadku služieb a úrovne rekreačných stredísk, ktoré boli vo väzbe na MTZ. Tá sa potom rozdelila na voľnú a viazanú sféru CR. Toto rozdelenie najviac zasiahlo kúpeľníctvo, ktoré bolo v tom období na svetovej úrovni.

Slovensko má 1626 minerálnych a termálnych vôd podľa registrácie z roku 1996 a 40 000 prameňov obyčajných vôd podľa údajov z roku 1979. Okrem toho sa tu nachádzajú rozsiahle ložiská slatín, rašelín, liečivého bahna a miesta s liečivou klímou.

Podľa Doležala (2002) na Slovensku existuje 28 kúpeľných a klimatických lokalít s 36 liečebňami, niekoľkými desiatkami oddelení. Podľa Orosza (2007) existuje v súčasnosti 22 kúpeľných miest na Slovensku (V prílohe 8 možno sledovať vývoj počtu kúpeľných miest na Slovensku). Mnoho kúpeľných miest zaniklo po 2. sv. vojne. V prevádzke totiž zostali iba tie, ktoré boli v r. 1947 na balneologickej konferencii zaradené do kategórie s medzinárodným či národným významom. V prvej Československej ročenke bolo uvedených najviac kúpeľov všetkých dôb, pretože tu boli popísané i nefunkčné miesta určené k zániku.

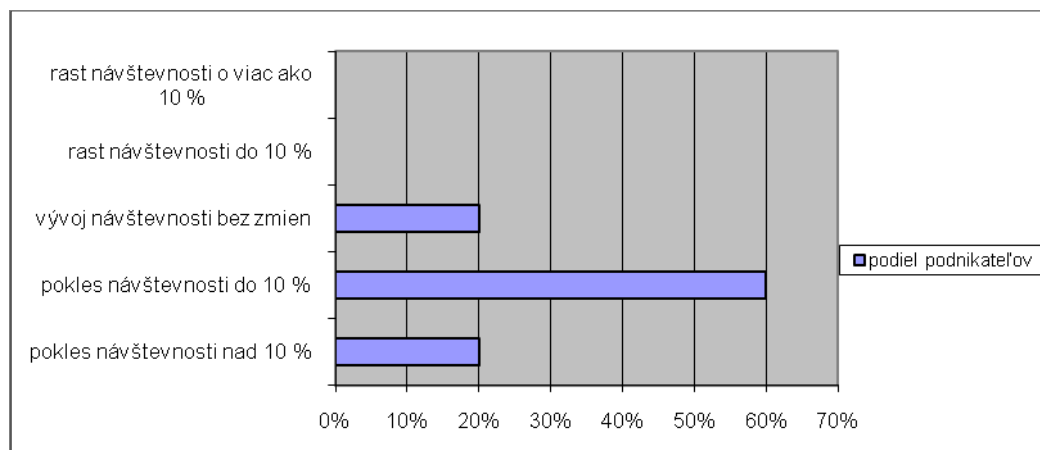
V priebehu 20. stor. došlo k redukcii kúpeľných miest na území Česka (Príloha 9). Oproti začiatku prvej republiky mnohé z nich stratili svoj štatút i charakter. Na tomto poklese sa podieľala 2. sv. vojny a tiež sprísnenie právnych noriem v oblasti kúpeľníctva. Od 50. do polovice 90. rokov je možné hovoriť o stagnácii počtu kúpeľných miest. V poslednom období je trend túto tradíciu vzkriesiť, ale nedá sa očakávať, že by dosiahla bývalej slávy (Budák, 2002)

4.2 Svetová hospodárska kríza v slovenských kúpeľoch

Slovenská agentúra pre CR (SACR) spracovala v máji 2009 „Prieskum a analýzu trhovej situácie v sektore cestovného ruchu na Slovensku“. Zisťovanie prebehlo on-line v priebehu dvoch týždňov (od 30. 3. do 13. 4. 2009). Bolo oslovených vyše 2 000 podnikateľských subjektov, na základe databázy SACR. Návratnosť dosiahla takmer 15 %. Z hľadiska štruktúry respondentov, sa najviac zapojili prevádzkovatelia penziónov a hotelov nižšej kategórie, pretože ako sa ukázalo z výsledkov, práve táto skupina pociťuje najväčšie dopady krízy. Okrem iných faktorov spôsobilo pokles návštevníkov zavedenie eura. Pre silné euro ubúdala počet tradičných zahraničných hostí z krajín ako Maďarsko, Poľsko, Česko, Rusko, Ukrajina. Domácich hostí zase odrádzala zlá finančná situácia a prepúšťanie. Tieto vplyvy sa odrážajú i v kúpeľoch. Domáce firmy, ktoré často využívali prostredie kúpeľných miest na školenia a semináre, teraz šetrili. Prepúšťanie sa odrazilo i v kúpeľných zariadeniach. Niektoré ponúkajú rôzne zľavy, výhody či akcie, aby pritiahli klientov. Ako príklady možno uviesť Rajecké Teplice aj Piešťany, ktoré ponúkajú 20 % zľavu z ceny za ubytovanie pri pobyte na viac ako 4 noci. Ďalej, Bojnice ponechali pre samoplatcov rovnaké ceny ako v r. 2008. Brusno zase poskytuje bonusy k procedúram a zľavy na ne. Aj poisťovne

priznali, že sa do kúpeľov hrnie menej tých pacientov, ktorí majú príspevkovú kúpeľnú starostlivosť. Hoci poisťovne majú pre krízu príjmy neisté, objem peňazí na kúpeľnú sféru neznižujú. V roku 2008 na ňu Všeobecná zdravotná poisťovňa použila 22,8 milióna eur, na rok 2009 bolo v rozpočte 23,7 milióna eur. Vyššie výdavky avizuje aj Spoločná zdravotná poisťovňa a Union (Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009; Kúpeľníci lákajú na zľavy..., 2009).

Graf 1: Dopady svetovej hospodárskej krízy na podnikanie v kúpeľnom CR v r. 2009

Zdroj: Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009

Podľa výsledkov zisťovania sa ukázalo, že napriek značnému poklesu sa najlepšie darilo minimalizovať dopady krízy liečebným kúpeľom. Aj u nich došlo k poklesu, avšak pokiaľ v ostatných segmentoch bol pokles viac ako 10 %, v segmente kúpeľného CR sa väčšine darilo udržať pokles na úrovni do 10 % (Graf 1). Ďalšou menej postihnutou skupinou sú cestovné kancelárie. Najväčší dopad na návštevnosť zaznamenali reštauračné zariadenia, penzióny a hotely do troch hviezdíčiek (Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009).

Ak by tento trend pokračoval, 60 % prevádzkovateľov zariadení liečebných kúpeľov sa vyjadrilo, že zintenzívnia marketingové aktivity a optimalizujú náklady, pričom to bude mať dopady i na zamestnanosť a 40 % chce použiť obdobné kroky s výnimkou dopadov na zamestnanosť (Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009).

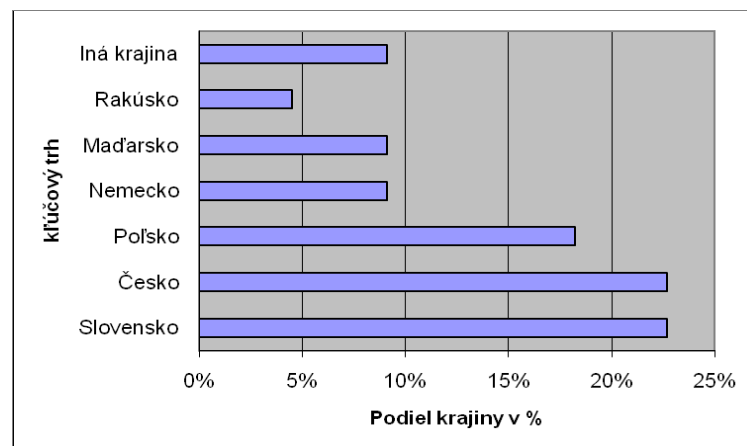
Čo sa týka vplyvu hospodárskej krízy na vývoj tržieb, 60 % respondentov zaznamenalo mierny dopad a zníženie tržieb do 10 % v porovnaní s rokom 2008. 20 % prevádzkovateľov zachytilo citelný dopad a zníženie tržieb do 20 % a rovnaký podiel

respondentov zaregistroval veľmi silný dopad a zníženie tržieb o viac ako 20 % oproti roku 2008 (Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009).

Pri hodnotení národnostnej štruktúry návštevníkov kúpeľných zariadení na Slovensku, respondenti jasne poznamenali za najdôležitejších domácich a návštevníkov z Česka. Nasledovný graf 2 poukazuje na skutočnosť, že ďalšími dôležitými trhmi sú Poľsko, Nemecko i Maďarsko.

Graf 2: Kľúčové trhy liečebných kúpeľov na Slovensku v r. 2009

Zdroj: Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009

Zisťovanie, na koho sa jednotliví prevádzkovatelia zariadení CR sústreďujú vo svojej komunikácii ukázalo, že liečebné kúpele sú zamerané predovšetkým na návštevníkov nad 50 rokov, na rozdiel od iných prevádzkovateľov, čo však nie je prekvapujúce. Výnimkou ale nie sú mladší návštevníci ani rodiny s deťmi (Prieskum a analýza trhovej situácie..., 2009).

4.3 Analýza kúpeľníctva na Slovensku, porovnanie s Českom

V predchádzajúcej časti som sa zaoberala predovšetkým vývojom kúpeľníctva na Slovensku a zároveň v Česku, v tejto časti si všímam súčasnú situáciu v oboch destináciách.

Podľa Knopa (1999) možno rozdeliť Európu z hľadiska kúpeľníctva do 4 oblastí, na základe čoho možno sledovať postavenie týchto destinácií:

- kúpeľné veľmoci: Nemecko, Taliansko, Francúzsko
- krajiny s väčším počtom významných kúpeľov: sem zaraďuje Slovensko i Česko, ďalej Rakúsko, Švajčiarsko, Maďarsko, Slovinsko, Chorvátsko, Grécko, Španielsko, Portugalsko
- krajiny s menej významným kúpeľníctvom: Poľsko, Rusko, Belgicko, Ukrajina, ostatné krajiny bývalého Sovietskeho zväzu a Juhoslávie
- krajiny bez tradície kúpeľníctva: Veľká Británia, Írsko, Nizozemsko, severské krajiny

Úvodom tejto kapitoly je tiež vhodné predstaviť súčasné trendy v destináciách kúpeľného CR.

4.3.1 Súčasné trendy v kúpeľníctve

Trendy podľa „2008 Spa Industry Trend Watch“:

- Zvýšený dôraz na zdravý životný štýl umožnil vytvoriť ponuku pobytov, pri ktorých sa klienti učia základným princípom zdravej výživy a pohybovým aktivitám, ktoré potom môžu ľahko preniesť i do bežného života
- Teenageri sú perspektívnou skupinou klientov, mladí ľudia sa učia, ako zvládať stres, zdravo jesť či starať sa o pleť
- Podnikové wellness, napr. spoločnosť Google ponúka svojim zamestnancom masáže na pracovisku. Je to cesta k väčšej spokojnosti zamestnanca a tak i rastu produktivity práce, ale i úspora financií – údajne každý dolár za wellness program ušetrí ďalších 10 za liečebné výdaje
- Novým trendom je tiež spojenie kúpeľnej starostlivosti s gurmánskymi zážitkami, čo odráža zvyšujúci sa záujem o gastroturistiku

- Spojenie s High Tech znamená napr. zavedení Wi-Fi zón, ale i špeciálnych liečebných postupov ako je „biofeedback“ technológia, svetelná terapie atd.

- Relaxácia šitá na mieru – klient si sám naplánuje, ako bude deň vyzerat', od výberu procedúr, cez hudbu až po izbovú teplotu (sem možno zahrnúť napr. procedúry na mieru, kúpele pre celú rodinu, alebo naopak kúpele bez detí, prírodné kúpele – zástanci ekologického života)

- Luxusné značky prenikajú do kúpeľníctva, príkladom sú Armani Spa v Tokiu, Versace Spa v Austrálii a pod.

- Šetrný prístup k životnému prostrediu znamená, že sú používané produkty lokálne, na prírodnej báze a pod. (Šindelářová, 2008). V rámci CR, a teda i kúpeľného možno sledovať tieto sprievodné vplyvy:

- Nárast kratších a početnejších dovolení
- Vplyv ceny
- Nárast last-minute dovolení a objednávok cez internet
- Využívajú sa nízkonákladové letecké spoločnosti, pričom v období krízy sledujeme ich úpadok
- Narastá segment seniorov, od toho sa odvíjajú i ponuky služieb
- Kladie sa dôraz na kvalitu, bezpečnosť, komfort a nadštandardné služby (aj pre seniorov)
- Wellness, fitness
- Využívajú sa relaxačné zariadenia
- Zvyšuje sa podiel samoplatiacich hostí
- Je záujem o špeciálne produkty a nepravidelné
- Nastávajú zmeny v životnom štýle, čo sa odráža aj v dopyte (Galvasová, 2008 + vlastné spracovanie)

V zámorí a v krajinách západnej Európy sú kúpele vnímané skôr ako luxusný produkt, dôraz sa kladie na wellness a beauty, teda na relaxáciu, regeneráciu a zachovanie dobrej fyzickej a duševnej kondície. Dnes sú už súčasťou zdravého životného štýlu a priťahujú nielen seniorov a rekonvalescentov. Hostia dnes požadujú sprievodný program, širokú ponuku kultúrneho a spoločenského či športového vyžitia. Veľmi dôležitá je aj atmosféra kúpeľného miesta a jeho vzhľad. Často sa tu konajú rôzne festivaly, kultúrne podujatia a sú miestom spoločenského stretávania ľudí. Zahájenie kúpeľnej sezóny je každý rok významnou udalosťou roku. České a taktiež

Slovenské kúpele sa snažia prispôbovať novým trendom. V rámci silnej konkurencie v Európe sú výhodnými len vďaka tradícii a využívaniu prírodných liečivých zdrojov. Vyhľadávané sú najmä preto, že poskytujú starostlivosť s odborným personálom a profesionálne vybavených kúpeľných zariadeniach. Prejavuje sa tu i snaha reagovať na dopyt a bežnou súčasťou ponúk kúpeľných zariadení bývajú nové, moderné formy liečby a procedúr. Ako príklady možno spomenúť exotické thajské masáže, kryoterapia (liečba chladom), tréning zdravej chôdze a pod. (Šindelářová, 2008).

Konkurenčný boj významných európskych centier, založených na využívaní prírodných liečivých zdrojov sa tak dnes odohráva v oblasti sprievodných služieb. Z kúpeľných miest sa tak stávajú destinácie s prepracovaným destinačným managementom, aby prilákali čo najviac turistov. Posledným hitom sa stali aquaparky (s rôznymi doplnkovými službami) a kozmetické centrá. Tieto tendencie možno sledovať už aj v na Slovensku a v Česku, pričom obe krajiny sú ešte stále pozadu. V tomto zmysle je Český i Slovenský zväz kúpeľov tvrdým zástancom klasickej kúpeľnej starostlivosti na európskej úrovni. V období vzniku Európskeho zväzu kúpeľov sa na západe vykonávali úsporné opatrenia, čo sa prejavilo vo financovaní kúpeľnej liečby. Niektoré spoločnosti videli riešenie v neliečebných pobytoch, ako napr. wellness, snažili sa upustiť od medicínskej stránky kúpeľov. Český a Slovenský zväz kúpeľov sa snažili, aby si aj ostatní členovia Európskeho zväzu uvedomovali prioritu kúpeľov – teda medicínsky a zdravotný aspekt (Salamanczuk, Zálešáková, 2002).

4.3.2 Kúpeľné miesta na Slovensku a v Česku, typológia

Geologický vývoj západných Karpát podmienil vznik prírodných liečivých, minerálnych a termálnych vôd na Slovensku. V priebehu storočí vyrastali a dodnes vyrastajú kúpeľné mestá s liečebnými domami a kolonádami, parkmi a kultúrnymi i spoločenskými zariadeniami. Bohatstvo a rozmanitosť typov minerálnych a termálnych vôd na Slovensku podmienili vznik kúpeľnej a pitnej liečby. Kúpeľné miesta majú vysoko kvalitné kúpeľné prostredie a infraštruktúru. Preto sú tiež vyhľadávanými centrami pre organizáciu rôznych kongresov, konferencií, kultúrnych podujatí, sú miestami rekreácie a odpočinku.

Na Slovensku aj v Česku je základnou funkčnou a priestorovou jednotkou organizácie kúpeľníctva tzv. kúpeľné miesto. V súčasnosti sa na Slovensku nachádza

podľa ASK (http://www.ask.sk/sk/liecebne_kupele.php) 25 kúpeľných zariadení, v ktorých pôsobí 31 kúpeľných podnikov.

Čo sa týka priestorového rozmiestnenia kúpeľných miest podľa krajov Slovenska, je pomerne nerovnomerné. Z 8 slovenských krajov 2 kraje vôbec nedisponujú kúpeľnými miestami. Sú to Bratislavský a Nitriansky kraj. Naopak, 2 kraje - Banskobystrický a Prešovský majú zastúpené po 6 kúpeľných miest (Tabuľka 1). Toto rozmiestnenie je predurčené geologickou stavbou.

Tabuľka 1: Regionálne rozloženie kúpeľných miest v ČR a SR

Kraje ČR	Počet kúpeľných miest	Kraje SR	Počet kúpeľných miest
Karlovarský	5	Bratislavský	0
Ústecký	4	Trnavský	2
Liberecký	2	Trenčiansky	3
Plzeňský	1	Nitriansky	0
Jihočeský	3	Žilinský	4
Středočeský	2	Banskobystrický	6
Královehradecký	5	Prešovský	6
Pardubický	1	Košický	1
Jihomoravský	1	SR	22
Zlínský	3		
Olomoucký	6		
Moravskoslezský	3		
Praha	0		
Vysočina	0		
ČR	36		

Zdroj: UZIS cit. Budák, 2002; Orosz, 2007

V Česku je situácia podobná, rozloženie v rámci krajiny taktiež nie je pravidelné. Kraje Praha a Vysočina nemajú žiadne kúpeľné miesto. Najvyšší počet kúpeľných miest dosiahol Olomoucký kraj, potom je to Karlovarský s najvýznamnejšími kúpeľmi v ČR a Královehradecký kraj. Nepravidelnosť vlastne poukazuje na dôležitosť prírodných podmienok, predovšetkým je tu väzba na geologickú stavbu.

V ČR sa to prejavuje prevažujúcim rozmiestnením kúpeľných miest v severnejších častiach ČR a pri hraniciach so SR. Slovensko je najbohatšie na minerálne pramene v oblasti centrálnokarpatskej. Z hľadiska regionálnej kompaktnosti možno v ČR vyčleniť tzv. Západočeský lázeňský trojuholník, ktorý tvoria Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, taktiež sem možno zaradiť Lázně Kynžvart, Konstantinovy Lázně a Jáchymov. Ďalšiu takúto koncentráciu tvoria Jeseník, Lipová – lázně, Karlova

Studánka, Velké Losihy, Bludov. O ďalších možno uvažovať, jako napr. Teplice – Dubí – Bilina, Janské – Lázně – Bělohrad – Velichovky – Náchod, Luhačovice – Zlín – Ostrožská Nová Ves. V SR ja takýto zhluk kúpeľných miest možno pozorovať v oblasti Tatier a to – Štrbské Pleso, Lučivná, Horný Smokovec, Nový Smokovec. Taktiež veľmi blízko seba sa nachádzajú Sliač a Kováčová. Ostatné sú roztrúsené samostatne, hlavne v oblasti vnútorných západných karpát.

Existuje viacero možností typológie kúpeľných miest, takisto ju možno vytvoriť na úrovni kúpeľných miest, i kúpeľných zariadení.

Typológia kúpeľných zariadení v SR a ČR podľa veľkosti

Kúpeľné miesta možno členiť na základe rôznych typológií. Jedným z kritérií je veľkostné kritérium, teda podľa počtu lôžok. Podľa Hajka (1987) sa na konci 80.rokov zaradovali do najvyššej kategórie iba Piešťany s počtom lôžok nad 2 000. Nad 1 000 lôžok sa nachádza taktiež iba v jednom mieste a sú to Trenčianske Teplice. Bardejovské kúpele, Sliač, Štrbské Pleso a Bojnice sú zaradené do kategórie do 1 000 lôžok. Najviac kúpeľných miest sa nachádza v kategórii od 201 do 400 lôžok. V súčasnosti sa situácia trochu pozmenila. V súčasnom období sú kúpeľné miesta lokalizované vo Vysokých Tatrách pod jednotným názvom Vysoké Tatry, a preto aj ŠÚ SR (2009) spojil počty ich lôžok. Vysoké Tatry sú teda kúpele s najvyšším počtom lôžok, avšak iba vďaka sčítaniu. Inak, ako najväčšie kúpeľné miesto možno považovať Piešťany, s počtom lôžok nad 4 000. Hodnotu 2 000 lôžok už prekročili Bojnice. Kúpele s najnižším počtom lôžok sú Štós. Najviac kúpeľných miest sa nachádza v kategórii do 500 lôžok (Príloha 10).

Čo sa týka Česka, v počte lôžok majú dlhodobu dominantnú úlohu Karlovy Vary. Ďalej je treba spomenúť Mariánské Lázně a tiež Františkovy Lázně, ktoré tvoria tzv. lázeňský trojúhelník. Vo východnej časti Česka ako destinácie kúpeľného CR tvorí jeho jadro kúpeľné miesto Luhačovice. Na severe netreba zabúdať na Janské-Lázně. Najnižším počtom lôžok disponuje kúpeľné miesto Skalka. Najviac kúpeľov sa nachádza v kategóriách skôr nižších, teda do 500 lôžok, prípadne do 1 000 (Príloha 11). Pri celkovom hodnotení českých a slovenských kúpeľných destinácií podľa veľkostného kritéria je potrebné upozorniť na skutočnosť, že Česko disponuje väčším počtom kúpeľných miest s vyššími hodnotami sledovaného kritéria. Vcelku tiež Česko dosahuje vyšší počet kúpeľných lôžok. Dôkazom je už len napr. fakt, že Karlovy Vary majú viac

ako 10 000 postelí, pričom Piešťany iba nad 4 000 (i keď vezmeme do úvahy Vysoké Tatry, tak tie majú cca 8 000 postelí).

Celkovo v prepočte na 10 000 obyvateľov je na Slovensku k dispozícii 20 lôžok v kúpeľných zariadeniach a v Česku ich je až 24 na 10 000 obyvateľov (prepočty podľa Kúpeľná starostlivosť v SR 2008, 2009 a Lázeňská péče 2008, 2009). Pri pohľade na najväčšie kúpele z hľadiska počtu lôžok, Piešťany pri prepočte na 1 000 obyvateľov majú 133 lôžok, u Karlových Varov je táto hodnota vyššia (185 lôžok na 1 000 obyvateľov) (prepočty podľa ŠÚ SR, 2010 a ČSÚ, 2010).

Typológia kúpeľných zariadení v ČR a SR podľa právnej formy

Nasledovná tabuľka 2 poukazuje na typológiu kúpeľných zariadení podľa právnej formy v Česku i na Slovensku. V rámci nej dominujú akciové spoločnosti v oboch destináciách, i keď na Slovensku je podiel akciových spoločností oveľa vyšší. V ČR je polovica z nich koncentrovaná v Západočeskom lázeňskom trojuholníku. Na druhom mieste sú v ČR spoločnosti s ručením obmedzeným (skôr menšie kúpele a na juhu ČR), potom štátne podniky a 1 príspevková organizácia (Hodonín). Na slovensku sú s.r.o. iba 2 (Kováčová a H. Smokovec), štátne podniky taktiež iba 2 (Dudince – Diamant a Marina Kováčová) a druhý najvyšší podiel majú rezortné zariadenia. Sú to Kúpeľno-liečebný ústav Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (KLÚ MV SR) ARCO Trenčianske Teplice, KLÚ MV SR DRUŽBA Bardejovské kúpele, KLÚ MV SR BYSTRÁ Liptovský Ján. Čo sa týka vlastníctva, v oboch krajinách dominuje súkromné vlastníctvo.

Tabuľka 2: Rozdelenie kúpeľných zariadení v SR a v ČR podľa vlastníctva, právnej formy

Právna forma	ČR	%	SR	%
Akciová spoločnosť	31	45,59	19	73,08
Spoločnosť s ručením obmedzeným	20	29,41	2	7,69
Štátny podnik	16	23,53	2	7,69
Príspevková organizácia	1	1,47	3	11,54
Kúpeľné zariadenia spolu	68	100,00	26	100,00

Zdroj: Musakova, 2007; Almanach lázeňských miest v České republice, 2001; Seznam zdravotnických zařízení, 2002 cit. Budák, 2002

Typológia kúpeľných zariadení v ČR a SR podľa prírodného liečivého zdroja

Ďalšou zaujímavou typológiou, ktorú možno použiť, je rozdelenie kúpeľných miest podľa prírodného liečivého zdroja (tabuľka 3). Celkovo disponuje Česká republika vyšším počtom kúpeľných miest a samozrejme i zariadení.

Tabuľka 3: Rozdelenie kúpeľných zariadení podľa prírodného liečivého zdroja na Slovensku a v Česku

Druh	SR	SR %	ČR	ČR %
Klíma	6	27,27	5	13,89
Liečivá voda	17	77,27	26	72,22
Peloidy	3	13,64	12	33,33
Kombinované	4*	18,18	7*	19,44
Kúpeľné zariadenia spolu	22	100	36	100

Zdroj: http://www.ask.sk/sk/liecebne_kupele.php, <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/lazne-cr> + vlastné spracovanie

* – v niektorých kúpeľných miestach sú kombinované prírodné liečivé zdroje, kúpeľné miesta sú teda zahrnuté i v iných kategóriách

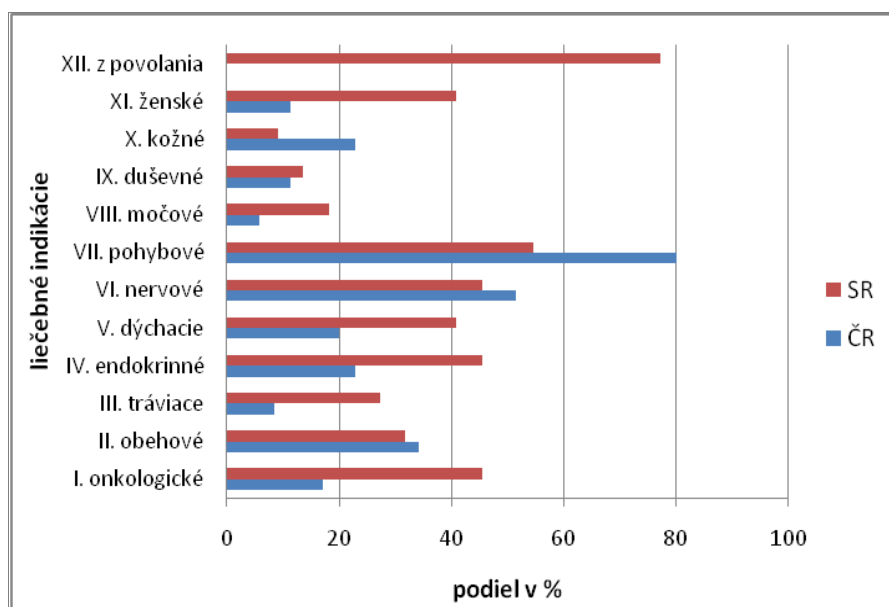
Jednoznačne prevládajú kúpele založené na účinkoch liečivej vody, kúpele s uhličitou minerálnou vodou, sírne kúpele, ... termálne kúpele. V ČR sú najviac zastúpené kúpele s uhličitou minerálnou vodou, po celom území. Potom sú to sírne, ktoré sa nachádzajú v Zlínskom a Olomouckom kraji. Termálne pramene možno nájsť v podkrušnohorí. Na Slovensku sú minerálne pramene roztrúsené a čo sa týka termálnych, možno badať akési sústredenie v oblasti rozhrania 3 krajov – Trenčianskeho, Banskobystrického a Žilinského (teplíce). Ďalšou kategóriou sú klimatické kúpele. Tie sa koncentrujú v ČR predovšetkým v oblasti Jeseníkov a v SR v oblasti Tatier. Čo sa týka peloidov, v ČR takéto kúpele tvoria asi 33 % z celkového počtu, v SR je to len 13 % (Piešťany, Smrdáky, Trenčianske Teplice). Malú časť tvoria kombinované kúpele, ktoré využívajú viaceré prírodné zdroje. V ČR (19 %) sú to napr. Františkovy Lázně, Karlova Studánka a Mariánské Lázně, v SR (18 %) sú to Piešťany, Trenčianske Teplice, Smrdáky (peloidy a voda), Rajecké Teplice (voda a klíma) (Príloha 12).

Typológia kúpeľných zariadení v ČR a SR podľa indikácie

Taktiež bol sledovaný počet miest, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi liečebnými indikáciami (graf 3). Väčšina kúpeľných miest je zameraná na liečbu viacerých druhov ochorení. Na Slovensku je ich 5 orientovaných na jednu hlavnú indikáciu a to 4 na ochorenia dýchacích ciest (klimatické kúpele), a Piešťany na pohybové ústrojenstvo. V ČR sú všetky kúpele zamerané na liečbu viacerých indikácií ochorení, okrem Slatinice, ktorá je zameraná na pohybové ochorenia (<http://www.lecebne-lazne.cz/cs/lazne-cr>).

Graf 3: Podiel indikácií v kúpeľných miestach v Česku a na Slovensku

Zdroj: Almanach lázeňských míst v České republice, 2001 cit. Budák, 2002; <http://www.ask.sk/sk/indikacie.php>, 2009

V Česku podľa vyhlášky Ministerstva zdravotníctví z r. 1997 je kúpeľná starostlivosť rozdelená do 11 indikačných skupín (58/1997 Sb.). Na Slovensku ich je 12, podľa zákona č. 577/2004 Z. z. Dôležité je poznamenať, že pre českú štatistiku nie je k dispozícii indikačná skupina ochorenia u povolania.

V ČR je najviac kúpeľných miest orientovaných na ochorenia pohybového aparátu (až 80 %), v SR sú to choroby z povolania (77 %). V ČR majú druhé najväčšie zastúpenie nervové ochorenia (51 %), v SR sú to pohybové (55 %), a potom onkologické, endokrinné a nervové ochorenia (45 %). V ČR sa najmenej kúpeľných miest orientuje na ochorenia močového ústrojenstva, v SR sú to kožné ochorenia.

Minerálne vody sa nevyužívajú len pri kúpeľnej aplikácii, ale aj ako významný liečivý prostriedok s vnútornou aplikáciou - pitnou liečbou. Niektoré pitné liečivé vody sa plnia do fliaš a distribuuju sa do obchodnej siete (Príloha 13: Stolové prírodné minerálne a liečivé vody na Slovensku).

4.3.3 Kapacity a výkony kúpeľov na Slovensku a v Česku

V predchádzajúcej kapitole bola venovaná pozornosť typológiám kúpeľných miest na Slovensku a v Česku. V tejto časti bude upriamená pozornosť na kapacity a výkony v týchto dvoch kúpeľných destináciách. Ako prvý ukazovateľ, ktorému je venovaná nasledovná časť treba spomenúť počet hostí.

Počet hostí v kúpeľných zariadeniach v SR a ČR

Dôležitým ukazovateľom pre porovnanie slovenského a českého kúpeľníctva je počet hostí v kúpeľných zariadeniach (tabuľka 4). Tabuľka znázorňuje vývoj počtu hostí od r. 2005 – 2009, pričom sú rozdelení na zahraničných a domácich. Celkovo je počet hostí v kúpeľoch v ČR vyšší ako v SR. V oboch krajinách hodnota tohto ukazovateľa medzi rokmi 2005 a 2009 narástla. V ČR u domácich návštevníkov tento indikátor počas sledovaného obdobia neustále narastal. To súvisí s rastúcou životnou úrovňou a tiež s dlhodobým posilňovaním českej koruny. Avšak u zahraničných návštevníkov to nespôsobilo výrazný pokles, pretože ich dopyt po kúpeľníctve v ČR sa nevyznačuje veľkou cenovou elasticitou. U zahraničných hostí pozorujeme pokles v r. 2009 oproti r. 2008, kedy sa prejavili účinky hospodárskej krízy. V r. 2009 bol podiel zahraničných hostí v ČR 47,26 %, pričom v r. 2008 až 49,97 %. Taktiež možno konštatovať, že v tejto destinácii počet domácich hostí preyšoval nad počtom zahraničných, s výnimkou r. 2006, kedy bolo v českých kúpeľoch o 20 721 viac zahraničných ako domácich hostí (ŠÚ SR, ČSÚ, 2010).

Tabuľka 4: Index zmeny počtu hostí v kúpeľoch v SR a ČR

destinácia	hostia	2005	2006	2007	2008	2009
SR	domáci	100	114	128	137	129
	zahraniční	100	106	109	104	68
ČR	domáci	100	105	127	128	130
	zahraniční	100	130	139	148	134

Zdroj: ŠÚ SR, ČSÚ, 2010 + vlastné spracovanie

Na Slovensku počas celého sledovaného obdobia prevládajú domáci hostia. Tu možno sledovať rozdielny trend oproti ČR, pretože počet domácich hostí v SR sa na rozdiel od ČR vplyvom hospodárskej krízy v r. 2009 znížil. Podobne to bolo i u zahraničných hostí, avšak zníženie ich počtu sledujeme už v r. 2008 oproti r. 2007. V r. 2008 bol podiel zahraničných hostí 32,57 % a o rok neskôr už iba 25 % (ŠÚ SR, 2010). Na základe toho možno konštatovať, že české kúpele navštevuje viac zahraničných hostí ako slovenské. Z tabuľky je zrejmé, že najväčší nárast zaznamenal počet českých zahraničných hostí medzi rokmi 2005 a 2006 až potom došlo k poklesu, stále je tu však možno sledovať nárast oproti r. 2005. Naopak u Slovenska je vidno obrovský pokles zahraničných hostí oproti r. 2005, ako jediný z ukazovateľov zaznamenal prepád. Podiel domácich slovenských hostí narastá. U českých je to podobne, avšak tento trend je trocha oneskorený a vývoj stabilnejší. Medzi r. 2008 a 2009 počet hostí klesol v oboch destináciách, výnimkou sú domáci českí hostia.

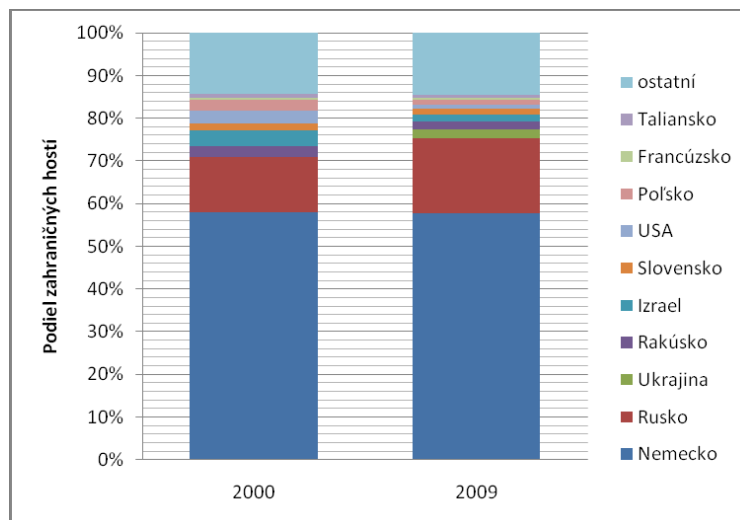
Štruktúra zahraničných turistov v kúpeľoch v SR a ČR

Ak sa zameriame na podiel jednotlivých národností v rámci zahraničných hostí českých kúpeľov, dominantné postavenie majú v súčasnosti turisti nemeckej národnosti, až 57,69 % (graf 4). Ďalej pomerne dosť zastúpení sú Rusi. Už nižšie podiely zaznamenali turisti z Ukrajiny, Rakúska, Izraela a pod. Susední Slováci sú až na piatom mieste (1,42 %). U zahraničných hostí kúpeľov na Slovensku sú dominantní českí (43,93 %) (graf 5). Pomerne vo veľkom počte ich navštevujú taktiež nemeckí zákazníci, potom poľskí, rakúski. Teda ako sme predpokladali, sú to najbližší susedia. Spoločným rysom je skutočnosť, že rakúski turisti sú u oboch destinácií štvrtými najpočetnejšími a Izraelci sú na piatom mieste. Zaujímavé je tiež, že Maďarsko sa v prvej desiatke najpočetnejších hostí v ČR vôbec nenachádza, pričom v SR sa podieľa na celkovom počte zahraničných návštevníkov hodnotou 1,15 %. Samozrejme, že obrovský vplyv na túto skutočnosť má geografická poloha Slovenska pri Maďarsku. Tiež záleží na propagácii, v čom má Slovensko rezervy. Záleží však i na postoji domácich hostí, ktorí skôr poznajú napr. Chorvátsko než kúpeľné miesta.

Veľkou konkurenciou v kúpeľníctve je pre Slovensko susedné Maďarsko. Zavedenie eura na Slovensku, jeho zdraženie v Česku a pád kurzu forintu v Maďarsku spôsobili, že už kedysi obľúbené maďarské kúpele znovu zaznamenávajú priazeň hostí (Mráčková, 2009). Pozitívom pre ne je, že maďarské termálne pramene sa nachádzajú pomerne

blízko. Prakticky všetky termálne kúpele sa tu zmodernizovali a idú spolu s európskymi trendmi.

Graf 4: Podiel zahraničných hostí českých kúpeľných zariadení v r. 2000 a 2009

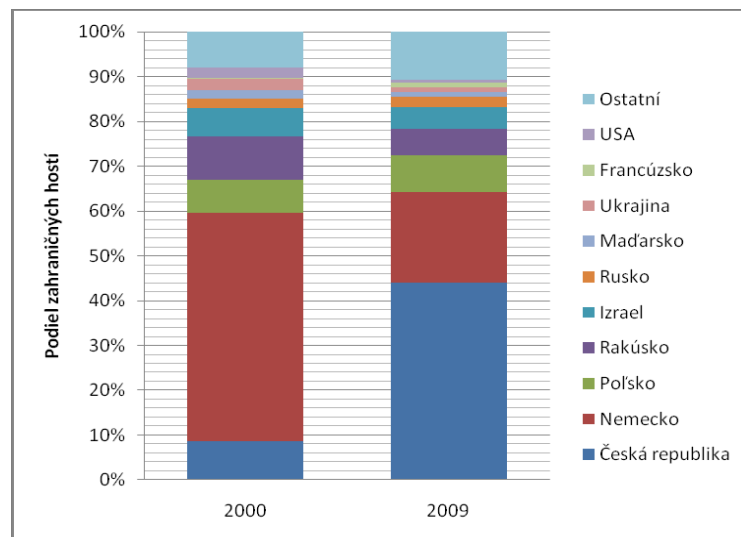
Zdroj: ČSÚ, 2010

Pri pohľade na nasledovný graf 5 je možné pozorovať v slovenských liečebných kúpeľoch výrazné zmeny v rámci vývoja podielu zahraničných turistov podľa krajiny ich trvalého bydliska. Najvýraznejšou je pokles podielu nemeckých turistov, pričom ich prvenstvo preberajú českí hostia.

Nemecký trh je podľa Informácie o aktuálnej situácii... (2009) pre Slovensko mimoriadne dôležitý. Liečebné pobyty v slovenských liečebných kúpeľoch sú u Nemcov veľmi obľúbené. Podľa demografického vývoja nemecká spoločnosť starne tiež, pričom skupina seniorov je v rámci cestovania veľmi aktívna. Nemeckí seniori sú nezávislí a disponujú relatívne vysokou kúpyschopnosťou. Ďalším vplyvom je hospodárska situácia v Nemecku, ktorá sa v priebehu roka 2008 vplyvom globálnej finančnej a hospodárskej krízy výrazne zhoršila. Pri súčasnom zvýšení inflácie došlo k poklesu HDP. Od druhej polovice roka je nemecká ekonomika v recesii. Tento negatívny vývoj zasiahol takmer všetky oblasti spoločnosti. Predpokladá sa, že nemecký klient sa bude častejšie rozhodovať pre „all inclusive“, lebo v období finančnej neistoty je pre neho veľmi dôležitá pevná cenová kalkulácia. Poklesne záujem o vzdialenejšie destinácie, získať bude naopak domáca dovolenka a v bližších či v cenovo výhodných destináciách. Podľa prognóz sa očakáva tiež zníženie výdavkov na cestovanie o cca 1 % na 60,5 mld EUR. Napriek tomu, že kedysi bola cena pobytov a

služieb na Slovensku v porovnaní s Nemeckom podstatne nižšia, Slovensko sa dostáva v súčasnosti do paradoxnej situácie, že mnohí poskytovatelia služieb nereagujú primerane na vznikajúcu situáciu a nie sú ochotní pristúpiť k cenovým korektúram, resp. sú korektúry cien spojené s korektúrami na úrovni poskytovaných služieb. Dostupnosť Slovenska pozrúc sa na geografickú polohu a infraštruktúru nie je vždy vnímaná pozitívne. Cestná sieť je na pomerne dobrej úrovni. Kľúčovým problémom je letecká doprava z Nemecka na Slovensko. V súčasnosti existuje len jedno priame letecké spojenie, čo je pre tak významný trh, hlavnou brzdou v príjazdovom cestovnom ruchu (Informácia o aktuálnej situácii..., 2009).

Graf 5: Podiel zahraničných hostí slovenských kúpeľných zariadení v r. 2000 a 2009

Zdroj: ŠÚ SR, 2010

Dôvodom nárastu počtu českých turistov na Slovensku je, ako sa hovorí, normálna cena pre normálnych ľudí. Ďalším dôvodom je tradícia a stále kvalitnejšie služby. Zaujímavé je, že niektoré české poisťovne prispievajú na kúpele v SR. Pacienti si tak môžu vybrať, či príspevok použijú doma alebo na Slovensku. To využívajú najmä hostia z Moravy alebo tí, čo poznajú kvalitu danej vody a chodia do tých konkrétnych kúpeľov pravidelne (Souhrn z témát o trendech českého lázeňství, 2007).

Keď sa pozrieme na vývoj podielu kúpeľných hostí v ČR, nie sú očividné veľké zmeny, ako to bolo v prípade Slovenska. Nemci zostávajú dlhodobo vyrovnanými zákazníkmi, stále sú medzi zahraničnými hosťami najpočetnejší. Na druhom mieste

stále udrží svoju pozíciu ruská skupina turistov a ich podiel sa stále zvyšuje. Je tu totiž priaznivá situácia v rámci leteckej dopravy a veľmi dobré spojenie.

Dôvody návštevy sú u týchto hostí rôzne. Rusi považujú Česko za kúpeľnú veľmoc na prvom mieste a návšteva Karlových Varov či Mariánskych Lázní je pre nich akousi prestížou. Nemci si zase cenia kvalitu za rozumnú cenu. V poslednom období však dochádza k tomu, že rozdiel v cenách medzi nemeckými a najmä západočeskými kúpeľmi už nie je tak výrazný. Z toho dôvodu je snahou českých kúpeľov predchádzať odlivu nemeckých turistov a tak nadväzujú kontakty spolupráce so zahraničnými poisťovňami. Napr. Arabi navštevujú české kúpele predovšetkým kvôli liečbe svojich ochorení, a preto tu často trávajú dlhé týždne i mesiace (Popularita českých lázní stále stoupá, 2008).

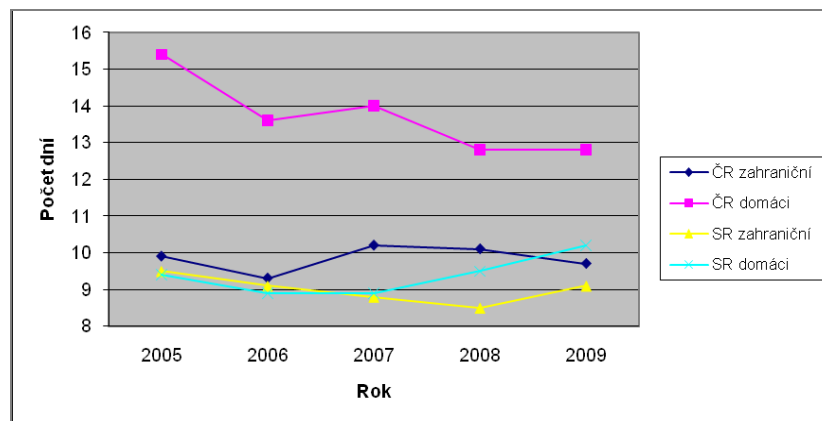
Priemerný počet prenocovaní v kúpeľných zariadeniach SR a ČR

Pozornosť bola venovaná aj priemernému počtu prenocovaní, a to s dôrazom na rozdiel medzi zahraničnými a domácimi hosťami (Graf 6). Priemerná dĺžka pobytu návštevníka v cieľovom mieste je ukazovateľ, ktorý výrazne ovplyvňuje ekonomický efekt cestovného ruchu na daný región. Základnou snahou v rozvoji cestovného ruchu je komplexnejšou ponukou služieb prispievať k predĺžovaniu pobytu hostí v cieľovom mieste (Konceptia rozvoja CR Banskobystrického samosprávneho kraja na r. 2007 - 2013, 2007). Kúpeľný CR je teda veľmi prínosný z toho dôvodu, že hostia v kúpeľných zariadeniach prenocujú dlhšie ako napr. pri iných druhoch CR. Je to dané aj podielom hostí, ktorých pobyt je hradený poisťovňou.

Zistilo sa, že u domácich hostí českých kúpeľov podstatne klesla dĺžka pobytu v kúpeľoch, a to z 15 na 13 dní. Klesá totiž ochota utrácať, ľudia sú viac zdržanliví a myslia na „zadné vrátka“. Taktiež hľadajú lacnejšie pobyty a často sa rozhodujú na poslednú chvíľu. Avšak medzi rokmi 2008 a 2009, teda v období, kedy sa u iných ukazovateľov prejavila svetová hospodárska kríza, zostala dĺžka pobytu nezmenená. U zahraničných nastal taktiež pokles medzi rokmi 2005 a 2009. Čo sa týka tohto ukazovateľa na Slovensku, u zahraničných hostí možno sledovať do r. 2008 pokles, potom medzi rokmi 2008 a 2009 nárast. Možné zdôvodnenie vidím v zásahu hospodárskej krízy a sprievodných javov. Slovensko svojou ponukou a cenami sa zdalo výhodnejším pre zahraničných hostí v tomto období. Podobne i u domácich hostí možno pozorovať nárast dĺžky ich pobytu v kúpeľoch, avšak už od r. 2007. Celkovo teda v ČR

dĺžka pobytu v kúpeľných zariadeniach klesá (čo je v súlade so všeobecnými trendmi), naopak v SR stúpa. Dôvodom poklesu v ČR je pokles krátkodobých i dlhodobých prenocovaní zahraničných hostí. Hlavným je však, že účasť obyvateľstva na domácom CR má klesajúci trend v dôsledku zhoršujúcej sa sociálnej aj ekonomickej situácie, a to najmä menej či stredne zárobkovo činných domácich turistov. Tí totiž tvoria kľúčovú zložku.

Graf 6: Priemerný počet prenocovaní u domácich a zahraničných hostí v SR a ČR, 2005 – 2009

Zdroj: ŠÚ SR, ČSÚ, 2010

Skracovanie zdravotných pobytov v kúpeľoch je veľkou nevýhodou. Tento trend však neplatí u všetkých kúpeľných zariadení. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo tu nemá čas tráviť dlhé týždne. Pred niekoľkými rokmi prichádzali prevažne klienti prostredníctvom poisťovní na tri týždne. Preto sa ponúkajú i krátkodobé 4 – 7 dňové či víkendové pobyty. Je veľa dôvodov, prečo klienti uprednostňujú krátke pobyty, napr. obava zo straty zamestnania, starostlivosť o člena rodiny, či domáceho miláčika, nedostatok finančných zdrojov, iné záujmy ako tráviť voľný čas a pod. Samozrejme, najideálnejší sú klienti, ktorí prichádzajú na dlhšiu dobu a pravidelne. Väčšina kúpeľných zariadení si preto uvedomuje, že ich možno získať iba kvalitnými službami a investíciami do opráv nielen ubytovacích zariadení, ale i stravovacích zariadení, parkov, areálov a pod.

Podiel výkonov v kúpeľoch v SR a ČR

V rámci porovnania kúpeľníctva týchto dvoch destinácií bol skúmaný i podiel jednotlivých výkonov v rokoch 2003 a 2008 v % (graf 7). Základný rozdiel medzi nimi

spočíva v tom, že v SR sa v súčasnosti najviac využívajú minerálne a termálne kúpele, potom vodoliečba a masáže, rehabilitácie. V ČR sú vodoliečba a masáže na prvom mieste, potom rehabilitácie. Keby sme porovnali podiel rehabilitácii pred niekoľkými rokmi so súčasným, zistili by sme, že poklesol. Súvisí to s dlhodobým poklesom počtu pacientov s ochorením pohybového ústrojenstva, ktorí majú pobyt hrađený poisťovňou. Využívanie minerálnych a termálnych prameňov v ČR je tak až na 5. mieste. České kúpeľníctvo je teda viac zdravotnícky orientované. Zahraničná klientela vyhľadáva prevažne klasické liečebné pobyty, založené na tradícii, pre ich liečebný efekt. Domáci dávajú skôr prednosť relaxačnej dovolenke. Dôkazom týchto trendov sú aj vývojové zmeny.

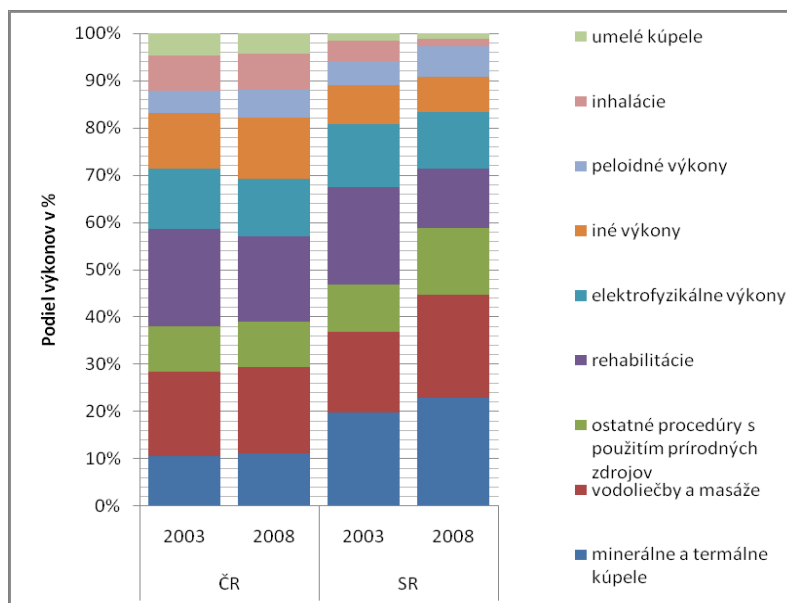
Predkladaný graf 7 upozorňuje na zvyšovanie sa podielu minerálnych a termálnych kúpeľov v oboch destináciách. Drobný nárast je v ČR zrejmy i u vodoliečby a masáží, pričom na Slovensku je výraznejší. Veľmi dôležitým poznatkom je, že v oboch destináciách klesá podiel rehabilitácií, pričom v SR je to viac ako o 8 %. Ešte v r. 2003 boli najviac v kúpeľoch v SR i ČR využívané rehabilitácie. Na celkových výkonoch sa podieľali podobnou hodnotou 20,65 – 20,7 %. Momentálne sú tieto výkony na ústupe, a to predovšetkým na Slovensku. Na rad prichádzajú nové ponuky a trendy wellness, ktoré vytlačajú tradičné procedúry. Ako určitú formu wellness možno považovať masáže a taktiež niektoré ostatné procedúry s použitím prírodných liečivých zdrojov, ktorých atraktivita sa v poslednom období zvyšuje.

Kúpele začínajú tiež orientovať svoju ponuku aj na primárnu prevenciu a rekondičné aktivity. Novým trendom a dôležitou súčasťou ponuky kúpeľných zariadení je wellness. Možno ho chápať ako synonymum zdravého životného štýlu. Filozofiou wellness je harmónia tela a duše, ktorú človek môže dosiahnuť svojim aktívnym prístupom k vlastnému životnému štýlu, zdraviu, kráse a vitalite. Je to vlastne kombinácia relaxačných a niektorých liečebných metód (<http://new.sacr.sk/slovensko/nase-tipy-pre-vas/kupele-a-wellness/>). Kúpeľné procedúry zase v sebe zahŕňajú okrem liečebných funkcií i niektoré wellness produkty. Dalo by sa povedať, že sú i zdrojom potešenia. Ponúkajú zákazníkom príjemný relax, rekondíciu a regeneráciu síl. Jedná sa ale iba o formu odpočinku, relaxácie, regenerácie, bez odbornej starostlivosti a vedenia ako to je v kúpeľníctve. Najvýznamnejší rozdiel je v tom, kúpeľníctvo obsahuje liečebnú funkciu, jeho hlavným cieľom je liečiť či doliečovať. Cieľom wellness je predchádzanie

zdravotným problémom a jeho funkcia je teda predovšetkým preventívna (viz. Attl, 2003).

Graf 7: Podiel jednotlivých výkonov v kúpeľoch na Slovensku a v Česku v r. 2003 a 2008 (v %)

Zdroj: Kúpeľná starostlivosť v SR 2003 a 2008 (2004, 2009), Lázeňská péče 2003 a 2008 (2004, 2009)

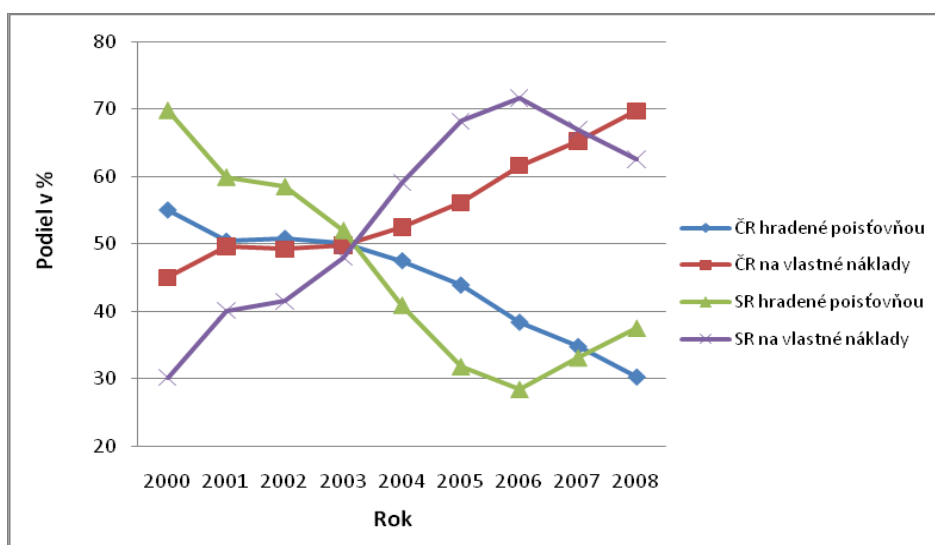
Na Slovensku je najvýznamnejším kúpeľným wellless zariadením Kováčová, s.r.o., avšak tieto služby poskytujú mnohé zariadenia na Slovensku. V rámci ČR je treba spomenúť predovšetkým Západočeský lázeňský trojúhelník.

Vývoj počtu odliečených pacientov podľa hradenia pobytu v SR a ČR

Stále menej klientov prichádza do slovenských kúpeľov zo zdravotných poisťovní (graf 8). Dôvodom nie je nezájem, ale reštrikcia finančných prostriedkov poisťovňami. Podiel samoplatcov postupne stúpa. Ako možno pozorovať na grafe, do roku 2003 bola situácia iná, v SR aj ČR prevažovali pobyty hradené poisťovňou. Počet týchto pobytov však klesá už pred rokom 2000, avšak na Slovensku v r. 2005 nastal mierny zlom a poisťovňa začala každoročne uhrádzať väčší počet pobytov. S týmto znižovaním pobytov hradených poisťovňou súvisí aj znižovanie počtu nakúpených poukazov na kúpeľnú starostlivosť od r. 1997 (príloha 14) a taktiež znižovanie výdavkov na nákup poukazov (príloha 15).

Podobná situácia je i v Česku. V sledovanom období 2000 – 2008 sa zvýšil podiel hostí, ktorí prichádzajú do kúpeľov na vlastné náklady (čo je v súlade so všeobecnými trendmi). Súvisí to už s vyššie spomínanými zmenami životného štýlu, starostlivosťou o vlastné zdravie a snahou o prevenciu (viz. 4.3.4 Predpoklad trendov v kúpeľníctve). A naopak, každoročne sa znižuje podiel príspevkovej aj komplexnej starostlivosti. Tento stav je ovplyvnený aj tým, že celkovo v týchto destináciách kúpeľného CR prevažuje domáca klientela.

Graf 8: Vývoj podielu pacientov v kúpeľnej liečbe podľa hradenia pobytu v SR a ČR

Zdroj: Kúpeľná starostlivosť v SR 2008 (2009); Lázeňská péče 2000 – 2008 (2001 – 2009)

S tým súvisí aj skutočnosť, že domáci hostia, samoplatiaci, sú ochotní viac priplatiť za služby navyše. Taktiež sa zvyšujú nároky klientov, primerane spolu s rastom životnej úrovne. Predovšetkým je záujem o nové druhy procedúr.

4.3.4 Predpoklad trendov v kúpeľníctve

V priebehu doterajšieho sledovania som už upozornila na trendy z hľadiska kúpeľníctva v destináciách Slovensko a Česko. Doteraz som však nepredstavila ich predpoklad do budúcnosti, iba čiastočne načrtla v charakteristike základných všeobecných trendov v kap. 4.3.1.

Rozvoj kúpeľníctva závisí na výskyte ochorení v populácii. Je potrebná liečba a výskyt prírodných liečivých zdrojov je možným riešením. Závisí tiež na rozvoji lekárskej vedy, v oblasti využívania prírodných zdrojov. Dnešný vývoj je výsledkom postupného stabilizovania pôrodnosti a pokračovania v zlepšovaní úmrtnostných pomerov. Podľa toho existujú dva typy dôsledkov predchádzajúcich zmien, ktoré sa premietajú do vekovej štruktúry: tzv. starnutie v základni vekovej pyramídy a starnutie na vrchole vekovej pyramídy (Pavlík a kol., 1999, s. 75 cit. Dzúrová, 2001). Spoločne so spoločenskými zmenami dochádza k preberaniu vzorcov reprodukcie a zároveň k zlepšovaniu zdravotnej starostlivosti a štruktúry spotreby. V dôsledku predlžovania strednej dĺžky života a znižovania hladiny plodnosti bude v Európe v 21. stor. veľmi významný proces demografické starnutie. Podľa strednej varianty prognózy OSN vypočítanej pre jednotlivé krajiny do r. 2050 sa dá očakávať, že takmer 29 % populácie Európskej únie (EU) bude tvoriť obyvateľstvo staršie ako 65 rokov (Dzúrová, 2001).

Záujem o zdravie a zdravotný stav sa dnes zvyšuje, predovšetkým to súvisí so spoločenskými, politickými i ekonomickými zmenami a so zvyšujúcim sa znečistením životného prostredia. V dôsledku vyššie spomínaných demografických zmien sa okrem štúdia zdravotného stavu obyvateľstva zo strany úmrtnosti a chorobnosti presúva pozornosť do oblasti zdravia. Hľadajú sa ukazovatele, ktoré budú zdravie hodnotiť aj z pozitívnej stránky. Kvalita zdravia obyvateľstva je považovaná za veľmi dôležitý indikátor väzieb medzi demografickými, sociálnymi, ekonomickými, ekologickými a politickými procesmi (Dzúrová, 2000 cit. Mládek, 2006).

Na základe demografického vývoja na Slovensku i v Európe a taktiež odhadovaného vývoja zdravotného stavu obyvateľstva je možné predpokladať, ktoré produkty v rámci kúpeľníctva budú žiadané. Možno sledovať postupné starnutie obyvateľstva. Z toho vyplýva záujem o programy pre obyvateľstvo vyššieho veku, na udržanie kvality života v starobe, udržanie sebestačnosti. Možno spomenúť rehabilitácie pri ochoreniach pohybového ústrojenstva, srdcovo-cievnych ochorení, onkologických ochorení. Seniori majú dostatok voľného času a často i primerané množstvo finančných zdrojov, predovšetkým zahraniční návštevníci. Predstavujú tak dôležitú skupinu kúpeľných návštevníkov (Kubiš, 2004 cit. Kalfusová, 2006).

Veľkú rolu zohráva životný štýl, v ňom predovšetkým zloženie stravy, pravidelnosť cvičenia, miera fajčenia, miera stresu. Aj naďalej budú na zdravotný stav obyvateľstva vplývať faktory depresie, únava, vysoký krvný tlak, obezita, závislosti (alkohol, drogy,

cigarety...). Preto je dôležitý preventívny prístup. Jeho úroveň bude ovplyvňovať aj naďalej uvedomovanie si vlastného stavu obyvateľstva a finančná situácia zdravotníckeho systému. Je potrebná podpora zo strany štátnej zdravotnej politiky (http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/CINDI/kurz/podpora_20zdravi.pdf).

S rastom kúpeľníctva v poslednom desaťročí, existujú bohaté kariérne možnosti po celom svete – s dopytom po schopnom, vysoko kvalifikovanom a odbornom personály, vyškolenom v oblasti prevádzkovej bezpečnosti a strategického plánovania, ktoré sú potrebné pre úspešný kúpeľný biznis (Scott, Harrison, 2006).

Naďalej narastá povedomie spojenia tela a duše. Potreba doplniť a vytvoriť rovnováhu je stále viac a viac nutnosťou než luxusom (Scott, Harrison, 2006). Wellness programy, ktoré sú zamerané na krásy tela a príjemné zážitky z procedúr sú pomerne novým trendom. Sú určené pre zdravých ľudí a závisia od životnej úrovne obyvateľstva. Z toho teda vyplýva, že ak budú mať ľudia dostatok finančných prostriedkov, tieto programy budú aj naďalej pre nich atraktívne. Udržia sa i za podmienky, že kult krásy bude pre mnohých prostriedok ako sa uplatniť v spoločnosti. Je však potrebné ho rozšíriť i o kult krásy ducha. Tak sa pozdvihne záujem o divadelné predstavenia, koncerty a pod., ktoré sú v ponuke kúpeľných aktivít (Zálešáková, 2007 a).

Aby mohli kúpeľné zariadenia plniť funkciu tradičného kúpeľníctva na požadovanej úrovni pre klientov, musí sa naďalej zlepšovať kvalita ubytovacích, stravovacích zariadení, i procedúr a služieb.

Zhrnutie

Po politických zmenách v r. 1989 a následných spoločenských a ekonomických zmenách sa situácia v kúpeľníctve stabilizovala. Nastáva skvalitňovanie služieb a nárast počtu hostí. Môžeme sledovať a predpokladať ďalší rozvoj, avšak nie v liečebnom kúpeľníctve, ale v rámci nového odvetvia wellness. Keďže populácia starne a pribúdajú zdravotné problémy, v budúcnosti majú perspektívu nielen liečebné pobyty, ale aj pobyty primárnej prevencie. Ľudia si uvedomujú, že sa oplatí investovať do prevencie, aby neskôr neboli chorí a neproduktívni. V rámci celkového porovnania týchto dvoch sledovaných destinácií je potrebné poznamenať, že Česko disponuje vyšším počtom kúpeľných miest v prepočte na počet obyvateľov, zároveň vyšším počtom lôžok. Čo sa týka ich rozdelenia podľa právnej formy, v oboch krajinách prevažujú akciové spoločnosti, pričom na Slovensku je ich podiel vyšší. V oboch destináciách sa najviac

využívajú účinky liečivej vody, pričom na Slovensku sú to potom klimatické kúpele a v Česku peloidy. V ČR sú najviac liečené ochorenia pohybového aparátu, v SR choroby z povolania. V rámci počtu hostí je viditeľný pokles zahraničných hostí na Slovensku, v Česku naopak nárast. České kúpele najviac navštevujú Nemci, slovenské zase Česi, pričom v tomto prípade bol zaznamenaný obrovský nárast. Zaujímavý je tiež poznatok, že dĺžka pobytu hostí českých kúpeľov klesá, avšak u slovenských je to naopak. Pri pohľade na jednotlivé výkony bol zistený najvyšší podiel minerálnych a termálnych kúpeľov na Slovensku a v Česku sú to vodoliečby a masáže, z čoho vyplýva aj orientácia kúpeľov. U oboch destinácií sa pozoruje v poslednom období nárast podielu hostí, ktorí si hradia pobyt v kúpeľoch sami a naopak pokles pobytov hrazených poisťovňou.

Slovensko aj Česko majú v kúpeľoch silný turistický potenciál, ktorý spočíva najmä vo výskyte vhodných prírodných liečivých zdrojov, odbornej lekárskej starostlivosti, stále sa zlepšujúceho stavu a modernizácie materiálno-technickej základne kúpeľov (liečebné domy, ubytovacie zariadenia, kultúrno-spoločenské zariadenia), taktiež v rozširovaní produktu kúpeľov, ktoré okrem klasických liečebných pobytov rozširujú svoju ponuku o rôzne relaxačné, rekondičné, i skrášľujúce pobyty, pobyty na redukciu telesnej hmotnosti a iné. Potenciál spočíva aj v rastúcom a silnejúcom trende starostlivosti o telo a zdravý životný štýl. Čo sa týka Česka, poloha tejto destinácie uprostred Európy umožňuje veľmi dobrú dostupnosť. Veľký význam má SJ tranzit Nemcov (ktorí sú najviac zastúpení zo zahraničných hostí), Poliakov, Škandinávcov (Štěpánek, Kopačka, Šíp, 2001). Táto skutočnosť vplýva tiež na vyšší dopyt po CR než na Slovensku. Dôležitým problémom je, že Slovensko je vlastne závislé na klientoch z Česka, Nemecka a Poľska. Takže vypadnutie jedného alebo dvoch spôsobí prepád v CR. Rizikom je postavenie Česka, ktorého hostia sú na Slovensku v kúpeľoch najviac zastúpení. Nastupujúca generácia totiž už nemá taký bratský vzťah k Slovákom. SR je pre nich už zahraničie, neučili sa o ňom ako o svojej vlasti, ako staršia generácia. Nepoznajú teda tak kvality Slovenska a keďže Slovensko je aj málo propagované, tak zatiaľ sa táto situácia nemení. Treba počítať s tým, že pre mladú generáciu nebude Slovensko tak atraktívne. Rozhodovať bude aj naďalej pomer ceny a kvality (Kohlmann, 2007).

5 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MESTA A REGIÓNU PIEŠŤANY

Vysvetlenie dôvodu výberu Piešťan ako regiónu CR a mesta ako destinácie CR je uvedené už v úvode tejto štúdie. Preto je možné priamo vstúpiť do problematiky. Bližšia charakteristika pojmu región a ďalšie súvisiace pojmy sú vysvetlené v teoretickej časti práce (viz. kap. 2.1). V tejto práci sa používa význam región v zmysle administratívnom.

Sledovaný región Piešťan sa nachádza v juhozápadnej časti SR, v Trnavskom kraji (Príloha 16). Rozhodujúci význam pre vznik a zloženie minerálnych vôd v Piešťanoch má geologická stavba juhozápadných svahov Považského Inovca (triasové dolomity, vápence; pieskovce, ruly a svory a pod.). Vo vodopise mesta i okresu dominuje Váh, ktorý obmýva brehy oboch častí mesta. Región patrí medzi najteplejšie a najslnečnejšie oblasti Slovenska. Dobré klimatické podmienky tak vytvárajú celoročnú možnosť kúpeľnej liečby, rekreácie a športovania ako i trvalého pobytu (Husovská, 2001; Doležal, 2002; Süle, 2005).

Na základe administratívneho vymedzenia sledovaného regiónu Piešťany sem patrí 27 obcí (2 so štatútom mesta). K 1. 1. 2010 mal okres 64 066 obyvateľov a radí sa medzi okresy s vysokou hustotou obyv. Mesto Piešťany má v súčasnosti 29 299 obyvateľov (je na 23. mieste z hľadiska počtu obyv. na Slovensku, patrí medzi menšie mestá). V regióne dominuje obyvateľstvo slovenskej národnosti (97,5 %). Čo sa týka produktívnosti, v okrese je 61,1 % produktívneho (pod priemerom kraja) a 23,7 % poproduktívneho obyvateľstva (<http://www.piestany.sk/index.php?id=10>, ŠÚ SR, 2009). V okrese aj meste vidieť podobné tendencie vývoja z hľadiska počtu obyvateľov. Avšak okres sa vyznačuje celkovým prírastkom obyvateľstva, mesto úbytkom. Úbytok obyvateľstva bol spôsobený poklesom počtu živonarodených a prekročovaním počtu zomretých nad počtom živonarodených. Čo sa týka migrácie, v okrese možno pozorovať migračný prírastok (Príloha 17). Výsledkom je zvyšujúci sa podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku. Problém starnutia obyvateľstva je ďalej prehĺbený vekovou štruktúrou kúpeľných hostí, predstavujúcich predovšetkým občanov vo veľmi vysokom veku, pobývajúcich v meste za účelom liečby (Profil mesta Piešťany, 2004). Dôvodom môže byť skutočnosť, že prisťahovanie do mesta ľudí odrádza vďaka vysokému podielu CR a tým sa odvíjajúcich skutočností (infraštruktúra

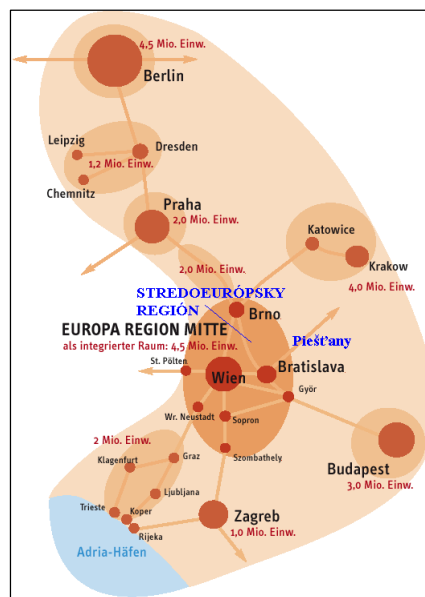
zameraná na CR, nedostatok pre domáce obyvateľstvo, príliš veľa cudzincov...a pod.). Je všeobecným trendom, že oblasti atraktívne pre CR zaznamenávajú odliv obyvateľstva (Pásková, 2009). Migrácia spôsobuje znižovanie počtu obyvateľov, zvyšovanie priemerného veku, znižovanie natality, znižovanie počtu kvalifikovaných pracovných síl, stratu identity s regiónom.

Silnou stránkou mesta Piešťany je dlhodobo jeho vzdelanostná štruktúra, a to i napriek absencii vysokoškolského zariadenia. Súvisí to s orientáciou mesta na služby liečebnej turistiky, kde existuje predpoklad vysokej kvality a pridanej hodnoty. Priaznivá je nielen celková vzdelanosť obyvateľstva Piešťan, ale aj jej dynamika. Treba tu však zdôrazniť, že ide o celospoločenský jav, ktorý môže mať súvislosť aj s kolísaním slabých/silných ročníkov ako aj celkové zmeny v situácii v školstve, čo má oneskorený dopad. Je zároveň dané, že s rastom úrovne vzdelania sa zvyšuje i starostlivosť o zdravie a životný štýl (Profil mesta Piešťany, 2004). Piešťany patria k okresom s najnižšou mierou nezamestnanosti. Viac ako polovica pracujúcich je zamestnaná v službách (60,8 %), čo sa spája s medzinárodne uznávanými kúpeľmi v Piešťanoch (ŠÚ SR, 2009, 2010; <http://www.piestany.sk/index.php?id=10>). Priemerná mesačná mzda 712,22 EUR je pod priemerom Trnavského kraja (754,48 EUR), ale aj Slovenska (791,78) (ŠÚ SR, 2009, 2010). Hlavnými rozvojovými funkciami mesta Piešťany sú administratívno-správna, ale predovšetkým kúpeľná a rekreačná. Ďalšie funkcie mesta, ako prirodzeného centra okresu sú ekonomická, vzdelávacia, obchodná, kultúrno-historická a pod. Kúpeľná časť Piešťan sa nachádza na ľavom brehu Váhu, rozkladá sa na 60 ha veľkom Kúpeľnom ostrove (Príloha 18). Minerálne pramene vyvierajú v najjužnejšej časti ostrova (Doležal, 2002). Časti mesta sú prepojené dvoma mostmi, z ktorých jeden je dopravný a druhý je Kolonádový most. Tento architektonicky zaujímavý most je hlavným peším spojením s ostrovom (Príloha 19).

Okres a teda aj mesto disponuje veľmi dobrou polohou voči hlavným dopravným koridorom nadregionálneho až medzinárodného významu, vedie tu cestný koridor – D1, spájajúci Žilinu s Bratislavou, s pokračovaním ďalej do Viedne a Budapešte. V paralelnom koridore vedie štátna cesta I. triedy zo smeru Bratislava – Trnava – Piešťany – Nové mesto nad Váhom – Uherské Hradište. Mesto Piešťany leží na medzinárodnej železničnej trati s prepojením na Budapešť, Viedeň a Varšavu. Letisko v Piešťanoch s medzinárodným štatútom vytvára výborné predpoklady pre turistický a ekonomický rozvoj širšieho regiónu. Z hľadiska rozvojových pólov

možno hodnotiť polohu mesta Piešťany pomerne priaznivo (cca 80 km od hlavného mesta SR Bratislavy, 150 km od Viedne. Veľmi priaznivo tu pôsobí najmä kvalitné diaľničné a železničné prepojenie na hlavné mesto, takže časová dostupnosť do Bratislavy predstavuje menej ako 1 hodinu. Z dôvodov uvedených vyššie možno mesto Piešťany začleniť ako jedno z hraničných miest tzv. Stredoeurópskeho regiónu (Obrázok 1). Ide o hospodársky priestor s počtom obyvateľov 4,5 mil., s hlavnými pólami rozvoja Bratislava, Viedeň a Brno (Profil mesta Piešťany, 2004).

Obrázok 1: Poloha mesta Piešťany v širších územných vzťahoch

Zdroj: Profil mesta Piešťany, 2004

Širší stredoeurópsky región je súčasťou európskeho produkčného trojuholníka Paríž – Berlín -Viedeň, tvoriaci základňu európskeho hospodárstva s: vysokým energetickým výkonom, vysokou produkciou priemyslu, vysokou produkciou poľnohospodárstva (na 1 ha pôdy), vysokou spotrebou výrobkov a služieb na hlavu v Európe, kvalitnou sociálnou a technickou infraštruktúrou, modernými technológiami, vysoko rozvinutou dopravou. Polohová renta mesta Piešťany sa zvýšila po vstupe Slovenska do Európskej únie, kedy sa postupne zintenzívňujú hospodárske toky vo vnútri obidvoch trojuholníkov (Profil mesta Piešťany, 2004).

V tejto úvodnej kapitole druhej časti práce bola stručne charakterizovaná skúmaná destinácia a jej zázemie, teda celkovo región CR. Nasleduje analýza kúpeľného CR v Piešťanoch, jeho vývoj, vplyv na rozvoj regiónu.

6 ANALÝZA KÚPEĽNÉHO CR V PIEŠŤANOCH

Základným cieľom tejto kapitoly je analyzovať predpoklady rozvoja kúpeľného CR v Piešťanoch a zistiť ako vplýva na rozvoj regiónu. Účelom nasledovnej podkapitoly je poukázať na vývoj kúpeľného CR v destinácii Piešťany a súčasne aplikovať teóriu TALC.

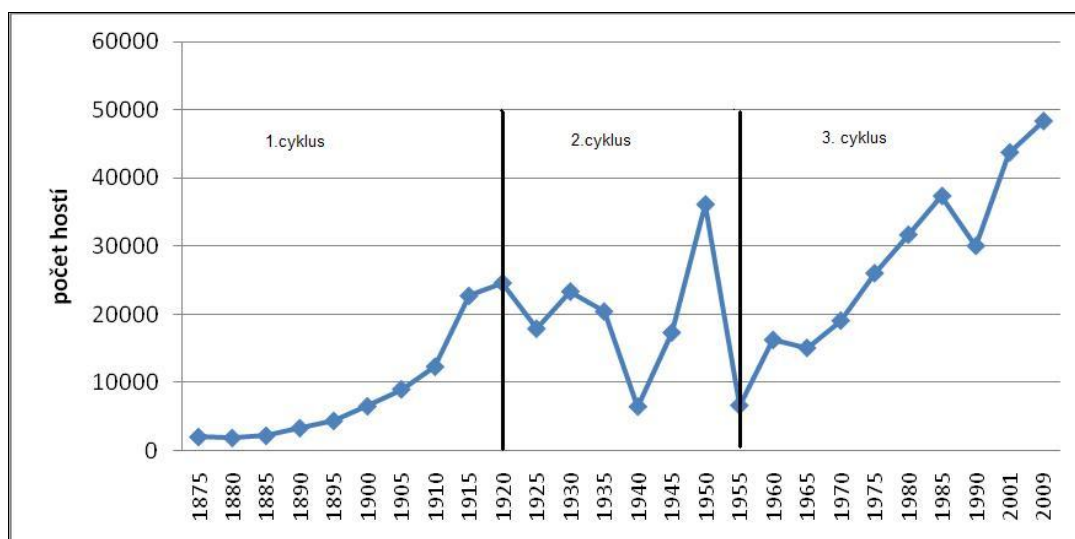
6.1 Historický vývoj kúpeľov a mesta Piešťany, aplikácia TALC

Prvú písomnú zmienku o Piešťanoch (s názvom Pescan) nachádzame v Zoborskej listine uhorského kráľa Kolomana I. z roku 1113. Piešťany boli už vyvinutým mestečkom v polovici 15. stor. (Husovská, 2001). Najkrajší a najucelenejší obraz o Piešťanských kúpeľoch zanechal Adam Trajan Benešovský v pol. 17. stor. Podľa jeho opisu pramene vyvierajú na piesčiniach a štrkoviskách na brehu Váhu, vtedy boli pomery v kúpeľoch veľmi primitívne. Takmer do konca 18. stor. sa tu investori zdráhali stavať solídnejšie budovy. Majitelia kúpeľov nemali záujem zamestnávať vyškolených pracovníkov a tak boli kúpele využívané živelne (Čelko, 1979).

Ako bolo spomínané už v teoretickej časti práce (viz. oddiel 2.1.1), TALC je koncept zameraný na objasnenie konkrétneho vývoja destinácie a jeho príčin (Pásková, 2009). V tejto práci je ako základný ukazovateľ pre hodnotenie cyklov použitý počet hostí v kúpeľoch Piešťany. Na základe tohto ukazovateľa sa podarilo vymedziť 3 cykly, podľa možnosti dostupných informácií, teda od r. 1875. 1. cyklus sa teda v tomto prípade začína od najstaršieho získaného údajá a končí r. 1920. Prvé roky tohto cyklu, ktoré tu nie sú zobrazené, považujeme za fázu objavenia. Tú predstavuje obdobie do 17. stor. a jej popis prakticky uvádza vyššie uvedený Čelko (1979).

Narastaním významu kúpeľov a rozvojom kúpeľnej osady Teplice (v miestach dnešného centra mesta) sa zlepšovala aj situácia obyvateľov Piešťan. V 18. storočí – v období osvietenstva - sa stupňujú snahy o organizované využívanie kúpeľov v rakúsko-uhorskej monarchii a teda aj na Slovensku. Väčší rozvoj a budovanie kúpeľov začína po roku 1789 za Jozefa Erdödyho. Postupne sa stávali hospodárskym strediskom okolia. Začiatkom 19. storočia (okolo roku 1822) vznikli prvé murované kúpeľné budovy – Napoleonské kúpele, postavené v klasicistickom štýle. Dnes sú najstarším zachovaným kúpeľným objektom v Piešťanoch (Habán, 1961).

Graf 9: Vývoj počtu hostí v kúpeľoch Piešťany 1875 – 2009 a životné cykly destinácie

Zdroj: Drobný, 2003; ŠÚ SR, 2010 + vlastné spracovanie

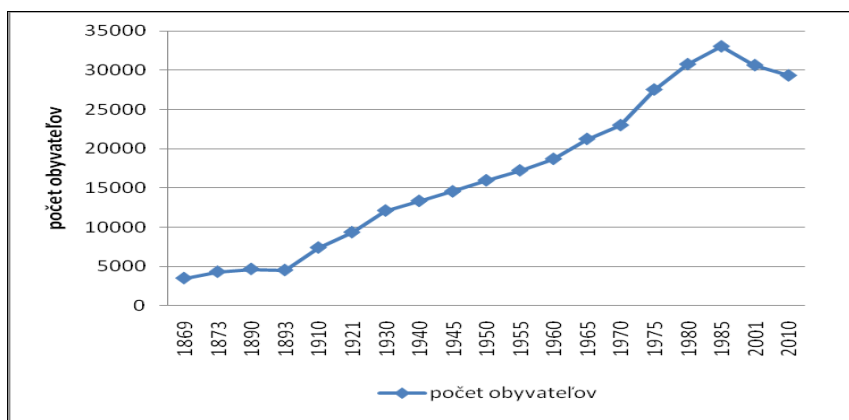
18. stor. už teda možno z hľadiska TALC považovať za fázu vtiahnutia, kedy (ako bolo už vyššie spomínané) rozvoj začína naberať už istú úroveň organizovanosti, zvyšuje sa počet hostí a začína sa podnikat' v kúpeľnom CR a poskytovať služby.

Začiatok progresívnych racionálnych zmien v metódach piešťanskej liečebnej kúry znamenal príchod MUDr. Františka E. Scherera, priekopníka modernej balneoterapie. V roku 1863 založil Vojenský kúpeľný ústav (Süle, 2005). V roku 1876 bol otvorený ďalší úsek železnice z Trnavy do Nového mesta, a tak sa kúpele stali dostupnejšími pre hostí z Viedne i Budapešti. Toto dobudovanie nesporne pomohlo aktívnemu rozvoju mesta (Habán, 1961). Miestne obyvateľstvo v kúpeľnej časti žilo zo služieb, ktoré poskytovalo kúpeľným hosťom. Mimo sezóny však vznikal problém (Šípoš, 1992). Príklady cien za jednotlivé služby a procedúry v kúpeľoch Piešťany v tomto období (koniec 19.stor.) možno sledovať v Prílohe 20. Najväčší rozvoj kúpeľov nastal po roku 1889, kedy si kúpele prenajal od Erdödyovcov Alexander Winter. Rodina Winterovcov ich povzniesla na úspešný podnik s medzinárodným významom, aj vďaka účinnej propagácii. V r. 1894 bol zostavený prvý prospekt (lámač barlí, ktorého dal Winter neskôr zvečniť do bronzu). Zaslúžili sa o rozvoj kultúry a spoločenského života v Piešťanoch a po prvý raz sa usilovali, aby to bol spoločný záujem mesta i kúpeľov. Za obdobie vedenia kúpeľov Winterovcami sa zlepšili cesty, doprava, vybudovali sa školy, nová pošta, peší Kolonádový most so symbolom kúpeľov - barlolámačom, unikátne kúpalisko Eva, kanalizácia a pod. Na Kúpeľnom ostrove bolo vybudované

prvé golfové ihrisko na Slovensku (Kúpele Piešťany v pamätiach Ľudovíta Wintera, 1999).

Toto obdobie, teda už zobrazené na grafe, je fázou rozvoja. Dôkazom sú spomínané propagácie kúpeľov, dopĺňané programom, umelými atraktivitami; sú viditeľné zmeny vo fyzickom prostredí, pretože Winterovci budovali mesto; je tu silná sezónnosť. Dokonca nastáva situácia, že počet hostí dvojnásobne prekračuje počet domáceho obyvateľstva. Napr. v r. 1910 bol počet obyv. v Piešťanoch cca 7 400 a počet hostí 12 300, o 10 rokov neskôr bolo v Piešťanoch už 9 300 obyv. avšak až 24 500 hostí (viz graf 9 a graf 10).

Graf 10: Vývoj počtu obyvateľov v Piešťanoch 1869 - 2010

Zdroj: Drobny, 2003; ŠÚ SR, 2011

Počet obyvateľov v tejto destinácii neustále stúpal, až do začiatku 90. rokov. Od r. 1991 totiž každoročne klesne počet obyvateľov asi o 120. Bližšie vysvetlený pokles počtu obyvateľstva v tomto meste je už vyššie v rámci časti Základná charakteristika (viz. kap. 5). Od roku 1894 mala návštevnosť piešťanských kúpeľov stúpajúcu tendenciu napriek prechodným poklesom počtu pacientov v období prvej svetovej vojny (1914 - 1918), povojnovému úpadku a hospodárskej kríze (najmä v rokoch 1931 - 1933).

Za fázu konsolidácie a následne stagnácie možno označiť obdobie prvej svetovej vojny, ktorej následky sú vlastne aj koncom prvého životného cyklu destinácie Piešťany. Najskôr začalo spomalenie tempa rastu návštevnosti, až nakoniec stagnácia a prudký pokles, úpadok, ktorý je už prejavom fázy poststagnácie.

Za I. sv. vojny boli Piešťany mestom vojenského Červeného kríža. Kúpeľný ruch stagnoval, neboli príjmy. Dôvodom bola hospodárska vyčerpanosť susedných štátov.

Túto skutočnosť na grafe 9 nemožno pozorovať, pretože vývoj počtu hostí je zobrazený v 5-ročných intervaloch a vysoký pokles nastal práve medzi rokmi 1917 (32 802 hostí) a 1918 (14 476), avšak hneď po vojne veľký nárast (Kúpele Piešťany v pamätiach Ľudovíta Wintera, 1999). Nájomcovia, rodina Winterovcov sa obávali straty kúpeľných pacientov, a preto sa rozhodli preorientovať svoju činnosť na liečbu zranených a chorých vojakov. Už od konca 19. stor. prichádzali do Piešťan významní hostia, čím sa tiež zvyšovala atraktivita a svetové meno kúpeľov. Výnos z kúpeľného CR cudzincov postupne vzrastal. Kúpele začali strácať svoj čisto zdravotnícky charakter pre rôzne obchodné záujmy súkromného podnikania (Bača, Kováčová, 1998).

Pre nový cyklus vývoja destinácie je potrebný určitý impulz, na naštartovanie rozvoja. Obdobie 2. cyklu (graf 9) bolo ťažkým obdobím vo vývoji sledovanej destinácie. Prejavujú sa tu viaceré vzostupy a pády, ktoré spôsobili dozvuky 1. sv. vojny, potom hospodárska kríza a 2. sv. vojna, oslobodenie a znárodnenie. Z toho vyplýva, že i keď určitý impulz nastal, neblahé vplyvy zase spôsobili určitý prepad.

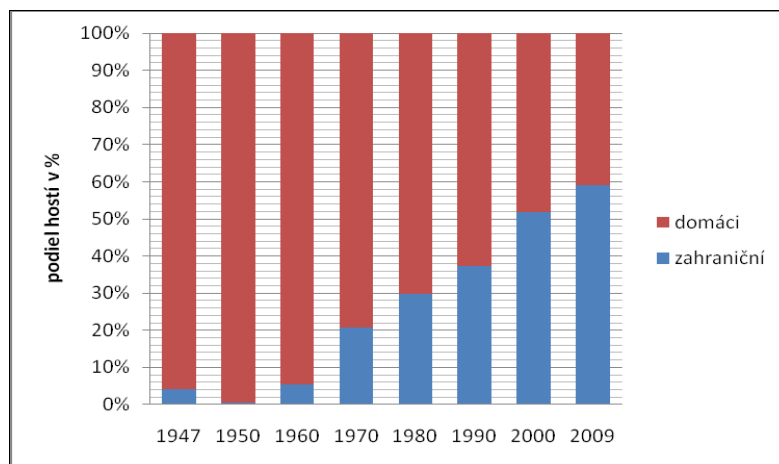
V roku 1929 sa cudzí hostia podieľali na celkovom objeme tržieb 143 mil. Kčs sumou 88,5 mil. Kčs. Do tejto doby sa uskutočnila i prevažná časť výstavby kúpeľných, ubytovacích, kultúrno-zábavných a iných zariadení. Počas tzv. slovenského štátu zaznamenali kúpele všeobecný úpadok. I keď sa celkovo počet hostí zvyšoval, počet cudzincov bol podstatne nižší (predovšetkým z Maďarska a Poľska). II. sv. vojna privodila úpadok kúpeľov. Zastavili sa investície do kúpeľov a ich údržby, mali iba lokálny význam, zahraniční hostia prichádzali minimálne (Habán, 1961).

V rámci TALC teda nastáva v období 2. sv. vojny opäť fáza úpadku a prichádza nový impulz – oslobodenie. Až po oslobodení 4. 4. 1945, po znárodnení v r. 1948 a najmä po schválení zákona o preventívnej a liečebnej starostlivosti o pracujúcich v r. 1950 sa vytvorili predpoklady pre nový rozvoj. Po skončení II. svetovej vojny v roku 1945 bol Piešťanom pridelený štatút mesta (Habán, 1961)

Tieto skutočnosti mali silné dozvuky a ovplyvnili vývoj v Piešťanoch. Zásadne sa zmenila koncepcia a organizácia kúpeľnej liečby a kúpele začali plniť významnú úlohu v bezplatnej liečebnej starostlivosti o pracujúcich. V súvislosti s rozvojom kúpeľov však treba zmieniť i niektoré omyly vyplývajúce z neujasneného postoja k funkcii a poslaniu kúpeľných miest. Kúpele boli organizačne prebudované na zdravotnícke zariadenia a stali sa súčasťou liečebno-preventívnych zariadení štátnej zdravotnej správy. V tomto období boli z kúpeľov odstránené prvky ekonomické, zabudlo sa na zahraničných hostí

a samoplatcov (Habán, 1961), ktorí v kúpeľnej liečbe hrali dôležitú a v súčasnosti najdôležitejšiu úlohu (Graf 11). Ako možno vidieť, podiel zahraničných hostí sa neustále zvyšuje.

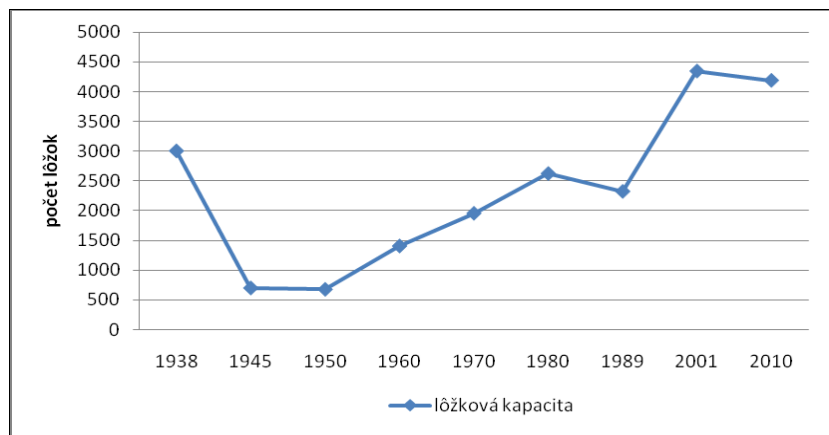
Graf 11: Podiel zahraničných hostí v kúpeľoch Piešťany 1947 - 2009

Zdroj: Šípoš, 1992; ŠÚ SR, 2010

Taktiež došlo k neúnosnému znižovaniu lôžkovej kapacity, k inému účelovému využitiu a nesprávnemu zlučovaniu liečebnej funkcie s inými rušivými javmi v kúpeľnom prostredí (Habán, 1961). Vývoj počtu lôžok je zaznamenaný na grafe 12. Pred rokom 1938 poskytovali Piešťany svojim hosťom priemerne 3 000 lôžok, nepočítajúc asi 500 lôžok poskytovaných súkromnými majiteľmi bytov. Po r . 1989 je viditeľný prudký nárast počtu lôžok, čo spôsobili politické zmeny, kedy bol umožnený vstup zahraničného kapitálu.

Graf 12: Vývoj lôžkovej kapacity v kúpeľoch Piešťany 1938 – 2010

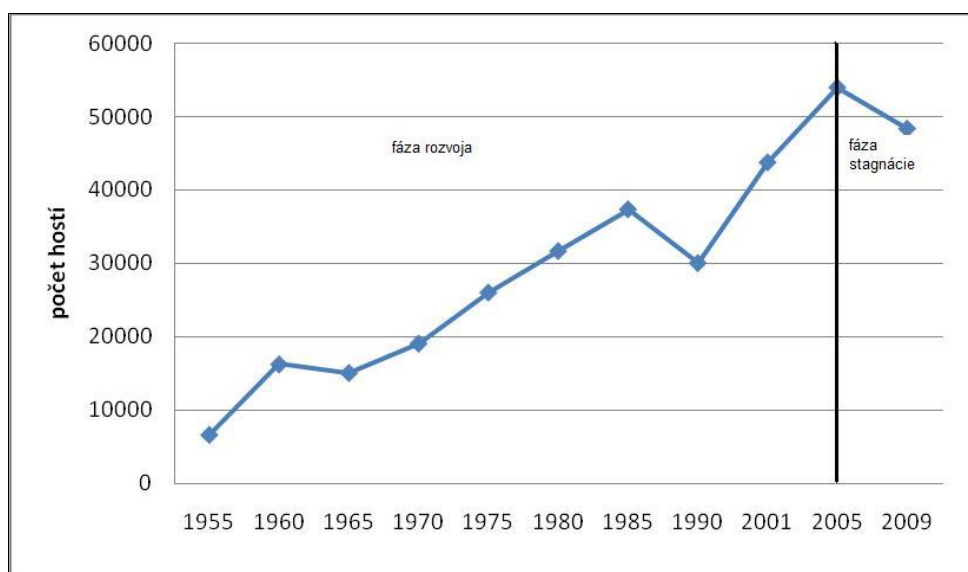

Zdroj: Drobný, 2003; ŠÚ SR, 2011

Najdôležitejším medzníkom v dejinách československého kúpeľníctva a Piešťan bolo vydanie zákona o čs. kúpeľoch č. 43/1955 Zb., na základe toho bol schválený kúpeľný štatút mesta Piešťany. Týmto uznesením sa im poskytuje osobitná ochrana, pričom sa hospodársky a kultúrny život upravuje tak, aby sa vytvorili najpriaznivejšie podmienky pre komplexnú kúpeľnú starostlivosť, ako aj pre ďalší rozvoj kúpeľov. Postupne sa začali zveľaďovať kúpele i mesto. K rozvoju cestovného ruchu a športovo-rekreačných aktivít v okolí Piešťan prispelo vybudovanie umelej vodnej nádrže Sĺňava v rokoch 1956 – 1959 (Habán, 1961). Týmto zákonom z r. 1955 vlastne začína súčasný, 3. TALC (graf 13) a teda záverom predchádzajúceho cyklu bola v rámci fázy poststagnácie podfáza omladenia. Tento zákon predstavuje nový impulz a opäť sa naštartoval rozvoj danej destinácie.

Perspektívny plán rozvoja (1959 – 1975) obsahoval plán rozvoja kúpeľov, zdravotníckych zariadení v meste, bytovej výstavby a výstavby ďalších zariadení v meste, v oblasti obchodu, hospodárstva, školstva, kultúry, telesnej výchovy, poľnohospodárstva (Habán, 1961). Ním sa začína rozvojová fáza tohto cyklu, s ktorou súvisia všetky vyššie a nižšie spomínané impulzy. Bol postavený Interhotel Magnólia a komplex kúpeľných budov „Balnea” na Kúpeľnom ostrove. Tak Piešťany získali takmer 1 200 nových lôžok a komplexné balneoterapeutické zariadenia s kapacitou 1 330 kúpeľných procedúr ročne (graf 12). Aj naďalej zostávajú v rajonizácii CR zaradené v I. kategórii ako oblasť s medzinárodným významom (Husovská, 2001).

Graf 13: Súčasný TALC podľa počtu hostí v kúpeľoch Piešťany

Zdroj: Drobný, 2003; ŠÚ SR, 2010 + vlastné spracovanie

Z rozvojovej fázy plynule vychádza fáza konsolidácie, ktorá je charakterizovaná podľa Páskovej (2009) zreteľným spomalením tempa rastu návštevnosti, čo sa však v tomto prípade nestalo. Ďalším prejavom je, že sa prevažná časť ekonomiky viaže na CR, čo je vlastne vysvetlené už vyššie. Nárast supraštruktúry – taktiež prejav, ktorý možno vidieť aj v Piešťanoch, aj vznik hotelových pobočiek. Tu nastáva dokonca pokles počtu hostí, ktorý spôsobili už zmienené zmeny v r. 1989. (viz kap. 4.1). Preto sa nedá presne určiť fáza konsolidácie. Vývoj počtu hostí totiž naznačuje, že nastáva ich neustály rast až do okamihu r. 2006, odkedy nastupuje fáza stagnácie (graf 13). Dokonca by bolo možné tvrdiť, že vplyvom hospodárskej krízy sa táto destinácia nachádzala v r. 2009 vo fáze poststagnácie a konkrétne úpadku. Avšak tieto skutočnosti nie sú dôkladne podložené a nedostatočne časovo vyzreté a môže opäť nastať nový impulz, drobný, ktorý opäť destináciu pozdvihne. Podľa Páskovej (2009) je totiž fáza úpadku charakterizovaná vyčerpaním zdrojov destinácie, poklesom kvality životného prostredia, postupným útlmom turistickej funkcie a pod., čo sa Piešťan zatiaľ ani z ďaleka netýka. Mohla by nastať možnosť, že v blízkej budúcnosti sa daná destinácia dostane do fázy stabilizácie, teda udržiavania stabilnej úrovne návštevnosti, potom čo sa Piešťany vyrovnali s predchádzajúcim poklesom (vplyvom hospodárskej krízy). Fáza stagnácie je podľa Páskovej (2009) vnímaná: počet hostí stagnuje, klesá dĺžka pobytu i priemerná útrata, ubytovacie kapacity nie sú plne využité, primárne atraktivity sú pomaly umelo vytláčané umelými, podľa Doxeyho indexu je tu badateľné znechutenie až nepriateľstvo a pod. Všetky tieto skutočnosti sú podrobnejšie vysvetlené v nasledujúcej kapitole, ktorá analyzuje súčasnú situáciu v tejto skúmanej kúpeľnej destinácii.

Piešťany ako destinácia CR sa teda z hľadiska TALC nachádzajú vo fáze stagnácie, čo je bližšie znázornené vo vývoji počtu hostí v r. 2001 – 2009 v nasledujúcej kapitole (viz. graf 14). V súčasnosti hľadajú nové impulzy pre rozvoj a modernizačné tendencie už boli naštartované. Príkladom je modernizácia balneoterapie. Po vyše tridsiatich rokoch prevádzky Kúpele Piešťany zmodernizovali vaňovú a vodoliečebnú časť svojej centrálnej balneoterapie. Balnea Health Spa ročne navštívi vyše 40 tisíc hostí z celého sveta a podá sa v nej 760 tisíc procedúr. Po otvorení bude v novej vodoliečebnej časti balneoterapie kapacita 350 vaňových kúpeľov denne, 280 masáží a 500 vodoliečebných procedúr (http://www.kupelepiestany.sk/sk/novinky/motiv_pav_i_lekno).

6.2 Analýza súčasného stavu v kúpeľoch Piešťany

Podľa viacerých kritérií boli Piešťany v rámci Rajonizácie CR ČSR (Dohnal, 1984) zaradené do I. kategórie. Sem sa radili miesta medzinárodného významu. Na základe Regionalizácie cestovného ruchu SR (2005) oblasť Piešťan patrí do Dolnopovažského regiónu CR, pričom subregión Piešťansko (Piešťany a okolie) je medzinárodného významu vďaka kúpeľom Piešťany. Keď sa pozrieme na Dolnopovažský región v rámci pobytu v kúpeľoch, jeho potenciál je označený ako vysoký. Sú to teda kúpele so širokým rozsahom služieb a kapacitou kúpeľných zariadení, širokou ponukou služieb pre ostatných návštevníkov, významným podielom pobytov realizovaných účastníkmi zo Slovenska i zahraničia. V kúpeľoch je dostatočná ponuka ďalších športových zariadení, možnosť návštevy kultúrnych zariadení. V blízkom okolí je atraktívna ponuka turistických možností a poznávania. Dolnopovažský región sa zaraďuje v strednodobom horizonte do kategórie – regióny s nadregionálnym významom, v dlhodobom horizonte do kategórie – regióny s národným významom. Región ako celok sa vyznačuje silným domácim turizmom s výrazným podielom prízjazdového CR, ktorý je ovplyvnený potenciálom subregiónu Piešťansko. V Piešťansku je výrazne prízjazdový CR, asi 65 % podiel z celkového počtu prenocovaní subregiónu tvoria zahraniční turisti. V Piešťanoch prevládajú dlhodobé liečebné a rekreačné pobyty, v ostatnej časti regiónu krátkodobé. Čo sa týka pozície na slovenskom trhu, podľa Regionalizácie SR (2005) mal subregión Piešťansko 5161 lôžok, čo predstavuje 4,4 % podiel na lôžkovej kapacite SR. Podiel zahraničných hostí bol 49,4 % a podiel na počte hostí v SR celkom bol 3,5 %. Podiel na počte prenocovaní v SR bol 7,5 %, na počte prenocovaní zahraničných hostí v SR 12,4 %. Priemerný počet prenocovaní hostí v subregióne mal nadpriemernú hodnotu regionálnej.

Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s. sú najväčšou slovenskou spoločnosťou podnikajúcou v kúpeľníctve. Mesto Piešťany vlastní v spoločnosti 10,01 % akcií, obec Smrdáky 1,75 % akcií a Léčebné lázně Mariánske Lázně 88,24 % akcií (Profil mesta Piešťany, 2004).

6.2.1 Liečivé zdroje a indikácie

Piešťanská liečivá voda je zachytená 12 zdrojmi (Príloha 21), najvýznamnejší je Adam Trajan (Príloha 22). Minerálne pramene patria k sírnym, vápenato-sodným, síranovo-uhličitanovým termálnym vodám s obsahom asi 1,5 g minerálnych látok v 1 l vody. Voda vyviera z tektonických zlomov z hĺbky asi 2000 m. Jej teplota pri prameni je 67 – 69 °C. Dôležitý je aj vysoký obsah sírovodíka – v priemere 4,7 mg na liter vody. Liečivá voda sa používa aj ako pitná kúra (Príloha 23) (Doležal, 2002). Okrem teplých minerálnych vôd je v Piešťanoch ďalší prírodný liečivý zdroj, a to piešťanské sírne bahno. Je to jemnozrnná usadenina v ramene Váhu, od ktorého sa neskoršie oddelil hlavný tok, s bohatým obsahom humusu a odumretých organizmov. Zložitými chemickými a biologickými procesmi získala súčasné vlastnosti, ktoré radia túto zeminu k najúčinnjším prostriedkom proti chorobám kĺbov, chrbtice, rozličným svalovým a reumatickým chorobám, ischiasu, ochrnutiu periférnych nervov a pod. Toto bahno patrí medzi najkvalitnejšie peloidy na svete (Husovská, 2001).

Liečebnými metódami sú kúpele v termálnej vode vo vaniach a bazénoch, bahenné kúpele a bahnové zábaly a obklady, cielená funkčná rehabilitačná liečba a vodoliečba, elektroterapia, mechanoterapia, oxygenoterapia, manipulačná liečba, klasické, podvodné a reflexné masáže, akupunktúra mnoho ďalších. Minerálna voda sa aplikuje najčastejšie vo forme vaňových kúpeľov o teplote 35 – 38 °C a to 10 – 20 minút. Bahenné procedúry sa podávajú vo forme čiastočných či celkových zábalov, o teplote 40 – 46 °C a od 5 do 70 kg, v čase 15 – 25 minút. Z novších postupov sa využívajú facilitáčne, mobilizačné, elektrostimulácia, hladiace techniky (Kúpele Piešťany, 2001).

6.2.2 Potenciál rozvoja CR v Piešťanoch a okolí

V meste Piešťany a regióne sa vyskytujú i iné formy CR, ktoré sú vďaka kúpeľnému CR o to viac využívané. Kúpeľní hostia totiž radi spájajú spoje pobyty i s aktívnejšou dovolenkou a trávajú čas v prírode, či na rôznych kultúrnych podujatiach. Na základe doterajšieho vývoja a obrovského potenciálu mesta Piešťany je zaručené, že primárnou formou CR je kúpeľný CR. Na túto formu nadväzuje zdravotný turizmus, kongresový, kultúrny, športový, poznávací. Preto je vhodné charakterizovať celkový potenciál CR v danom regióne.

Prírodný potenciál CR

Pre vznik prameňov a chemické zloženie termálnej vody má najdôležitejší význam geologická stavba Považského Inovca, najmä juhozápadné svahy, ktoré predstavujú infiltračnú oblasť žriediel. Celé pohorie Považského Inovca ponúka množstvo turistických chodníčkov. Spájajú prírodné krásy s historickými pamiatkami. V okolí sa tiež nachádza lesopark Červená veža, sedlo Havran, jaskyňa Čertova pec. Pre turistov taktiež vhodný výlet na najvyšší vrch okolia – Marhát (749 m n. m.). Na vrchu Bezovec je situovaná rekreačná oblasť vhodná pre letnú turistiku i zimné športy. Neďaleko Bezovca a v blízkosti Piešťan sa nachádzajú lyžiarske strediská vybavené lyžiarskymi vlekmi (http://www.kupelepiestany.sk/sk/kultura_a_shport/vylety_a_zajazdy).

Hlavným tokom celého okresu je rieka Váh, ktorá sa využíva na rybolov a športy ako napr. kanoistika, veslárstvo, pltníctvo. V odtokovom ramene Váhu sa získava liečivé bahno. Vodná nádrž Sĺňava je veľmi obľúbenou vodnou plochou na Slovensku. Ponúka výborné možnosti vodných športov (jachting, vodné lyžovanie), okrem toho sa tu každoročne usporadúvajú celoštátne súťaže a preteky. Taktiež poskytuje dobré podmienky pre športový rybolov. V letnej sezóne sa tu konajú pravidelné vyhlídkové plavby. Jej význam spočíva aj v tom, že je ornitologickou stanicou s európskym významom. Z hľadiska CR je teda významné pozorovanie vtákov.

Kultúrno-historický potenciál CR

Okrem toho, že Piešťany sú kúpeľmi s medzinárodným významom, je to oblasť, ktorú vyhľadávajú rekreanti, turisti a športovci. Celoročne sa organizujú rôzne kultúrne podujatia, ako koncerty, operné, operetné a divadelné predstavenia, hudobno-zábavné programy, festivaly, vianočné programy, folklórne vystúpenia, výstavy, filmové podujatia, športové súťaže a pod. Medzi najvýznamnejšie podujatia možno zaradiť Otvorenie letnej kúpeľnej sezóny, Piešťanský hudobný festival, Country lodenica, Victoria Regia, Piešťanské randevous a pod. Piešťany sú mestom sympózií, kongresov či konferencií. Významné sú napr. reumatologické kongresy s medzinárodnou účasťou a celkovo medicínske kongresy (bližšie viz. nižšie uvedený kongresový CR) (http://www.kupelepiestany.sk/sk/kupele_piestany/mesto_pieshtany). Medzi významné objekty v Piešťanoch patrí Dom umenia, Kúpeľná dvorana – Kursalón, Hudobný pavilón Mušľa, Nemocnica Alexandra Wintera, Kúpeľná kaplnka pri Kolonádovom moste, pamätná izba Ivana Krasku, Kolonádový most, Krajinský most, Thermia Palace,

kúpele Irma, Napoleonské kúpele I, II, III, Pro Patria (Za vlast'), kúpeľný park, mestský park, Hudobný pavilón Harmony, Komplex Balnea Centrum, Spoločenské centrum kúpeľov, Golfové ihrisko, Erdödyovský kaštieľ v Piešťanoch, kaplnka sv. Jana Nepomuckého v Piešťanoch a pod. (Kačeríková, 2008).

Spoločenské centrum ponúka množstvo výletov do okolia Piešťan. Každý mesiac pripravuje a vydáva program ponuky výletov v Piešťanoch, v okolí, a tiež kultúrnych podujatí. Poskytuje naozaj širokú ponuku pre domácich i zahraničných hostí v spolupráci s odbornými lektormi a tlmočníkmi. Príkladom je návšteva Balneologického múzea, Prechádzka kúpeľným parkom, a tzv. Piešťanský okruh. Zaujímavou je ponuka výletu do hlavného mesta, a ďalších slovenských miest, a tiež v spolupráci so zahraničím, návšteva Viedne a Budapešti. Potrebne je spomenúť Vysoké Tatry, ktoré sú však v ponuke iba ako poldenné či celodenné výlety, a ktorých ponuky by bolo vhodné doplniť. Samozrejme, ponúka i výlety na rôzne hrady, zámky a zručaniny. Propaguje tiež divadelné predstavenia v blízkom okolí (spracované podľa ponuky na http://www.kupelepiestany.sk/sk/kultura_a_shport/spolocenske_centrum).

Kongresový CR

Kongresový CR je forma CR, ktorý sa spája s cestovaním a pobytom v kongresovom mieste, zameriava sa na výmenu vedeckých i odborných poznatkov a skúseností. Produktmi CR sú kongresy, konferencie, sympóziá, kolokviá, semináre, veľtrhy a výstavy, workshopy a prezentácie (Gúčik, 2004). Súčasná kapacita zariadení v Piešťanoch sú vhodné predovšetkým na usporadúvanie produktov kongresového CR menších rozmerov. Okrem konferencií či kongresov sú to hlavne odborné semináre, školenia, firemné prezentácie, obchodné rokovania, pracovné obedy a rôzne firemné stretnutia (<http://www.kupelepiestany.sk/sk/konferencie>). Na tento účel sú najvhodnejšie 4 hotely Balnea centra a taktiež konferenčné priestory Spoločenského centra. To disponuje dvoma sálami a salónikom. Túto formu CR je potrebné rozvíjať a s tým súvisí i existencia vhodných ubytovacích a stravovacích zariadení, rôznych veľkostí sál, výbornej dopravnej dostupnosti a pod. (Konceptia CR mesta Piešťany, 2007). Žiaľ, konkrétne informácie týkajúce sa kongresového CR v Piešťanoch sa mi nepodarilo získať. Niektoré inštitúcie, ako napr. ŠÚ SR tieto údaje nesleduje, a spoločnosť SLK, a.s. Piešťany nie je ochotná poskytovať žiadne informácie.

6.2.3 Infraštruktúra CR v meste a v regióne Piešťany

V priebehu doterajšieho sledovania som už upozornila na prírodný a kultúrno-historický potenciál CR v Piešťanoch, doteraz som však nepodchytila realizačné predpoklady pre rozvoj kúpeľného CR v sledovanej destinácii.

Scott a Harrison (2006) definuje kúpeľné mestá ako jediné zdroje kúpeľných procedúr po celé storočia. Tradičné kúpeľné mesto by malo zahŕňať: zdroje – prírodné minerálne/termálne/z morskej vody, širokú škálu hydroterapeutických procedúr a kúpeľných možností, historické budovy, kultúrne aktivity, vonkajšie prostredie; zdravé životné prostredie s parkami a pod. pre prechádzky a relax. Tieto všetky atribúty skúmaná destinácia, samozrejme, spĺňa. Avšak treba pripomenúť, že nutná je i kvalitná materiálno-technická základňa, ktorá je priblížená v nasledujúcej časti.

Čo sa týka kúpeľných zariadení v Piešťanoch, v r. 2009 sa ich tam nachádzalo 15, tento údaj sa od r. 2007 nemenil. V rámci porovnania vývoja počtu lôžkových kapacít nesledujeme výrazné zmeny za posledné roky (viac ako 4 000 lôžok). Kúpeľné zariadenia v Piešťanoch boli v r. 2009 využitú na 56,2 %, pričom oproti r. 2007 táto hodnota klesla o 9,2 %. Dôležitým faktom je určitá závislosť využitia kapacít v ubytovacích zariadeniach na jeho úrovni, pričom menej kvalitné, lacnejšie, napr. 2* hotely sú kapacitne napĺňané až na 72,7 % a hotel 4* či 5* iba na 51,8 %. Zaujímavá je skutočnosť, že v porovnaní s omnoho menšími (podstatne menej ubytovacích zariadení, hostí, počtu prenocovaní, samozrejme i tržieb) kúpeľmi Smrdáky, ktoré taktiež ležia v Trnavskom kraji sú Piešťanské kúpele kapacitne napĺňané podstatne menej. Je to dané tým, že Smrdáky sú navštevované z väčšiny domácimi hosťami, ktorých pobyt je hradený poisťovňou, či už komplexne alebo čiastočne a v Piešťanoch prevažujú zahraniční hostia a samoplátci (viz. kap. 6.2.4) (údaje zo ŠÚ SR, 2010).

Na kúpeľnom ostrove sa nachádzajú hotely Thermia Palace, Pro Patria, Balnea Esplanade Palace, Balnea Splendid, Balnea Grand, a 4 balneoterapeutické zariadenia – Irma, Napoleonske kúpele, Pro Patria, Balneo Health Spa. Ďalej je tu situované golfové ihrisko, tenisové kurty, kúpalisko Eva s termálnou vodou (vlastné spracovanie). Kúpeľný ostrov vlastne tak možno nazvať centrom kúpeľníctva v Piešťanoch, tu je lokalizovaná základná infraštruktúra aj liečivé zdroje. V centrálnej časti mesta je 34 ubytovacích zariadení a 2 balneoterapeutické zariadenia – hotel Magnólia a Vojenský kúpeľný ústav. Okrem toho táto zóna disponuje viacerými reštauráciami, pizzeriami,

kaviarňami, barmi. Svoje umiestnenie tu majú už vyššie spomínané významné objekty Piešťan. V katastrálnom území mesta, resp. mikroregiónu sa nachádzajú viaceré ubytovacie zariadenia, najmä v okolí vodnej plochy Sĺňava a v lesoparku Červená veža (spracované podľa Konceptie CR v meste Piešťany, 2007).

V rámci sprievodných služieb destinácia disponuje dostatočným množstvom doplnkovej infraštruktúry. Plavecké bazény sú taktiež v rekreačnom stredisku Sĺňava II. Existujú tu aj komerčné športové prevádzky fitness, relaxačné štúdiá. I napriek existencii kúpaliska na území mesta, značným nedostatkom je absencia mestskej plavárne. Nachádza sa tu aj vodno-lyžiarsky vlek (jeden z dvoch na Slovensku). Okrem toho majú Piešťany v ponuke jazdectvo, squash, bowling, parašutizmus, letectvo (Letisko Piešťany), atletiku. V rámci regiónu treba spomenúť cyklotrasy miestneho, regionálneho i nadregionálneho významu, možnosti streľby v Novej Lehote, motorkársku dráhu v obci Trebatice (spracované podľa Konceptie CR v meste Piešťany, 2007; <http://www.kupelepiestany.sk/sk/sport-a-relax.html>).

Každé ročné obdobie má svoje špecifické podujatia, na ktorých organizácií sa podieľajú: Balneologické múzeum, Mestská knižnica (MsK), Mestské kultúrne stredisko (MsKS), Kultúrne oddelenie Slovenských liečebných kúpeľov, Dom umenia a pod. MsKS a MsK sú financované prevažne príspevkami z mestského rozpočtu. Súčasťou MsK je Piešťanské informačné centrum (PIC), ktorého hlavnou náplňou je poskytovanie informácií o meste a regióne Piešťany, poskytovanie služieb ako zabezpečovanie ubytovania, sprievodcovské služby, tlmočnický servis, kopírovacia, telefonická a faxová služba, internetové služby, sprostredkovanie rôznych kurzov (Profil mesta Piešťany, 2004). Okrem vyššie spomínaných organizácií tu pôsobia i menšie subjekty, u ktorých je však kultúra vedľajšou činnosťou. Dôležité sú i neziskové subjekty, rôzne tanečné, hudobné, divadelné či spevácke súbory (spracované podľa Konceptie CR v meste Piešťany, 2007).

6.2.4 Štatistická analýza návštevnosti kúpeľov Piešťany

Pozícia mesta Piešťany na trhu cestovného ruchu sa od roku 1989 zásadne nezmenila. Prevažujúcou formou turizmu v súčasnosti je kúpeľný turizmus a dominujú hostia Slovenských liečebných kúpeľov. Význam kúpeľného turizmu v Piešťanoch je zrejmý z tabuľky 5. Podiel nárastu hostí, ale najmä podiel počtu prenocovaní v tomto trhovom

segmente (viac ako 80 %) ukazuje na takmer monofunkčnosť mesta, z hľadiska turistických segmentov a cieľových skupín (Konceptia CR mesta Piešťany, 2007).

Podľa tejto štatistiky možno konštatovať, že sa zvyšuje podiel kúpeľného turizmu v Piešťanoch. Medzi rokmi 2001 a 2006 sledujeme nárast až o 10,1 %, pričom sú rozdiely medzi domácimi (nárast o 9,7 %) a zahraničnými turistami (nárast o 10,9 %). Ako je už vyššie spomínané, podiel prenocovaní v rámci kúpeľného turizmu na celkovom počte prenocovaní sa pohybuje okolo 80 %. Taktiež možno vidieť, že podiel zahraničných hostí v Piešťanoch celkovo prevyšuje počet domácich. Výraznejší rozdiel je v podiele zahraničných hostí na počte prenocovaní v rámci kúpeľného CR, až 76,8 %. Nasledovná tabuľka tiež poukazuje na základné trendy kúpeľnej destinácie. Prvým trendom je stúpanie počtu hostí, a to domácich i zahraničných, ale klesá počet prenocovaní celkovo. To je spôsobené poklesom počtu prenocovaní u domácich hostí, pretože u zahraničných hostí je viditeľný nárast. V tomto období sa teda dĺžka pobytu skracovala, v neskoršom období sa však tento trend zmenil (viz. graf 17).

Tabuľka 5: Štatistika hostí a prenocovaní v Piešťanoch

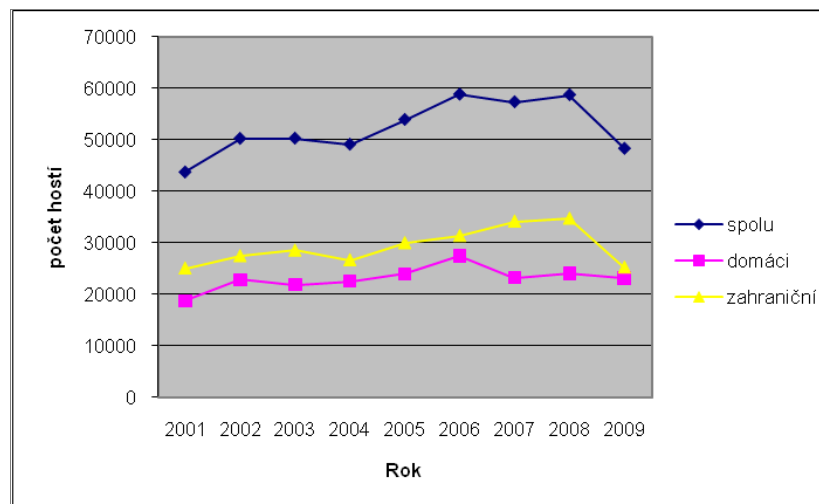
Rok		Počet hostí celkom	V tom		Počet prenocovaní celkom	V tom	
			domáci	zahraniční		domáci	zahraniční
2001	Celkom	100 537	45 633	54 904	801 772	257 172	544 600
	Z toho kúpeľný turizmus v %	43,5	41,0	45,6	81,3		72,4
2002	Celkom	111 652	51 974	59 678	839 105	280 317	558 788
	Z toho kúpeľný turizmus v %	45,0	43,9	46,0	79,3		70,8
2003	Celkom	108 385	49 658	58 727	798 705	255 487	543 218
	Z toho kúpeľný turizmus v %	46,4	43,9	48,5	80,9		71,8
2004	Celkom	102 326	47 237	55 088	714 702	230 493	482 888
	Z toho kúpeľný turizmus v %	48,0	47,6	53,9	80,9		73,0
2005	Celkom	104 682	45 647	58 831	722 319	214 220	508 099
	Z toho kúpeľný turizmus v %	51,5	52,5	45,8	77,9		71,8
2006	Celkom	109 708	54 199	55 509	702 567	242 669	459 898
	Z toho kúpeľný turizmus v %	53,6	50,7	56,5	79,7		76,8

Zdroj: ŠÚ SR; Konceptia CR mesta Piešťany, 2007

Až do r. 2008 sa počet hostí v kúpeľoch Piešťany zvyšoval. Sledované trendy sú v súlade s celoslovenskými i krajskými. Na Slovensku aj v Trnavskom kraji sa zvyšuje počet hostí až do r. 2008. Kúpele navštívilo 64 166 hostí a v porovnaní s rokom 2007 sa ich počet zvýšil o 2,3 %. Aj v Piešťanoch pozorujeme pomerne výrazný pokles turistov medzi rokmi 2008 a 2009 (Graf 14). Tento jav spôsobila už častejšie spomínaná svetová

hospodárska kríza a s ňou súvisiace nadväzné javy. Výraznejší pokles je badateľný skôr u zahraničných hostí. Menej hostí zo susedných štátov súvisí s oslabením kurzov mien voči euru. Medzi rokmi 2006 a 2007 možno sledovať zníženie počtu domácich hostí znížil, naopak zahraničných hostí bolo viac.

Graf 14: Vývoj počtu hostí piešťanských kúpeľov v r. 2001 - 2009

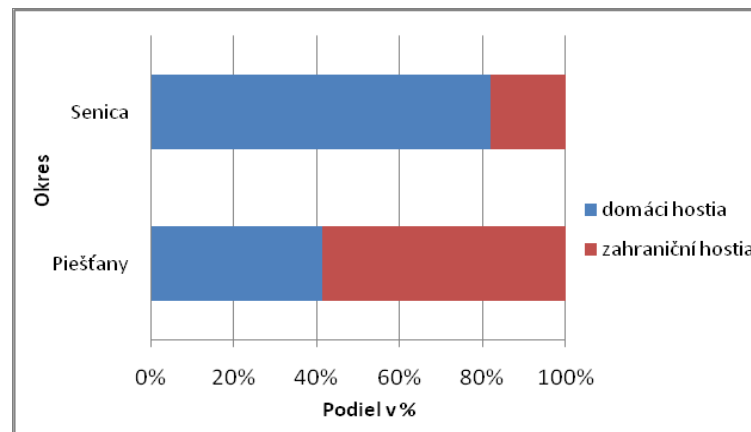
Zdroj: ŠÚ SR, 2010

Existujú výrazné rozdiely v návštevnosti kúpeľných zariadení v SR, taktiež rozdiely v podieloch zahraničných hostí. V rámci celej republiky je v priemere podiel zahraničných hostí v kúpeľných zariadeniach menší ako podiel domácich. V trnavskom kraji v priemere je to naopak, zahraničných turistov je viac. Podobne je to aj v kúpeľoch Piešťany, avšak v ďalších kúpeľoch ležiacich v okrese Senica je podiel zahraničných turistov nízky (Graf 15). V tomto prípade je možné nahrádzať pojem okres s pojmom kúpeľné miesto, pretože v daných okresoch sa nachádza iba jedno kúpeľné miesto. Údaje za okresy sú v tomto prípade vlastne údajmi pre dané kúpeľné miesto a teda kúpele Piešťany a kúpele Smrdáky. Piešťany sú kúpeľmi s medzinárodným významom. Keď sa pozrieme na počet návštevníkov v závislosti na úrovni hotela, zistíme, že hotely a penzióny najvyššej kategórie majú najviac návštevníkov. Dôvodom však je ich najvyššia lôžková kapacita. Podiel zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach najvyššej kategórie je vyšší ako je tomu u domácich hostí (údaje zo ŠÚ SR, 2010).

V r. 2006 prevládali samoplatcovia s podielom 30 %. Ich podiel zo Slovenska sa v súvislosti s modernizáciou zariadení SLK a zmenou manažmentu zvýšil zo 16,2 %

v roku 2000 na 44,5 % v roku 2006. Zvyšnú časť domácich hostí, a to 9,5 %, tvorili pacienti vyslaní na poukaz zdravotných poisťovní. To predstavuje 56,5 % z celkového počtu slovenských hostí. Z nich približne po 50 % tvorili indikácie ochorení zaradené do skupiny A (všetky náklady na kúpeľnú liečbu hradí poisťovňa) a do skupiny B (pacient si hradí stravu a ubytovanie) (Konceptia CR v meste Piešťany, 2007).

Graf 15: Počet hostí kúpeľov Trnavského kraja v r. 2008

Zdroj: ŠÚ SR, 2009

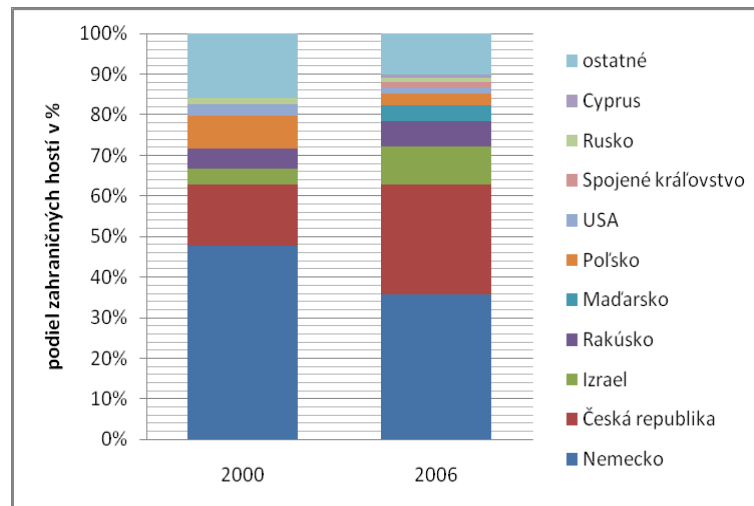
Čo sa týka podielu zahraničných hostí podľa krajín pôvodu na celkovom počte zahraničných hostí, tieto údaje boli dostupné najnovšie z r. 2006. Najviac zahraničných hostí prichádza do kúpeľov Piešťany z Nemecka, je to až 35,63 % (Graf 16). Ďalej sú to hostia z Česka, Izraela, Rakúska, Maďarska. I keď nemáme dostupné údaje, možno predpokladať, že v posledných rokoch bola skladba zahraničných návštevníkov podobná. Až v r. 2009 je spozorovaný celkový úbytok hostí, teda i zahraničných. Veľký pokles nastal u nemeckých a českých hostí, ktorí boli nahradení hosťami z arabských krajín a domácimi hosťami.

Z hľadiska vývoja medzi rokmi 2000 a 2006 v podieloch zahraničných hostí tento graf zachytáva výraznú zmenu. Klesol totiž podiel nemeckých hostí v danej destinácii (o 12 %), a tento pokles dopĺňa zvýšený podiel českých turistov (o 12,26 %), ktorí začali viac prichádzať do kúpeľov Piešťany. Tento trend poklesu prízjazdov nemeckého obyvateľstva a nárastu českých hostí je totožný so slovenským trendom. Rozdiel je viditeľný v tom, že Slovenské kúpele sú najviac navštevované celkovo českými turistami a Piešťany stále ešte nemeckými. U Slovenska sú však tie zmeny prudšie, u českých turistov nárast o 35,44 % a u nemeckých prepad o 30,29 %. Trend však

naznačuje, že v blízkej budúcnosti môže dôjsť k prvenstvu českých hostí aj v kúpeľnej destinácii Piešťany. Dôvody úbytku príjazdov nemeckých turistov sú už spomínané v prvej časti práce, týkajúcej sa kúpeľného CR na Slovensku v porovnaní s Českom (viz. 4.3.3).

Graf 16: Podiel zahraničných hostí v kúpeľoch Piešťany v r. 2000 a 2006 v %

Zdroj: ŠÚ SR, 2007; Konceptia CR v meste Piešťany, 2007

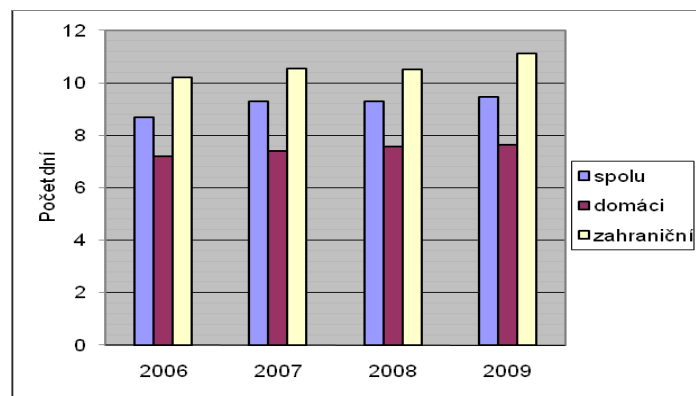
Aj už vyššie uvedený Index zmeny počtu hostí v kúpeľoch v SR a ČR (viz. oddiel 4.3.3) poukazuje na prepád zahraničných hostí na Slovensku, čo dokazuje tiež klesajúci počet hostí v Piešťanoch medzi rokmi 2008 – 2009.

Zaujímavé je zistenie, že priemerná dĺžka pobytu v kúpeľoch Piešťany sa mierne zvyšuje (2006 – 2009 o 0,7 dňa), a to i napriek výraznému poklesu počtu prenocovaní v období 2001 až 2006. Tento trend možno sledovať u zahraničných (o 0,9 dňa) i domácich hostí (o 0,4 dňa) (Graf 17). Je to veľmi pozitívna skutočnosť, ktorú možno sledovať aj napriek značnému prepadu (poklesu počtu klientov) medzi rokmi 2008 a 2009. Aj v tomto období sa pobyty zákazníkov v Piešťanoch naďalej predlžujú. Tento trend je v súlade s celoslovenským, taktiež sa zvyšuje priemerná dĺžka pobytu v kúpeľoch. U českých kúpeľov je to naopak, doba pobytu je síce nie je kratšia než na Slovensku, ale počet dní v kúpeľoch sa stále znižuje, pravdepodobne vplyvom nástupu nových trendov typu wellness a zvyšovaním počtu samoplatcov a zahraničných hostí a zároveň čoraz nižším počtom pacientov, ktorí majú hrazený pobyt v kúpeľoch.

Dĺžka pobytu závisí aj na úrovni hotela, v ktorom ja návštevník ubytovaný. V hoteloch vyššej kategórie trávajú kratší čas, aj rozdiel medzi 4* či 5* hotelom a 2*

hotelom činí takmer 10 dní v dĺžke pobytu. Sú však aj veľké rozdiely medzi domácimi a zahraničnými návštevníkmi. Domáci trávajú v ubytovacích zariadeniach najvyššej kategórie iba 4 dni priemerne (wellness alebo kongresový CR) a v lacnejších až 18 dní (pobyty hradené poisťovňou). U zahraničných návštevníkov nepozorujeme až také výrazné rozdiely (rozdiel asi 5 dní). Cena tak ukazuje svoj výrazný vplyv. V lacnejších ubytovacích zariadeniach trávajú klienti dlhší čas (údaje zo ŠÚ SR, 2010).

Graf 17: Priemerná dĺžka pobytu hostí v kúpeľoch Piešťany, 2006 - 2009

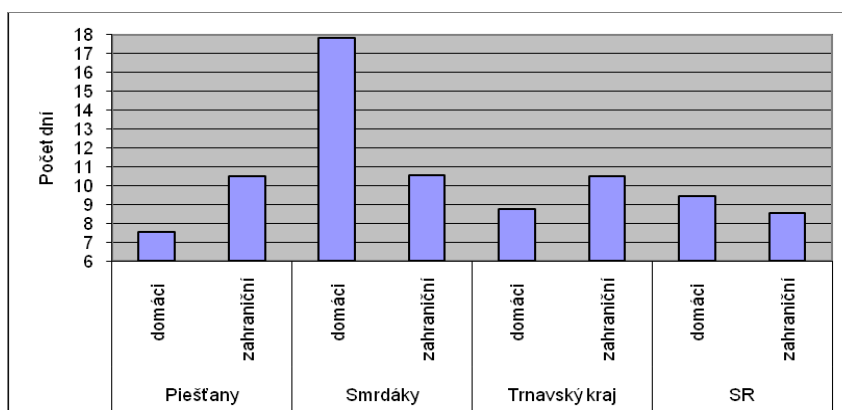

Zdroj: ŠÚ SR, 2009, 2010

Čo sa týka dĺžky pobytu v Piešťanských kúpeľoch, u domácich zákazníkov je jej hodnota oproti Trnavskému kraju a priemeru na Slovensku podpriemerná. U domácich klientov na rozdiel od Smrdák možno pozorovať podstatne nižšiu priemernú dĺžku pobytu v kúpeľoch. Aj napriek tomu, že Smrdáky sú malé kúpele, s omnoho menšími lôžkovými kapacitami, nižším počtom hostí a pod., vykazujú o viac ako 10 dní dlhšie pobyty než v Piešťanoch. Dôvodom je skutočnosť, že kúpeľná destinácia Smrdáky je určená v prevahe pre špecifickú klientelu a liečia sa tu domáci hostia – 80 % (viz. graf 15), predovšetkým kvôli kožným chorobám v kombinácii s ochorením pohybového aparátu. Najväčšiu časť klientely tvoria hostia, ktorých pobyty uhrádza poisťovňa, a takéto pobyty majú dlhšiu dobu trvania.

U zahraničných hostí v priemernej dĺžke pobytov v kúpeľoch sú rozdiely v rámci kraja minimálne. Avšak keď sa zameriame na porovnanie dĺžky pobytu v kúpeľoch u zahraničných návštevníkov v Piešťanoch a na Slovensku, zistíme, že Piešťany majú nadpriemernú hodnotu (Graf 18). Hostia v kúpeľnej destinácii Piešťany zostávajú dlhší čas ako v priemere v slovenských kúpeľoch, čo je veľmi pozitívne a značkou istej kvality.

Graf 18: Priemerná dĺžka pobytu domácich a zahraničných hostí v okresoch Trnavského kraja, v Trnavskom kraji a v SR, v r 2008

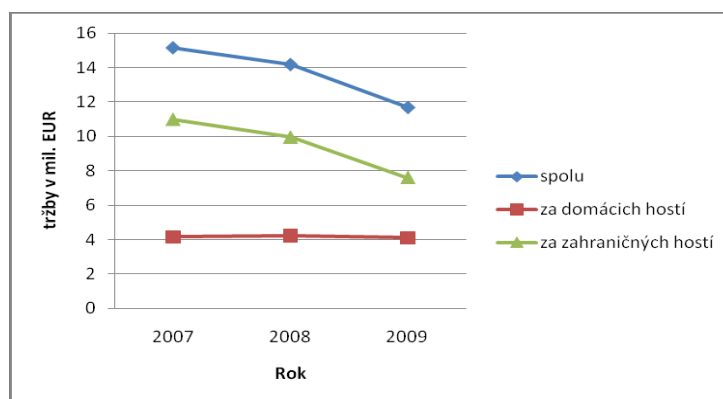
Zdroj: ŠÚ SR, 2009

6.2.5 Tržby za ubytovanie a priemerná cena za ubytovanie v kúpeľných zariadeniach v Piešťanoch

Okres Piešťany, ktorý sa dá v tejto oblasti stotožniť s mestom Piešťany, je na prvom mieste v objeme tržieb na obyvateľa, ale aj v absolútnej hodnote, v rámci Slovenska (Konceptia CR mesta Piešťany, 2007).

Z celkového objemu tržieb v Piešťanoch tvoria tržby od zahraničných návštevníkov takmer 65 % (r. 2009). Pominulé roky bol tento podiel vyšší, je to spôsobené poklesom celkových tržieb, pričom tržby za domácich návštevníkov sa držia pomerne na rovnakej úrovni, je tam minimálny pokles (Graf 19). Dôvodom je celkový pokles zahraničných návštevníkov v kúpeľoch Piešťany, i v období svetovej hospodárskej krízy. Informácie o tržbách za procedúry sa mi nepodarilo získať.

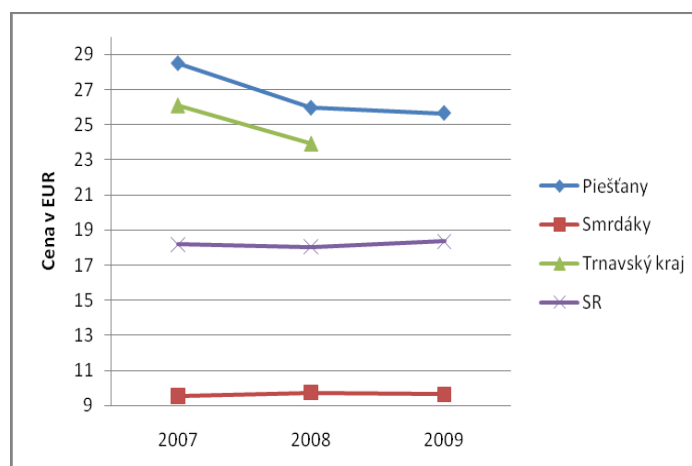
Graf 19: Vývoj tržieb za ubytovanie v kúpeľoch Piešťany, 2007 – 2009 v mil. Eur

Zdroj: ŠÚ SR, 2009, 2010

Priemerná cena za ubytovanie v Piešťanských kúpeľoch klesá. V porovnaní s Trnavským krajom, v ktorom sa sledované kúpele nachádzajú, je jej hodnota nadpriemerná. Taktiež možno vidieť nadpriemernosť jej hodnoty v porovnaní so Slovenskom, kde sa priemerná cena za ubytovanie pohybuje okolo 18 EUR/ deň. Avšak je tu badateľný rozdiel v tom, že hodnota tohto ukazovateľa na Slovensku mierne stúpa a to i v období krízy. V Piešťanoch pozorujeme jej pokles (Graf 20) a ako už bolo vyššie spomínané destinácia Piešťany ponúkala v období krízy zľavy z cien za ubytovanie i z cien za procedúry (viz. podkap. 4.2). V porovnaní s ďalšími kúpeľmi Trnavského kraja – Smrdákmi, je cena za ubytovanie v Piešťanoch podstatne vyššia. Odvíja sa to od skutočnosti, že Piešťany sú kúpele medzinárodného významu, s oveľa vyšším počtom hostí, teda i zahraničných, vyššieho záujmu zahraničných hostí. Môžu si teda dovoliť stanoviť vyššie ceny za služby. V kúpeľoch Smrdáky totiž prevažuje domáca klientela a podľa toho musí byť prispôbená i cena. Cena za ubytovanie v Smrdákoch je pod priemerom SR aj kraja. Medzi rokmi 2007 a 2008 sledujeme pokles v cene za ubytovanie. V r. 2009 si kúpele aj napriek ekonomickým problémom snažia udržať rovnaké ceny. Ceny za ubytovanie sa samozrejme odvíjajú od úrovne ubytovacieho zariadenia. Napr. cena za ubytovanie v 4* či 5* hotely je približne 33 EUR, u 2* je to 16 EUR/osoba/noc. Veľké rozdiely existujú v cene za ubytovanie u domácich a u zahraničných hostí. Domáci hostia majú ceny za ubytovanie podstatne nižšie (priemerne 23 EUR/osoba/noc a zahraniční 27 EUR/osoba/noc, v r. 2009) (údaje zo ŠÚ SR, 2010).

Graf 20: Priemerné ceny za ubytovanie v kúpeľoch Piešťany, Smrdáky, v Trnavskom kraji a v SR, 2007 – 2009 v EUR

Zdroj: ŠÚ SR, 2009, 2010

Z výsledkov predchádzajúcich analýz vývoja vyplýva, že v súčasnosti sa destinácia Piešťany nachádza vo fáze stagnácie. Je ťažké s istotou určiť tento fakt, a to z viacerých dôvodov. Viaceré skutočnosti naznačujú fázu stagnácie, sú to pokles počtu hostí, od r. 2006 ich stagnácia; ubytovacie kapacity sú využité iba z asi 60 %; pokles tržieb u zahraničných hostí a tak aj celkových tržieb. Pozitívom je, že hostia v destinácii Piešťany zostávajú čoraz dlhšie, dĺžka pobytu sa stále zvyšuje. A je tu určitý predpoklad, že sa aj predlžovať bude. Pokles hostí a nenaplnenosť kapacít, s čím súvisia aj nižšie tržby môže byť len dočasnou záležitosťou, ktorú ovplyvnila hospodárska kríza a záleží na ďalšom vývoji, ako sa s touto situáciou vysporiadajú kúpele. Z toho dôvodu nemožno s istotou tvrdiť, že sa destinácia Piešťany nachádza vo fáze stagnácie, túto skutočnosť preukáže až ďalší vývoj. Teraz je potrebné buď udržiavať stabilnú úroveň návštevnosti alebo určitý impulz pre naštartovanie ďalšieho rozvoja. Týmto môže byť destinačný management (viz. 7.3).

Cestovný ruch v Piešťanoch prostredníctvom spotreby návštevníkov v tomto území realizuje príjmy pre podnikateľské subjekty a sprostredkovane cez dane a odvody aj príjmy pre štát a samosprávu. Tieto príjmy sem smerujú vďaka výdavkom obyvateľstva Slovenska na domáci cestovný ruch, výdavkom zahraničných návštevníkov (Program podpory domáceho CR, 2008) (bližšie viz. podkap. 7.1 Pozitívne účinky CR).

7 CESTOVNÝ RUCH A ROZVOJ REGIÓNU PIEŠŤANY

V priebehu doterajšieho sledovania som už upozornila na konkrétne trendy v kúpeľnej destinácii Piešťany. Doteraz som však neupozornila na vplyvy CR v danom regióne, o čo sa pokúsím v tejto časti práce.

Beran a Dlask (2005) vysvetľujú, že konkurenčná výhoda môže byť založená na polohe, nákladoch, ale tiež na prestíži, renomé. Taktiež však i na znalostiach, informáciách alebo na kooperačných schopnostiach. Je neprehliadnuteľné, že každá je založená na dynamickej predstave dlhodobého vývoja, na dlhodobej existencii odboru, územia, ekonomického subjektu. V tomto zmysle je snaha o vytvorenie konkurenčných výhod stabilizujúca pre ekonomiku každej oblasti.

Rozvoj CR je podmienený existenciou vhodného potenciálu. V stredisku CR Piešťany určujú túto podmienku predovšetkým minerálne pramene, ktoré sú hlavnou konkurenčnou výhodou územia. Tak ako aj iné odvetvia, aj CR má priestorovú dimenziu, vyjadrenú priestorovými väzbami medzi miestom bydliska a miestom rekreácie, v našom prípade strediskom Piešťany (viz. oddiel 2.1.2). Je to miesto CR na malej rozlohe, avšak s medzinárodným významom. Okolie mesta, mikroregión možno považovať za turistický región, vďaka svojej ponuke atraktivít, s centrom Piešťany.

CR v regióne môže byť považovaný za polarizujúci, indukovaný či neutrálny. Polarizujúcim, teda hnacím odvetvím sa stáva, ak má vplyv na hospodársky a sociálny rozvoj regiónu, výrazne ovplyvňuje zameranie i iných ekonomických aktivít a stáva sa tak určujúcim faktorom ekonomickej činnosti. Prejavuje sa tu efekt dominancie, a to tak, že dominantné odvetvie ovplyvňuje podmienky výmeny, smer investičného rozvoja, technického pokroku a pod. Touto hnacou jednotkou je teda odvetvie, ktoré keď zvyšuje svoje výstupy, spôsobuje súčasne zvýšenie výstupov iného odvetvia. Ekonomické podmienky umožňujú subjektom dosahovať úspory a zvyšovať konkurencieschopnosť. V takýchto regiónoch je silná podnikateľská činnosť, ktorá presahuje hranice regiónov a CR stimuluje rozvoj nadväzujúcich činností. CR má vplyv na ekonomický a sociálny rozvoj regiónu. CR je indukovaným – hnaným odvetvím, ak má v regióne iba sprostredkovaný vplyv na hospodársky a sociálny rozvoj. Nie je teda dynamickým odvetvím regiónu. Ak CR nemá v regióne vplyv na jeho hospodársky a sociálny rozvoj, a popri tom je jeho dôležitým doplnkom, považuje sa za neutrálne

odvetvie (Jarábková, 2007). V rámci sledovaného regiónu Piešťany možno aplikovať prvú pozíciu CR ako hnacieho odvetvia. V tomto prípade hnacie odvetvie predstavuje kúpeľný CR, ktorý je hlavným odvetvím v tomto regióne a spôsobuje sociálny a hospodársky rozvoj regiónu. Územie síce disponuje priemyselnými a poľnohospodárskymi podnikmi, avšak ich význam na jeho rozvoj nie je na rozdiel od kúpeľníctva až taký dôležitý. Hl. ekonomické prínosy:

- prostredníctvom daní a poplatkov, ktoré zvyšujú príjmy do miestneho rozpočtu
- v oblasti podpory malého a stredného podnikania
- vo zvyšovaní zamestnanosti
- v oblasti stimulácie investícií do miestnej infraštruktúry
- v oblasti rozvoja služieb, ktoré môže využívať i miestne obyvateľstvo (Galvasová, 2008; Jarábková, 2007).

7.1 Pozitívne účinky CR

7.1.1 Prínosy prostredníctvom daní a poplatkov

Z hľadiska pozitívnych účinkov CR na danú destináciu a región je podstatné predstaviť prínosy pre destináciu prostredníctvom daní a poplatkov. Príjmami mesta z cestovného ruchu a do cestovného ruchu z iných zdrojov sú: miestne dane, príjmy z grantových a dotačných systémov štátneho rozpočtu a fondov EU, prijaté úvery. Miestne dane, ktoré majú priamu väzbu na cestovný ruch sú: daň z pozemkov, daň zo stavieb cestovného ruchu, daň za ubytovanie, daň za užívanie verejného priestranstva, ale aj daň za predajné a nevýherné hracie automaty (Tabuľka 6).

Ako možno vidieť v tabuľke 6 od r. 2005 do r. 2009 sa príjmy mestského rozpočtu na základe miestnych daní súvisiacich s CR zvýšili takmer o 60 %. Najvyšší podiel tu majú dane z nehnuteľností, ktoré sa zvýšili o 79 %. Vďaka tomuto rastu sa zvyšujú aj príjmy do mestského rozpočtu. Výška príjmov narastá vo všetkých ukazovateľoch, s výnimkou dane za ubytovanie. Zvyšuje sa i podiel príjmov mesta Piešťany z CR do rozpočtu mesta, i keď v rokoch 2008 – 2009 je viditeľný pokles, čo spôsobila ekonomická situácia celkovo vo svete.

Daň za kúpeľný poplatok taktiež neustále stúpa, medzi r. 1996 – 2003 vzrástla o 32,5 % (podľa údajov z Profil mesta Piešťany, 2004). Ďalšími zdrojmi príjmov sú granty z EU. V r. 2006 získali grant 1925 EUR, v r. 2007 už len 1209 EUR na projekt

Karlovy Vary a príspevok – program „Municipal Infrastructure Facility”. V nasledovnom období už žiadne prostriedky z Európskej únie Piešťany nedostali (<http://www.piestany.sk/index.php?id=642>).

Tabuľka 6: Príjmy mestského rozpočtu, z miestnych daní súvisiace s cestovným ruchom (v EUR), 2005 – 2009

miestna daň	2005	index zmeny	2006	index zmeny	2007	index zmeny	2008	index zmeny	2009	index zmeny
z nehnuteľnosti	46032	100	57841	125,65	58273	126,59	66389	144,22	82698	179,65
za ubytovanie	18977	100	17947	94,57	18219	96,01	18204	95,93	17503	92,23
za verejné priestranstvo	693	100	6059	874,31	4812	694,37	2501	360,89	3419	493,36
z herní	2508	100	2967	118,30	3387	135,05	5935	236,64	4894	195,14
<i>spolu príjmy z CR</i>	<i>68210</i>	<i>100</i>	<i>84814</i>	<i>124,34</i>	<i>84691</i>	<i>124,16</i>	<i>93029</i>	<i>136,39</i>	<i>108514</i>	<i>159,09</i>
<i>spolu príjmy do mestského rozpočtu</i>	<i>480498</i>	<i>100</i>	<i>526384</i>	<i>109,55</i>	<i>495684</i>	<i>103,16</i>	<i>534335</i>	<i>111,20</i>	<i>639224</i>	<i>133,03</i>
<i>podiel príjmov z CR na celkových príjmoch v %</i>	<i>14,2</i>	<i>100</i>	<i>16,11</i>	<i>113,45</i>	<i>17,09</i>	<i>120,35</i>	<i>17,41</i>	<i>122,61</i>	<i>16,98</i>	<i>119,58</i>

Zdroj: Mestský úrad Piešťany (<http://www.piestany.sk/index.php?id=642>) + vlastné spracovanie

7.1.2 Prínosy v oblasti rozvoja služieb a infraštruktúry, investície

Podľa Regionalizácie CR SR (2005) predstavuje región CR vymedzenú časť územia, ktorá sa vyznačuje relatívne homogénnymi podmienkami pre rozvoj CR a možnosťami ich využitia. Každý región CR má disponovať primárnou ponukou, kvalitnou a množstvom prítlačivú pre hostí, komunikačnou dostupnosťou, vybavenosťou zariadeniami, ktoré umožňujú pobyt a využitie aktivít destinácie (Gúčik, 1997 cit. Jarábková 2007). Podľa Sládka (2000, s. 5 cit. Jarábková 2007, s. 72) „územie, na ktoré sa viaže pôsobenie a ekonomická aktivita podnikov CR, je vymedzené činiteľmi, ktoré motivujú záujem a dopyt návštevníkov. Čím je región z hľadiska motivácie dopytu hodnotnejší pre rekreáciu a zotavenie, tým väčší počet podnikov a organizácií CR má motiváciu pre ekonomickú činnosť, tým komplexnejší produkt CR sa bude ponúkať a tým väčší význam bude mať CR v ekonomike daného regiónu ako nástroj sociálno-ekonomického rozvoja”. Ďalej uvádza, že vplyv na hospodársky a sociálny rozvoj regiónu je možné očakávať len vtedy, ak existujú dostatočne rozvinuté nadväzujúce činnosti, sociálna a technická infraštruktúra v regióne.

V destinácii CR sa rozvíja postupne komunálna sféra, s čím súvisí výstavba bytov a prislúchajúcich služieb pre obyvateľstvo a pracovníkov. Vznikajú nové ubytovacie, stravovacie, kultúrne zariadenia a pod. Tieto mestotvorné funkcie robia Piešťany atraktívnejším, podnecujú ekonomický rozvoj mesta. Vďaka tomu je možné prijímať viac návštevníkov a ich potreby vyvolávajú ďalší rozvoj sídla. Rozvoj komunálnej sféry vyžaduje viac pracovnej sily, a preto sa zrýchľuje vývoj počtu trvalého obyvateľstva. Rozvoj týchto funkcií spôsobuje aj samotný kúpeľný charakter mesta. Už samotná procedúra si vyžaduje prítomnosť siete služieb, ktoré liečbu zabezpečujú. Postupne tak aj v Piešťanoch vznikali rôzne sanatóriá, liečebne, kúpeľné domy, hotely. Rozvíjala sa i sieť kultúrnych, spoločenských, zábavných zariadení a mesto sa urbanisticky rozširovalo. Tento jav sa nazýva **multiplikačný efekt** (viz. podkap. 2.1).

Postupne boli všetky ubytovacie zariadenia rekonštruované a ponúkajú ubytovacie služby a ďalšie doplnkové služby. S rastom počtu hostí v nich bolo potrebné aj rozširovanie služieb, kultúrnych zariadení. Bolo nutné riešiť využitie voľného času pre hostí, a tak vznikali napr. plavby loďou, kultúrne programy, festivaly, ale i športoviská (viz. podkap. 6.2.2). Kúpeľný CR dynamizuje rozvoj mesta. Vplyv CR na ekonomiku mesta je mnohostranný. Prejavuje sa vo vyššom životnom štandarde domáceho obyvateľstva a v rozvoji infraštruktúry, čo je pozitívne pre domáce obyvateľstvo. Charakteristickým znakom rozvoja každej priestorovej štruktúry je jej modernizácia. To predstavuje zavádzanie nových prvkov, v tomto prípade nové produkty v oblasti kúpeľného CR, napr. modernizácia kúpeľných procedúr. Rast dopytu v CR a tiež demografické zmeny, konkrétne zvyšovanie počtu obyvateľstva vo vysokom veku spôsobujú tvorbu nových typov produktov a nových služieb. Hlavná oblasť inovácií sa týka užívania informačných technológií, rozširovania používania internetu, marketingovej propagácie. Ako príklad možno uviesť projekt Piešťany Region Card (Hudcovič, 2011), v rámci ktorého sa naštartuje spoločný marketingový prístup, spolupráca a oslovovanie zákazníkov. Karta by mala obsahovať kvalitné prevádzky a vlastniť by ju mali turisti i rezidenti, ktorí vďaka nej získavajú zľavy. V rámci inovatívnej aktivity v Piešťanoch je potrebné spomenúť prípravy a školenia nových pracovníkov, vzdelávacie programy, odborná príprava (Hotelová akadémia v Piešťanoch), pretože jedným z predpokladov kvality je zabezpečiť odbornú pripravenosť a kvalifikáciu pracovníkov. Typickým príkladom difúzie inovácií je implementácia nových metód napr. riadenia, ktoré zavádzajú manažéri po absolvovaní

odborného školenia s kolegami zo zahraničia, berú si príklad zo zahraničia. Ďalším významným projektom je „Príprava personálu pre novovytvorenú prevádzku cestovného ruchu v Piešťanoch“, ktorý je realizovaný od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2012 a jeho cieľom je zvýšiť odbornosť a kvalitu služieb poskytovaných zamestnancami, rozvoj spolupráce a implementácia nových prvkov, aby sa zabránilo prepúšťaniu v čase hospodárskej krízy. Tento projekt je určený pre zamestnancov firmy Poldrasco, s. r. o. (Príprava personálu pre..., 2011).

Piešťany kedysi prakticky určovali smerovanie kúpeľníctva (poskytovali služby, ktoré iné kúpele nemali, podieľali sa na výskume, našli napr. nové trhy – arabské krajiny. Ostatné kúpeľné zariadenia si brali od nich príklad. Ako prvé začali spolupracovať s poisťovňami zo zahraničia. No v súčasnosti sa ich pozícia v rámci Slovenska zmenila. Určitými negatívami podľa môjho názoru sú aj zmeny v oblasti riadiacich funkcií, zmeny majiteľov, ktorí majú rôzne predstavy o vedení takéhoto subjektu a rôzne skúsenosti. Snaha o súbežnosť s celosvetovými trendmi, teda ponuka wellness, zvyšovanie podielu zahraničných hostí a samoplatiacich tuzemcov, sa vyplatila. Otázne však je, či je to pozitívny krok, pretože sa tým postupne stráca tradičná klientela. Aj nenaplnenosť lôžok a večerná prázdnota v meste svedčí o poklese úrovne tejto destinácie v rámci Slovenska. Ako bolo však vyššie spomínané (TALC), nemožno túto situáciu pokladať za definitívnu, pretože je tu veľká možnosť opätovného štartu. Zatiaľ však táto skúmaná destinácia stráca svoju pozíciu jadro kúpeľného CR pre Slovensko.

Limitom rozvoja kúpeľníctva je výdatnosť žriedla (odhad na 45 l/s), ktorá umožňuje podávať 5 000 hlavných procedúr balneoterapií. Pri prepočte 1,5 procedúr /1 pacient výdatnosť žriedla limituje možnosti investičného rozvoja do 3500 lôžok (Konceptia CR mesta Piešťany, 2007). Pri súčasnom stave vyše 4 000 lôžok to predstavuje nadbytok. Územný plán mesta (ÚPN) neodporučil ďalší nárast ubytovacích kapacít cestovného ruchu. V rámci skvalitňovania podmienok je potrebné podľa ÚPN presadzovať kvalitatívnu prestavbu a vyšší štandard. Autori vychádzali z porovnania ubytovacích kapacít Piešťan s vybranými slovenskými mestami, ale aj zo štandardov v iných štátoch Európy (Rakúsko, Grécko, Švajčiarsko, Taliansko, Španielsko), kde dosahujú hodnotu 28 – 45 lôžok v pevných ubytovacích zariadeniach/1 000 obyvateľov. Tento jav sa nazýva **Defertova funkcia**. Piešťany túto hodnotu prekračujú takmer dvojnásobne. Z hľadiska krátkodobej rekreácie sa má, podľa prognózy ÚPN, zvyšovať najmä podiel

koncotýždňovej rekreácie, čo si vyžaduje dobudovať potrebné športové, relaxačné zariadenia. Niektoré regulatívy navrhované územným plánom boli už realizované, ako napr. rekonštrukcia objektov na Kúpeľnom ostrove, dobudovanie pešej zóny, vymiestnenie trhoviska (Konceptia CR mesta Piešťany, 2007).

Investície

Rozvojové investície pre a. s. SLK Piešťany plánované od r. 2007 až 2015 predstavujú sumu takmer 50 mil. EUR. Prostriedky sú určené na realizáciu energetických projektov s dôrazom na ekologizáciu, na programy zvyšovania kvalifikácie a jazykovej prípravy pracovníkov a na získanie európskeho certifikátu EUROPESPA med. Väčšinový majiteľ kúpeľov – medzinárodná hotelová sieť Danubia Hotels Group tak v rámci investičnej politiky nadväzuje na vykonanú rekonštrukciu a modernizáciu kúpeľných objektov, na ktoré v rokoch 2004 – 2007 vynaložil 40 mil. EUR. Z týchto prostriedkov financoval aj prvý 5-hviezdičkový hotel na Slovensku – Thermia Palace (Beňačková, 2007).

7.1.3 Prínosy v oblasti zamestnanosti

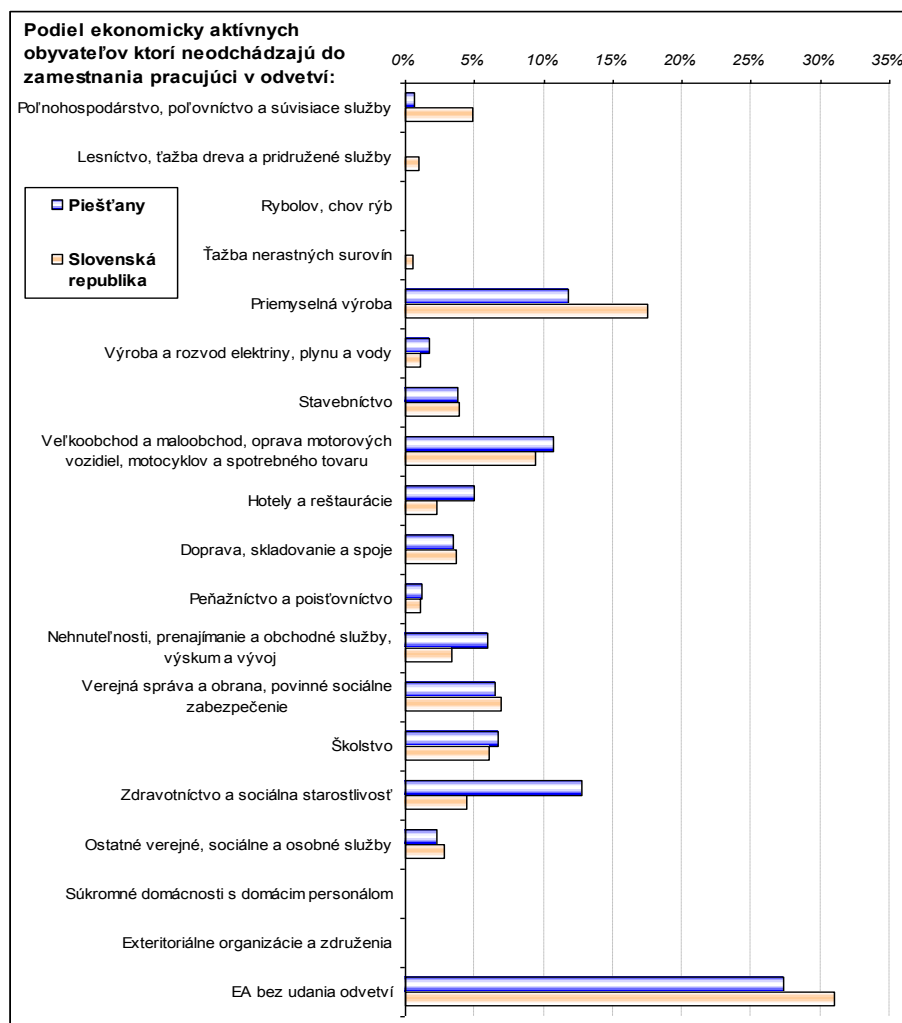
Podľa Jarábkovej (2007) výdavky odrážajú spotrebu v cestovnom ruchu a jej rast sa pozitívne prejavuje v tvorbe hodnoty krajiny, v raste devízových príjmov a ich pozitívnom vplyve na platobnú bilanciu štátu, v raste zamestnanosti. Na regionálnej úrovni sa rast spotreby prejavuje celkovým rozvojom regionálnej ekonomiky. Tieto pozitívne účinky sa nazývajú hospodárske funkcie CR. Rozvoj CR ovplyvňuje na jednej strane vytváranie pracovných miest v podnikoch, ktoré uspokojujú potreby jeho účastníkov, na druhej strane vplyvom multiplikačného efektu (viz. kap. 2.1) stimuluje tvorbu pracovných miest i v nadväzujúcich činnostiach. Primárna zamestnanosť zahŕňa pracovné príležitosti vytvorené podnikmi CR ako napr. ubytovacími, stravovacími, športovo-rekreačnými zariadeniami, cestovnými kanceláriami atď, ktoré bezprostredne uspokojujú potreby účastníkov CR. Sekundárna zamestnanosť predstavuje pracovné príležitosti v nadväzujúcich činnostiach, ktoré zabezpečujú služby pre CR, ich činnosť nie je ohraničená. Sekundárna zamestnanosť je prejavom multiplikačného efektu v CR. Multiplikátor zamestnanosti sa vyjadruje ako rastúca spotreba služieb v CR umožňuje vznik nových pracovných miest v iných odvetviach. To znamená, že prírastok výdavkov

na CR vyvoláva prírastok pracovných miest. Paradoxom je, že v dôsledku odlivu pracovných síl z mesta za prácou do iného mesta či regiónu môže nastať akési brzdenie rozvoja regiónu. Pritom však odchádzajú pre to, že nemajú možnosti zamestnať sa v danom regióne, prípadne nízke mzdy a sú nútení hľadať pracovné miesta inde, za vyššiu mzdu. Príprava kvalifikovanej pracovnej sily v oblasti školstva zabezpečuje dostatok takejto pracovnej sily, avšak svoju budúcnosť vidia v zahraničí. I v Piešťanoch je hotelová akadémia a napriek tomu mesto nemá dostatok kvalifikovaných pracovníkov v oblasti CR. Investície do vzdelania sa tak nevracajú, pretože pracovné miesta sú obsadzované nekvalifikovaným personálom. To však je už otázkou personálnej politiky daného subjektu.

Kúpeľný CR zapríčiňuje zmeny v ekonomickej štruktúre obyvateľov. V takýchto oblastiach, kde je rozvinutý CR, v našom prípade kúpeľný, sa znižuje podiel obyvateľstva zamestnaného v poľnohospodárstve a naopak, zvyšuje sa podiel zamestnaných v nevýrobnej sfére. Podľa výsledkov Sčítania ľudu z roku 2001 je hospodárstvo jednoznačne založené na odvetví služieb, ktoré súvisia so zameraním mesta na kúpeľný CR (Graf 21). Z nasledovného grafu 21 vyplýva, že spolu až 34,5 % domácich obyvateľov, pracujúcich v meste, je zamestnaných v službách týkajúcich sa CR. Je to teda hodnota nadpriemerná slovenskej. Len v odvetví zdravotnej starostlivosti je v Piešťanoch zamestnaných 12,8 %, pri celoslovenskom priemere 4,5 %. Väčšinou sú to zamestnanci a.s. SLK Piešťany, ktoré majú spolu vyše 1 550 zamestnancov, z toho 400 zdravotníkov a okolo 600 pracovníkov v hoteloch (Profil mesta Piešťany, 2004). Aj odvetvie Hotely a reštaurácie je v Piešťanoch zastúpené nadpriemerne, taktiež odvetvie nehnuteľnosti, prenajímanie a obchodné služby. Túto situáciu zobrazuje aj nasledovná tabuľka 7, poukazuje na to, že zamestnanosť ekonomicky aktívneho obyvateľstva (EAO) v službách CR je v meste Piešťany nadpriemerná oproti okresu Piešťany, Trnavskému kraju, aj Slovenskej republike. V obciach ležiacich v okrese Piešťany je taktiež pomerne vysoký podiel EAO zamestnaných v službách.

Evidencia migrácie obyvateľstva za prácou reflektuje priestorovú distribúciu pracovných miest v obciach a prostredníctvom salda medzi dochádzajúcimi a odchádzajúcimi poskytuje možnosť identifikovať hlavné centrá dochádzky za prácou, t.j. koncentrácie pracovných miest a ich zázemia. Migrácia za prácou je rozhodujúcim kritériom regionalizačných úloh pri zisťovaní dynamického vzťahu medzi jadrom a zázemím (Mládek, 2006).

Graf 21: Štruktúra ekonomiky mesta Piešťany v roku 2001 podľa výsledkov Sčítania ľudu

Zdroj: SODB 2001, M.E.S.A.10 cit. Profil mesta Piešťany, 2004

Tabuľka 7: Ekonomicky aktívni obyvatelia pracujúci v meste Piešťany, obciach Banka a Moravany Nad Váhom v širšom kontexte v roku 2001

Odvetvie	Piešťany	Banka	Moravany nad Váhom	okres Piešťany	Trnavský kraj	SR
služby CR*	34,5%	25,0%	15,0%	27,6%	19,4%	19,5%
zdravotníctvo	12,8%	8,3%	5,0%	8,8%	4,5%	4,5%
priemyselná výroba	11,8%	8,3%	9,0%	13,3%	19,0%	17,5%
verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	6,5%	5,6%	2,5%	5,9%	6,5%	6,9%

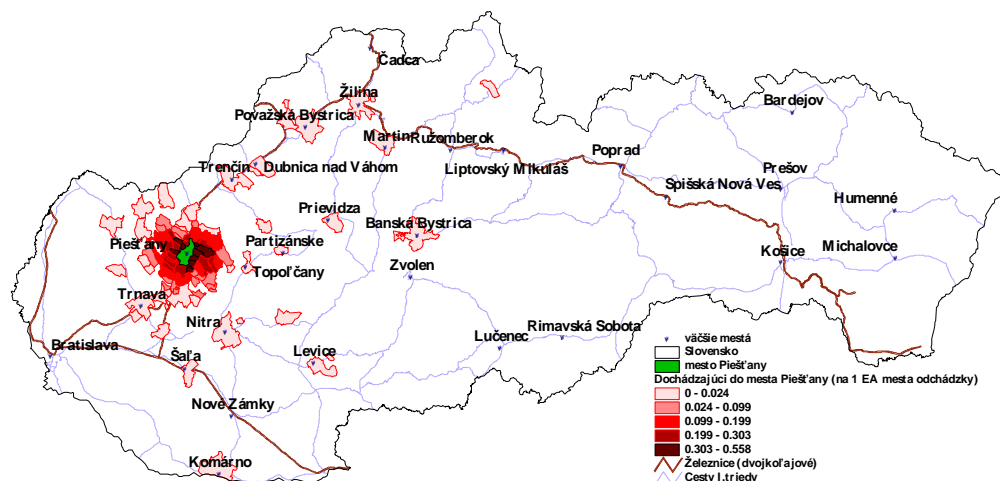
Zdroj: SODB 2001, M.E.S.A.10 cit. Profil mesta Piešťany, 2004

Poznámka: * údaje za veľkoobchod, maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru, hotely, reštaurácie, nehnuteľnosti, prenájom a obchodné služby, výskum a vývoj, zdravotnícka a sociálna starostlivosť.

Na postavenie mesta Piešťany ako jadra pre svoje zázemie poukazuje obrázok 2. Táto mapka zobrazuje denne dochádzajúce obyvateľstvo do mesta za prácou. Jediný dostupný údaj bol z r. 2001, na základe SODB 2001 a vlastne už spracovaný v publikácii Profil mesta Piešťany (2004).

Na mape možno sledovať spádové územie pracovnej dochádzky obyvateľstva do mesta Piešťany. Obce ležiace najbližšie k mestu Piešťany majú najvyššiu pravdepodobnosť, že najviac obyvateľstva dochádza do mesta Piešťany. Čím je obec vzdialenejšia, tým je nižšia pravdepodobnosť. Hranica spádového územia nie je totožná s administratívnou hranicou okresu. Príkladom je obec Pečeňady, ktorá administratívne spadá do okresu Piešťany, ale najviac ľudí z tejto obce dochádza za prácou do mesta Trnava.

Obrázok 2: Denne dochádzajúci do mesta Piešťany za prácou v roku 2001 z miest SR (na 1 ekonomicky aktívneho obyvateľa v meste odchádzky)

Zdroj: SODB 2001, M.E.S.A.10 cit. Profil mesta Piešťany, 2004

Podiel CR na HDP

Temple (1994) definuje ekonomický rast ako zvýšenie hrubého domáceho produktu (HDP) a s tým súvisia zmeny počtu obyvateľov a miery inflácie. Ekonomický rast nenastáva plynule v čase. HDP je agregát, ktorý charakterizuje výkonnosť ekonomiky realizovanej ponuky podnikateľskou sférou a sférou služieb. Existujú tiež iné spôsoby ako hodnotiť výsledné efekty rozvoja územia, ako je celkový úžitok vnímaný užívateľmi územia. Rozvoj má dvojakú podobu, a to rozvoj tvorby hodnôt a ich ponuky a potom rozvoj dopytu s jeho ocenením úžitkov ponúkaných hodnôt. Na jednej strane

stojí schopnosť výrobná (kapacity) a na druhej schopnosť spotrebovať. Existuje názor, že len oblasti, v ktorých nedochádza k explozívnomu rastu počtu obyvateľov, majú predpoklady pre kvalitatívny hospodársky rast. Toto však nie je jediný vplyv, ktorý pôsobí na rozvoj regiónu. Potrebná je i mobilita pracovných síl a schopnosť tvorby rastu počtu kvalifikovaných pracovných miest v oblastiach hospodárskeho rozvoja (Beran, Dlask, 2005).

Od roku 1999 rástol podiel cestovného ruchu na tvorbe HDP až do roku 2002, odkedy zaznamenávame mierny pokles. V roku 2006 sa cestovný ruch v Slovenskej republike výdavkami na domáci cestovný ruch, výdavkami na pasívny zahraničný cestovný ruch a príjmami z aktívneho zahraničného cestovného ruchu podieľal na tvorbe HDP takmer 7,86 % a vyprodukoval príjmy vo výške 98,9 miliárd Sk. V roku 2007 sa v porovnaní s rokom 2006 podiel cestovného ruchu na HDP znížil o 1,9 percentuálneho bodu. Uvedený pokles je ovplyvnený na jednej strane rastom HDP v iných odvetviach, ale aj rastom výdavkov slovenskej populácie na odchodový cestovný ruch, ako aj relatívnym poklesom výdavkov na domáci cestovný ruch. Priamy HDP cestovného ruchu na Slovensku v roku 2008 dosiahol hodnotu zhruba 1,55 mld. eur, čo predstavuje 2,32% podiel na celkovom HDP SR. Podiel priameho HDP CR na celkovom HDP Slovenska v r. 2008 oproti r. 2007 klesol, a to o 0,22 %. Priama pridaná hodnota CR na Slovensku pritom v roku 2008 dosiahla 1,4 mld. eur a vzrástla o 0,2 %. (Lacina, 2007; ŠÚ SR, 2010).

V Trnavskom kraji pozorujeme nárast HDP na obyvateľa od r. 1995 do r. 2006. Počas celého sledovaného obdobia presahuje priemer SR a v r. 2006 dosiahol 77,2 % v parite kúpnej sily (PKS). Celkovo sa jeho hodnota zvýšila o 24,9 % a bola po Bratislavskom kraji druhá najvyššia. Podiel Trnavského kraja na objeme regionálneho HDP bol v r. 2006 12,5 %, pričom oproti r. 2002 stúpol a získal druhé miesto po Bratislavskom kraji. V r. 2002 bol Trnavský kraj totiž na predposlednom mieste (Náš región – Trnavský kraj, 2010).

Prínosy v ďalších sférach

Podľa Houdeka (2001) je dôležitým prínosom vplyv na životné prostredie. Skutočnosť, že v danej destinácii, v tomto prípade v Piešťanoch, sú lokalizované kúpeľné zariadenia, pomáha udržiavať veľmi kvalitné životné prostredie, pretože kúpeľníctvo si kladie vysoké požiadavky na kvalitu. Aj v definícii tradičného

kúpeľného mesta (vyššie uvedené v časti 6.2.3) je požiadavka na kvalitu životného prostredia. Kúpele sú odjakživa náročné na ochranu a tvorbu životného prostredia, a to v intraviláne i v okolí. Piešťany sú z toho dôvodu veľmi upravované, nachádzajú sa tu pekné parky vhodné na prechádzky, a celkovo je tu viditeľná veľká starostlivosť o prostredie.

Ďalším prínosom je postavenie z hľadiska CR, pretože hostia v kúpeľoch trávajú dlhší čas a opakovane a tak majú aj vyššie výdaje. Dôležitý je predovšetkým podiel zahraničných hostí, ktorí vyvolávajú dopyt po širokej a kvalitnej ponuke ubytovacích a stravovacích zariadení a to pôsobí na rozvoj podnikateľskej aktivity (Mirvald, 2000). Samozrejme, tieto spomínané skutočnosti sa týkajú aj Piešťan.

CR sa prejavuje ako ekonomický stabilizátor v demografických procesoch tejto oblasti CR. Jeho intenzívny rozvoj stabilizoval počet obyvateľov v skúmanej oblasti. Vyvolal tu pohyb – imigráciu obyvateľstva za prácou i z iných regiónov. Vďaka prisťahovalectvu do mesta nepozorujeme tak vysoký celkový úbytok obyvateľstva, pretože v meste nastáva už dlhodobo prirodzený úbytok.

Vo sfére zdravotnícko-sociálnej pozorujeme napr. zníženie spotreby liečebných úkonov, keďže sa zvyšuje záujem o ľudské zdravie a prevenciu (Mlejnková, 2001).

Ďalej je to zvýšenie kultúrnosti v regióne, vplyvom konania rôznych kultúrnych akcií a programov a celkové zvýšenie životnej úrovne. Veľmi dôležitým vplyvom je, že kúpeľný CR sa v rámci prevencie môže stať jedným z hlavných faktorov udržiavania zdravia a tak aj sily pre prácu obyvateľstva.

7.2 Negatívne účinky CR

Podľa Páskovej a Zelenku (2002) sa všeobecne súhrn negatívnych vplyvov CR na hostiteľskú komunitu a jej prírodné a sociálne prostredie nazýva turistické znečistenie. Jeho súčasťou je kongescia, stres vyvolaný množstvom návštevníkov, fyzické znečistenie životného prostredia, akulturácia a pod. (viz. kap. 2.1).

Vo významných oblastiach CR sa CR priraduje k činiteľom, ktoré znehodnocujú prírodné prostredie. Za účelom vysokej návštevnosti sa objekty CR budujú v najatraktívnejších priestoroch, vysoká návštevnosť vplýva na všetky zložky prírody. Dopad negatívnych vplyvov sa okrem prírodného prostredia prejavuje i v estetickej,

hygienickej a sociálno-psychologickej sfére. Negatívne dôsledky CR sa prejavujú zaberaním poľnohospodárskej a lesnej pôdy.

CR je zdrojom emisií, príkladom je hlavne cestná a letecká doprava. Letisko v tomto prípade predstavuje zaťaženie obyvateľstva nadmerným hlukom. Okrem toho aj cestná doprava v meste spôsobuje hluk, vypúšťanie exhalátov a prašnosť. Nepriamy vplyv má z hľadiska prevádzky, v tomto prípade kúpeľných zariadení. Podľa Profilu mesta Piešťany (2004) medzi najväčších znečisťovateľov ovzdušia v meste patria Bytový podnik mesta Piešťany, Chirana a.s., Okresný úrad v Piešťanoch (školy), Slovenské liečebné kúpele a Vojenský útvar Piešťany.

V takýchto miestach vysokej koncentrácie návštevníkov sa prejavuje aj vysoký stupeň znečistenia vôd, v Piešťanoch je to podobne. Dôležité je dodať, že minerálne a termálne pramene zatiaľ znečistené nie sú (Profil mesta Piešťany, 2004).

Podľa Páskovej a Zelenku (2002) **duálne spoločnosti** často vznikajú v intenzívne navštevovaných destináciách, kde podnikatelia v CR profitujú z intenzity CR, kým zvyšok rezidentov trpí zvýšenými životnými nákladmi vďaka inflácii, ktorú spôsobil CR. Dalo by sa povedať, že toto je aj prípad Piešťan. Podnikatelia z kúpeľného CR, majitelia hotelov apod. majú veľké zisky, i keď tržby za ubytovanie v poslednom období klesli. Štatút kúpeľného miesta si vyžaduje vysoko kvalifikovanú pracovnú silu a tá do mesta dochádza z okolia, pretože v meste jej je nedostatok. Časť obyvateľstva odchádza z mesta za prácou inam, keďže mesto je špecificky orientované. V poslednom období sa tiež pozoruje emigrácia obyvateľstva z mesta, pretože ceny bytov sú pomerne vysoké k priemeru SR (Profil mesta Piešťany, 2004; Koncepcia CR v Piešťanoch, 2007).

V niektorých prípadoch dochádza v tejto destinácii ku kongescii, najmä v obdobiach veľkých podujatí, jako festivaly, kongresy, majstrovstvá sveta, kedy sú priestranstvá preplnené a dokonca nesiahajú ubytovacie kapacity. Ďalším negatívnym prejavom je turistifikácia (Pásková, 2009), ktorá predstavuje proces vytlačania základných funkcií sídla. Sú totiž uprednostňované potreby hostí na úkor každodenných potrieb. V Piešťanoch je príkladom skutočnosť, že štatút kúpeľného miesta zasahuje do územia mesta, do centra a sú obmedzené aktivity v centre, napr. na Winterovej ulici. Napr. vianočné trhy a podobné aktivity v strede mesta sú ilegálne (Profil mesta Piešťany, 2004). Túto časť mesta tak možno nazvať turistickým ghetom. V poslednom období dochádza k obratu vo výstavbe zariadení CR, dôsledkom jej organizácie.

7.3 Organizácia cestovného ruchu v Piešťanoch

Čo sa týka organizácie CR v Piešťanoch, neexistuje tu žiadna inštitúcia, ktorá by sa ňou zaoberala (viz. destinačný management v Teoretickom podklade). Pre mesto je CR jednou z hlavných priorít. Avšak na tejto prioritě sa podieľajú viaceré odbory mesta. Každý subjekt tu má vlastnú stratégiu, hlavne v oblasti marketingu. Chýba tu spolupráca. Rozpočtové organizácie mesta sa zaoberajú konkrétnymi činnosťami v oblasti CR, pričom občas tu je spolupráca pri príprave niektorých aktivít, ako napr. festivalov, výstav, otvorení kúpeľnej sezóny. Nedostatkom je tiež skutočnosť, že informačné centrum spadá pod Mestskú knižnicu. Je teda potrebné vykonať podstatné zmeny v inštitucionálnej oblasti. Koncepcia CR v Piešťanoch (2007) navrhuje vytvoriť jeden subjekt, ktorý bude zodpovedný za rozvoj CR, bude mať všetky kompetencie a zodpovednosť v danej oblasti. Zároveň bude spolupracovať s podnikateľmi v CR na území destinácie, v rámci mikroregiónu, mestom, obcami, ale aj inými podnikateľskými subjektmi. Aj v tomto probléme spočíva nedostatočná propagácia, informovanosť, štatistická podloženosť a pod. Piešťanské informačné centrum by malo byť samostatnou inštitúciou a teda oddeliť sa od Mestskej knižnice.

7.4 Problémy v kúpeľníctve

Všeobecne, avšak i v kúpeľoch Piešťany možno badať problémy v spolupráci medzi jednotlivými subjektmi CR, poskytovateľmi kúpeľných služieb a obcou. Všeobecným problémom je vybudovanie informačných centier pre návštevníkov. V Piešťanoch je informačný systém súčasťou mestskej knižnice. Ďalším problémom sú spory v kompetenciách. Obec či mesto takmer vždy očakáva, že pri tvorbe produktu CR či rozvojového programu zabezpečí financovanie kúpeľná spoločnosť. Obce by sa mali zapojiť aj do aktivít, ktoré majú prospech pre kúpeľné podniky, pretože ich význam sa prejaví v celom regióne. O Piešťanoch sa tak dozvedajú návštevníci i pacienti. Kedysi bol problém aj medzi hotelmi a kúpeľmi, pretože hotely začali tiež ponúkať kúpeľné služby. Tento problém bol však vyriešený ministerstvom zdravotníctva, ktoré stanovilo personálne a materiálno-technické kritériá, ktoré musí kúpeľný podnik spĺňať. Niektoré hotely tieto požiadavky nedokázali splniť a tak už nemali záujem ponúkať tento produkt (Zálešáková, 2007 b; Koncepcia CR v Piešťanoch, 2007).

Ďalšími problémami sú nedostatočne rozvinutá infraštruktúra a vlastnícke vzťahy. Je veľmi dôležité, aby kúpele poskytovali kvalitné služby. Pri súčasnom trende wellness je potrebné sa zamerať nielen na tradičné kúpeľné pobyty. Ak chcú konkurovať zahraničným i domácim kúpeľným miestam, je potrebné sa prispôbovať novým trendom. V Piešťanoch sa už postupne zavádzajú nové služby a modernizujú procedúry (viz. podkap.6.1).

Nedostatkom kúpeľov Piešťany je aj slabá propagácia produktov. Okrem toho je v Piešťanoch problémom nedostatok kvalifikovaného personálu. Kúpele sa to snažia riešiť spoluprácou s hotelovou školou a pracovníci prechádzajú rôznymi školeniami, kurzami. Je však veľmi pravdepodobné, že budú donútení svojim pracovníkom zvýšiť mzdy (Profil mesta Piešťany, 2004).

Podľa Profilu mesta Piešťany (2004) a mesto nemá konzistentný image, chýba mu koncepcia. Rôzne skupiny mesto vnímajú rôzne, napr. ako mesto starších ľudí, mesto kultúry alebo športu, mesto kúpeľné. Preto je dôležité vybudovanie koncepcie tvorby image. Spomínaným trendom je starnutie obyvateľstva a práve image môže prispieť k jeho spomaleniu tým, že sa pozastaví vyst'ahovávanie obyvateľstva, predovšetkým mladého, z mesta.

7.5 SWOT analýza kúpeľného CR v Piešťanoch

Na základe predchádzajúcich informácií sme sa pokúsili zostaviť SWOT analýzu kúpeľného CR pre Piešťany. Skladá zo 4 základných častí – silné a slabé stránky, ktoré definujú súčasný stav a potom príležitosti a ohrozenia, ktoré sa týkajú budúceho vývoja (Tabuľka 8).

Tabuľka 8: SWOT analýza kúpeľného CR v Piešťanoch

Silné stránky územia	Slabé stránky územia
- existencia prírodných liečivých zdrojov a ich ochrana pred znečistením	- neexistencia samostatnej inštitúcie, ktorá by organizovala CR
- tradícia kúpeľníctva i CR	- informačný systém je súčasťou mestskej knižnice
- pravidelné usporadúvanie kultúrnych podujatí, festivalov, športových súťaží a pod.	- chýba krytá plaváreň, pre celoročné využívanie
- vybudovaná infraštruktúra – najviac lôžkových kapacít v kúpeľnom mieste v SR	- príležitosti zatiaľ iba pre produkty menších rozmerov kongresového CR
- výborná dopravná dostupnosť, napojenie na významné koridory	- dominuje kúpeľný CR, služby pre ostatné formy sú rozvinuté nedostatočne
- dobré klimatické podmienky a geografická poloha aj pre celoročný CR v oblasti	- vysoké ceny pre domácich návštevníkov
- kúpele medzinárodného významu – nadpriemerné výkony kúpeľov v počte návštevníkov, počte prenocovaní, tržbách a pod.	- v porovnaní s ostatnými krajinami sú len priemerné, potreba zlepšiť image, infraštruktúru, služby, lepší marketing a propagácia v zahraničí
- doplnkové služby – golfové ihrisko, tenisové kurty..	- nedostatok parkovacích miest
- rozvoj kongresového CR	- slabá komunikácia a spolupráca medzi subjektmi CR
- sídlo hotelovej akadémie	- nedostatočná kvalifikácia pracovníkov v službách, nedostatok kvalifikovaného personálu
- vodná nádrž Slňava – chránené vtáčie územie európskeho významu	
- nadpriemerný počet vysokoškolsky vzdelaných	
- kvalitné ŽP, kúpele sú náročné na kvalitu ŽP	
Príležitosti pre územie	Ohrozenia územia
- wellness, zvyšovanie záujmu o vlastné zdravie	- riziko znečistenia prírodných zdrojov
- bohaté prírodné liečivé zdroje	- konkurencia iných kúpeľných miest v strednej Európe
- kongresová turistika, incentívna turistika	- slabá spolupráca subjektov pri rozvoji mesta
- dopravná dostupnosť	- nedostatočná podpora CR
- využívanie podpory zo štrukturálnych fondov	- podceňovanie kvalifikácie, profesionality pracovníkov
- spolupráca s partnerskými mestami	- nárast kriminality v meste
- dobudovanie letiska, rozšírenie CR na Váhu	- odliv vzdelanej pracovnej sily

Zdroj: Konceptia CR v Piešťanoch + vlastné spracovanie

8 ZÁVER

Zadané ciele tejto práce predstavovali analýzu kúpeľného CR na Slovensku a v Česku, a potom jeho zhodnotenie a vplyv v kúpeľnej destinácii Piešťany. Pre základné ciele boli bližšie stanovené pracovné otázky. Niektoré ciele sa však nepodarilo naplniť. Nedokázala som totiž získať detailnejšie informácie z kúpeľného zariadenia v Piešťanoch.

Prvá časť práce bola venovaná kúpeľníctvu na Slovensku a jeho porovnávaníu s Českom. Rozdiely medzi týmito dvomi destináciami sú určené ich vývojom, politickými, spoločenskými a ekonomickými zmenami. V súvislosti s celosvetovými trendmi možno sledovať významnú zmenu pri pohľade na sledované destinácie. Pred r. 1989 bolo Slovensko orientované viac na akútnu rehabilitáciu po ukončení pobytu v nemocnici a Česko zase vlastnilo väčšinu rehabilitačných ústavov. Po politických zmenách nastáva tak problém zabezpečiť ústavne rehabilitácie na Slovensku. Z toho vlastne vyplýva, že Slovensko bolo viac medicínsky orientované a po rozdelení bolo nútené doplniť ponuku a postupne sa tak preorientováva na novšie trendy ako wellness.

Čo sa týka budúceho vývoja kúpeľníctva, možno konštatovať, že sa bude zvyšovať podiel samoplatcov. Na základe demografického vývoja sa dajú predpokladať budúce trendy v kúpeľníctve, ako napr. záujem o programy pre staršie obyvateľstvo, procedúry súvisiace so starnutím obyvateľstva. Tak ako v súčasnosti aj neskôr budú zdravie ľudí ovplyvňovať stres, depresie, únava, obezita, závislosti a pod. Dôležitá je prevencia. V kúpeľníctve sa v posledných rokoch objavujú nové trendy a tendencie. Ide predovšetkým o tendencie v skracovaní dĺžky pobytu, o substitúciu liečebných pobytov inými typmi pobytov a tiež orientáciu na ďalšie formy CR. Postupne sa buduje infraštruktúra potrebná pre wellness. Popri tradičných funkciách kúpeľníctva sa teda stále viac ponúkajú doplnkové služby, v rámci ktorých prebieha konkurenčný boj.

Cestovný ruch bol v Piešťanoch už od 19. storočia najvýznamnejším odvetvím. Najväčšou mierou k tomu prispeli kúpele, spolu s prírodnými a kultúrnymi atrakciami v okolí. V súčasnosti je situácia relatívne priaznivá. Samotné mesto svojim návštevníkom ponúka výborné podmienky pre rekreáciu a šport, ako aj bohaté kultúrne vyžitie. Kúpele Piešťany sú kúpeľným miestom medzinárodného významu s najvyšším počtom lôžok na Slovensku. Mesto a región disponuje zaujímavým potenciálom pre rozvoj CR. Región prevažne prírodným a mesto kultúrno-historickým. Úroveň služieb

je na štandardnej úrovni, o čom svedčí vysoká návštevnosť zahraničných rekreantov, hlavne z Nemecka a krajín blízkeho východu.

Prevažujúcou formou turizmu v súčasnosti je kúpeľný turizmus. Dominujú v ňom hostia Slovenských liečebných kúpeľov, a to predovšetkým zahraniční. Zaujímavé je zistenie, že priemerná dĺžka pobytu v kúpeľoch Piešťany sa mierne zvyšuje, a to i napriek výraznému poklesu počtu prenocovaní, čo je v súlade s celoslovenským trendom. Z celkového objemu tržieb v Piešťanoch tvoria tržby od zahraničných hostí takmer 65 % (r. 2009). Pominulé roky bol tento podiel vyšší, je to spôsobené poklesom celkových tržieb. Priemerná cena za ubytovanie v Piešťanských kúpeľoch klesá. V porovnaní s Trnavským krajom, v ktorom sa sledované kúpele nachádzajú, je jej hodnota nadpriemerná.

Tradícia kúpeľov je jedným z predpokladov pre ich úspešný rozvoj aj v budúcnosti spolu s uplatnením poznatkov súčasnej lekárskej vedy a moderných spôsobov ich riadenia. Cestovný ruch v Piešťanoch prostredníctvom spotreby návštevníkov v tomto území realizuje príjmy pre podnikateľské subjekty a sprostredkovane cez dane a odvody aj príjmy pre štát a samosprávu. Pôsobí tu tzv. efekt snehovej gule – na kvalitné kúpeľné prostredie a kúpeľnú ponuku sa nabaľujú kvalitné služby v CR. Rozvoj CR ovplyvňuje na jednej strane vytváranie pracovných miest v podnikoch, ktoré uspokojujú potreby jeho účastníkov, na druhej strane vplyvom multiplikačného efektu stimuluje tvorbu pracovných miest i v nadväzujúcich činnostiach. Hospodárstvo je jednoznačne založené na odvetví služieb, ktoré súvisia so zameraním mesta na kúpeľný CR. Zamestnanosť EAO v službách CR je v meste Piešťany nadpriemerná oproti okresu Piešťany, Trnavskému kraju, aj Slovenskej republike.

Piešťany sa na základe TALC nachádzajú pravdepodobne vo fáze stagnácie. V súčasnom období počet návštevníkov stagnuje, dokonca od r. 2008 klesá. Ubytovacie kapacity nie sú plne využívané. Je tu silná pravdepodobnosť, že obyvateľstvo je už znechutené z množstva hostí, tu sa prejavuje i emigrácia z mesta. Preto v meste zaznamenávame aj celkový úbytok obyvateľstva.

Piešťany z hľadiska kúpeľného CR predstavujú významné jadro, ktorého zázemie má stále silné väzby, dané dochádzkou do špecifického zamestnania. Piešťany spoločne s prichádzajúcimi novými trendmi sa podrobujú šíreniu inovácií. V súčasnosti však nepredstavujú jadro kúpeľného CR pre Slovensko. Teda hypotéza z kap. 2.1.2 sa nepotvrdila.

Vzhľadom na neúplné splnenie cieľa, týkajúceho sa profilu návštevníka a pod. pre nezískanie dostatočného množstva informácií odporúčam ďalšie možnosti k výskumu. Stále je tu možnosť ústupu vedenia a naštartovanie poskytovania informácií, prípadne iným spôsobom. Ďalšiu možnosť vidím v porovnaní kúpeľného CR v destináciách V4, pre ktoré sa mi nepodarilo získať dostatočne rovnako podložené dáta. Je silná pravdepodobnosť, že takéto komplexne porovnateľné dáta pre tieto krajiny nie sú vôbec k dispozícii a táto oblasť sa neskúma.

9 ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A ZDROJOV

- ATTIL, P. (2003): České lázeňství na rozcestí. COT business, č. 11, Praha, s. 40
- ATTIL, P. (2004): Turismus I. Vysoká škola hotelová v Praze, Praha, 178 s.
- BAČA, R., KOVÁČOVÁ G. (1998): Piešťany v rokoch 1. sv. vojny. Balneologický spravodajca, Balneologické múzeum Piešťany
- BEŇAČKOVÁ, J. (2007): Rozvojové investície pre SLK do roku 2015 tvoria 1,5 mld. Sk. Tlačová agentúra SR (TASR) (<http://www.zzz.sk/?clanok=3563>, 14. 10. 2009)
- BERAN, V., DLASK, P. (2005): Management udržiteľného rozvoje regionů, sídel a obcí. Academia, Praha, 323 s.
- BERÁNEK, J. (1999): Lázeňství v České republice. Mag Consulting, Praha; (http://www.cot.cz/data/cesky/99_06/6_statistika1.htm, 15. 6. 2009)
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Karolinum, Praha, 211 s.
- BUDÁK, F. (2002): Postavení lázeňství v transformačním období české společnosti. Magisterská práce. PřF UK, Praha, 66 s.
- ČELKO, E. (1979): Uzdravující Piešťanské kúpele - Adam Trajan Benešovský a Piešťany. Obzor, Bratislava, 56 s.
- DOHNAL, V. (1984): Rajonizace cestovního ruchu. 1. vyd. Merkur, Praha, 167 s.
- DOLEŽAL, D. (2002): Piešťany – svetový fenomén kúpeľnej liečby. Fotostudio
- DROBNÝ, D. a kol. (2003): Piešťany trochu inak. PMDD, 160 s.
- DZÚROVÁ, D. (2001): Demografické stárnutí v České republice. In: Hampl M. a kol. (eds): Regionální vývoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie, UK Praha, 328 s.
- ELIAŠOVÁ, D. (2007): Podnikanie kúpeľných podnikov v novom ekonomickom prostredí; (<http://semafor.euke.sk/zbornik2007/pdf/eliasova2.pdf>, 12. 3. 2010)
- FIALOVÁ, D. (2004): České lázeňství. Geografické rozhledy, 13, č. 3, s. 76 – 77
- GALVASOVÁ, I. a kol. (2008): Průmysl cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) ČR, Praha, 262 s.
- GÚČIK, M. a kol. (2004): Krátky slovník CR. Slovensko-švajčiarske združenie pre rozvoj CR, Banská Bystrica, 175 s.
- HABÁN, R. (1961): Piešťany – včera a dnes. Osveta, Bratislava
- HAJKO, V. a kol. (1987): Malá encyklopédia Slovenska. Veda – encyklopedický ústav Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 664 s.

- HALL, C. M., PAGE, S. J. (1999): The geography of tourism and recreation – environment, place and space. Routledge, London and NY, 309 s.
- HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K., (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. UK Praha, 255 s.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext. Karolinum, Praha, 147 s.
- HAUGHTON, G., COUNSELL, D. (2004): Regions, Spatial Strategies and sustainable development. Routledge, London and New York, 245 s.
- HOMOLA, M. (2011): Vláda schválila odporúčania Fondu národného majetku privatizovať podiely štátu vo viacerých spoločnostiach, Bratislava; (<http://www.natfund.gov.sk/index.php/sk/fnm-sr/o-fonde/103-vlada-schvalila-odporucania-fnm.html>, 23. 3. 2011)
- HOUDEK, J. (2001): Význam lázeňství pro místní a regionální rozvoj na příkladu města Třeboň. In: Hasman, M., Říha, J., Šittler, E. (eds): Sborník referátů z 6. mezinárodní konference na téma: Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství, Tábor 26. – 30. 3. 2001, ZF JU, České Budějovice, s. 29 – 30
- HUDCOVIČ, T. (2011): Cestovní ruch v Piešťanoch by mala podporiť regionálna karta. (<http://www.pnky.sk/aktuality/cestovny-ruch-v-piestanoch-by-mala-podporit-regionalna-karta/>, 20. 4. 2011)
- HUSOVSKÁ, E. (2001): Slovensko – kúpele. Príroda, Bratislava
- INDROVÁ, J. a kol. (2008): Cestovní ruch pro všechny. MMR ČR a VŠE, Praha, 89 s.
- JAKUBÍKOVÁ, D. (2006): Aplikace marketingu – základní podmínka konkurenceschopnosti českých lázeňských subjektů v podmínkách Evropské unie. (<http://www.cestovni-ruch.cz/zdroje/lazne-marketing.php>, 12. 10. 2009)
- JARÁBKOVÁ, J. (2007): Vybrané kapitoly z CR. SPU v Nitre, 136 s.
- JELÍNEK J. (2002): Transformace lázeňských funkcí na příklade Frantiskovych Lázní Magisterká práce, UK Praha, 96 s.
- JENCŠÓOVÁ DAJKA, N. (2004): Učebné texty – ekonomika v agroturistike pre 4. ročník. ESF, Stredná poľnohospodárska škola Veľké Kapušany, 86 s.; (www.sposvkapusany.sk/Texty/Predmety/EKO/Jencsoova/EVA%204.pdf, 29. 11. 2010)
- KAČERÍKOVÁ, E. (2008): Prechádzky po Piešťanoch. Balneologický spravodajca vlastivedný zborník múzea 2003 – 2007, Piešťany

- KALFUSOVÁ, T. (2006): Lázeňství v České republice – diplomová práce. VŠE v Praze, 94 s.
- KNOP, K. a kol. (1999): Lázeňství, ekonomika a management. Grada publishing, Praha, 232 s.
- KNOP, K. (2006): Lázeňský cestovní ruch v Evropě. Mariánské Lázně: Hotel coop Kriváň; (www.cestovni-ruch.cz/zdroje/lazne-evropa.php, 13. 7. 2010)
- KOHLMANN, R. (2007): Zahraničie informovať, domácich motivovať. Top hotelierstvo; (www.tophotelierstvo.sk/domaci-cestovny-ruch/turizmus/zahraniie-informova-domacich-motivova/, 13. 8. 2009)
- LACINA, K. (2007): Regionálny rozvoj a verejná správa. Vysoká škola finanční a správní, Praha, 70 s.
- MEDŽOVÁ, A. (1999): Slovenské kúpele majú po privatizácii vyprofilovaných majoritných vlastníkov; (www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-/slovenske-kupele-maju-po-privatizacii-vyprofilovanych-majoritnych-vlastnikov.html, 6. 10. 2010)
- METELKOVÁ, P. (2005): Regulace CR ze strany veřejného sektoru. In: Klímová, V., Vyspoupil, J. (eds): VIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, Masarykova univerzita v Brně, s. 277 – 283
- MIRVALD, S. (2000): Postavení západočeských lázní a jejich význam pro cestovní ruch. In: Hasman, M., Říha, J., Šittler, E. (eds): Sborník referátů z 5. mezinárodní konference na téma: Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství, Tábor 22. – 24. 3. 2000, ZF JU, České Budějovice, s. 187 – 189
- MIŠŮNOVÁ a kol. (1994): Ekonomická regionálna geografia SR. Ekonomická univerzita v Bratislave, 149 s.
- MLÁDEK, J. (2006): Demografická analýza Slovenska. UK v BA, 222 s.
- MLEJNKOVÁ, L. (2001): Ekonomické přínosy lázeňství pro regionální rozvoj. In: Hasman, M., Říha, J., Šittler, E. (eds): Sborník referátů z 6. mezinárodní konference na téma: Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství, Tábor 26. - 30. 3. 2001, ZF JU, České Budějovice, s. 179 – 181
- MRÁČKOVÁ, E. (2009): Za maďarskými termály. COT business, č. 6, s. 100
- MUSAKOVA, M. (2007): Zväz slovenských liečebných kúpeľov a zriediel. (<http://www.novaera.sk/clanok/349/zvaz-slovenskych-liecebnych-kupelov-a-zriediel/>, 1. 7. 2010)
- NEMESKÜRTHYOVÁ, Ľ. (2001): Mestské kúpeľníctvo za feudalizmu.

- (<http://www.snm.sk/old/pamiatky/index.htm>, 7. 7. 2009)
- NOVOTNÁ, L. (2009): Cestovní ruch v České a Slovenské republice – vývoj po roce 1989. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, 104 s.
- ORIEŠKA, J. RAŠI, Š. (2005): Základy CR a Geografia CR – učebné texty. UMB Banská Bystrica
- OROSZ, Ö. (2007): Vývoj lázeňství na Slovensku a jeho význam v současnosti. Bakalárska práca. PřF UK, Praha, 58 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. MMR ČR, Praha, 448 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2009): Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Gaudeamus, Hradec Králové, 298 s.
- PÁSKOVÁ, M. (2009/2010): Dlouhodobě udržitelný CR a lokální / regionální rozvoj. Prednášky z predmetu. PřF UK, Praha
- SALAMANCZUK, R., ZÁLEŠÁKOVÁ, J. (2002): Klasické lázeňství budeme hájit, i kdybychom s tím měli padnout. Mosty – Československý týždenník, roč. 11, č. 31, s. 1 - 2.
- SCOTT, J., HARRISON, A. (2006): SPA – The Official Guide to Spa Therapy at levels 2 & 3, Thomson, 355 s.
- SODOMKOVÁ (2006): Lázeňství v České republice. Mag Consulting, Praha; (www.cot.cz/index.php?page=200&jazyk=1&id=6194, 10. 2. 2010)
- SOTNÍK, A. (2009): Ekonomika - Tvrdý chlebiček cestovního ruchu. (<http://www.minv.sk/?obsah-c-6&sprava=ekonomika-tvrdy-chlebicek-cestovneho-ruchu-a-sotnik>, 22. 6. 2010)
- SÜLE, P. (2005): Encyklopédia miest a obcí Slovenska. PS – Line Lučenec
- ŠINDELÁŘOVÁ, L. (2008): Nové trendy v lázeňství a wellness. CzechTourism (www.cot.cz/zobrazcl.php?id=1040811789, 9.3.2010)
- ŠÍP, J. (2002): Srovnání vývoje mezinárodního CR v Slovenské a České republice po vzniku samostatných států. In: Anděl, J., Balej, M. (eds): Současné sociogeografické procesy. Česká geografická společnost, Ústí nad Labem, 101 s.
- ŠÍPOŠ, J. (1992): Piešťany v premenách vekov. Obzor, Bratislava, 200 s.
- ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): Geografie CR. Karolinum Praha
- TEMPLE, M. (1994): Regional economics, The Mac Millan press, Velká Británie, 301 s.

- TITTELBACHOVÁ, Š. (2008): Politika cestovného ruchu. In: Wokoun, R., Malinovský, J., Daliborský, M., Blažek, J. a kol. (eds): Regionálny rozvoj – východiská RR, regionálny politika, teórie, stratégie a programovanie. Linde Praha, s. 205 – 214
- UZLÍK, R. (2004): Lázeňský cestovní ruch v Karlovarském kraji. Magisterská práce. PřF UK, Praha, 98 s.
- VYSTOUPIL, J. A KOL. (2006): Atlas cestovného ruchu ČR. MMR ČR, Praha, 156 s.
- ZÁLEŠÁKOVÁ, J. (2005): Dovolenka v kúpeľoch je veľmi lacná. (<http://hnonline.sk/relax/c1-22711285-dovolenka-v-kupeloch-je-velmi-lacna>, 15. 1. 2011)
- ZÁLEŠÁKOVÁ, J. (2007 a): Kúpele – centrá pozitívnych podnetov. Top hotelierstvo 2007; (<http://www.tophotelierstvo.sk/wellness-beauty-spa/wellness-spa/kupele-centra-pozitivnych-podnetov/>, 21. 11. 2009)
- ZÁLEŠÁKOVÁ, J. (2007 b): Rozvoj kúpeľov vyžaduje súčinnosť kúpeľných podnikov, samospráv a hotelov. TASR (<http://www.zzz.sk/?clanok=3549>, 14. 10. 2009)

Ďalšie použité zdroje

- ASK – indikácie (<http://www.ask.sk/sk/indikacie.php>, 20. 10. 2009)
- ASK – prírodné zdroje (http://www.ask.sk/sk/liecebne_kupele.php, 20. 10. 2009)
- Co je podpora a ochrana zdravia
(http://www.szu.cz/uploads/documents/czpp/CINDI/kurz/podpora_20zdravi.pdf, 10. 3. 2010)
- Informácia o aktuálnej situácii na trhu cestovného ruchu Nemecko (2009), SACR
(http://new.sacr.sk/fileadmin/user_upload/zahr-zastupenia/de/NEMECKO-aktualna_situacia_09.pdf, 2. 10. 2010)
- Infraštruktúra CR v Piešťanoch (<http://www.kupelepiestany.sk/sk/sport-a-relax.html>, 16. 2. 2010)
- Jaké jsou lázeňské trendy v roce 2009 (2009)
(<http://doslova.cz/lazn/tipy/1686-jake-jsou-lazenske-trendy-v-roce-2009>, 22. 11. 2010)
- Koncepcia CR mesta Piešťany (2007) Communal consult, 68 s.
(http://www.komunal.eu/subory/Koncepcia_CR.pdf, 2. 9. 2009)
- Koncepcia rozvoja CR Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2007 – 2013 (2007); (www.vucbb.sk/ganet/vuc/bb/portal.nsf/wdoc/6d5ef710f04959a1c12572840)

04e91d6/\$FILE/Koncepcia_rozvoja_cestovneho_ruchu_BBSK_2007_2013.pdf,
2. 9. 2010)

Kongresový CR v Piešťanoch (<http://www.kupelepiestany.sk/sk/konferencie>,
19. 10. 2010)

Kultúrno-historický potenciál Piešťan
(http://www.kupelepiestany.sk/sk/kupele_piestany/mesto_pieshtany, 16. 2. 2010)

Kúpele Piešťany (2001), Slovakia hotels (<http://piestany.region.sk/sk/>, 16. 2. 2010)

Kúpele Piešťany v pamätiach Ľudovíta Wintera (1999), Múzeum židovskej kultúry v
Bratislave a Balneologické múzeum v Piešťanoch, Bratislava

Kúpele a wellness (<http://new.sacr.sk/slovensko/nase-tipy-pre-vas/kupele-a-wellness/>,
13. 8. 2009)

Kúpeľná starostlivosť v SR 2003 (2004) Zdravotnícka štatistika, Ústav zdravotníckych
informácií a štatistiky, Bratislava, 17 s.

Kúpeľná starostlivosť v SR 2008 (2009) Zdravotnícka štatistika, Bratislava,
20 s. (<http://data.nczisk.sk/publikacie/zs0908.pdf>, 18. 9. 2009, 15. 6. 2010)

Kúpeľníci lákajú na zľavy, viac ako kríza im uškodilo euro (2009), Pravda
(http://spravy.pravda.sk/kupelnici-lakaju-na-zlavy-viac-ako-kriza-im-uskodilo-euro-pzm-/sk_domace.asp?c=A090514_103301_sk_domace_p12, 2. 6. 2010)

Lázeňská péče 2000 (2001), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 21 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2000>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2001 (2002), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 21 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2001>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2002 (2003), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 22 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2002>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2003 (2004), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 25 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2003>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2004 (2005), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 25 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2004>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2005 (2006), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 26 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2005>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2006 (2007), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 28 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2006>, 10. 6. 2010)

Lázeňská péče 2007 (2008), UZIS – Zdravotnícka štatistika, Praha, 28 s.

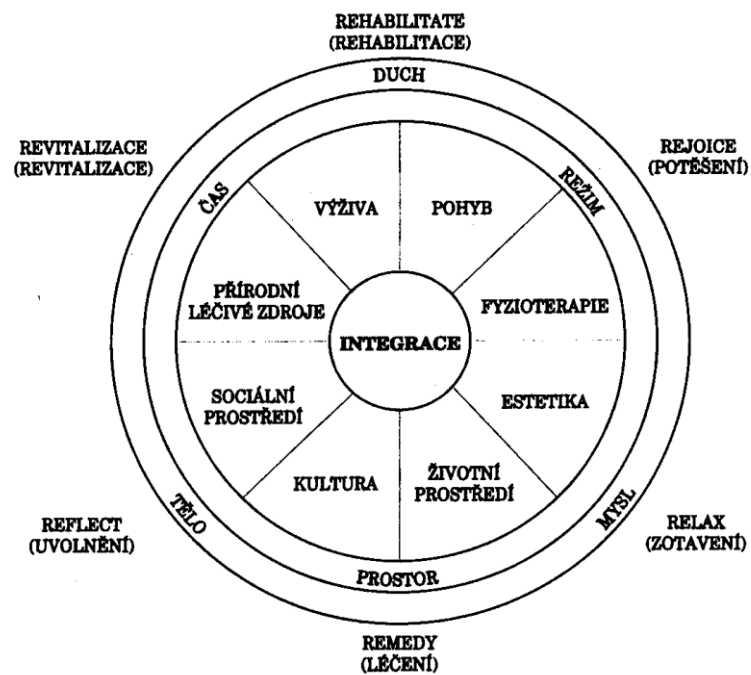
- (<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2007>, 10. 6. 2010)
- Lázeňská péče 2008 (2009), UZIS – Zdravotnická statistika, Praha, 28 s.
(<http://www.uzis.cz/publikace/lazenska-pece-2009>, 10. 6. 2010)
- Lokalizačná teória regionálnej ekonomiky (2007);
(http://www3.ekf.tuke.sk/re/0%20Poziadavky%20na%20skusku%2007%2008/Oblast%201/Lokalizacia_Hudec.pdf, 24. 8. 2009)
- Modernizácia vodoliečby v Piešťanoch
(http://www.kupelepiestany.sk/sk/novinky/motiv_pav_i_lekno, 20. 3. 2011)
- Náš región – Trnavský kraj (2010), ŠÚ SR
(http://www.piestany.sk/fileadmin/mediadocumentsobcanuzemny_planWeb-_regulativy_UPN.pdf, 10. 11. 2010)
- Okres Piešťany – poloha (<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/96032>, 5. 1. 2011)
- Polarizační teorie v regionálním rozvoji a jejich aplikace
(<http://www.volny.cz/krejska/8.htm>, 1. 11. 2010)
- Popularita českých lázní stále stoupá (2008), ČSÚ
(<http://cestovani.ihned.cz/c1-26685270-popularita-ceskych-lazni-stale-stoupa>, 12. 1. 2011)
- Príprava personálu pre novovytvorenú prevádzku cestovného ruchu v Piešťanoch (2011) (<http://www.hotelcity.sk/projekt/file/Inzerat.pdf>, 20. 4. 2011)
- Prieskum a analýza trhovej situácie v sektore CR na Slovensku (2009), SACR, Bratislava, 30 s. (http://new.sacr.sk/fileadmin/user_upload/Prieskumy/prieskum.pdf, 9. 2. 2010)
- Profil mesta Piešťany (2004) M.E.S.A 10, 155 s.
(<http://www.piestany.sk/index.php?id=107>, 2. 9. 2009)
- Program podpory domáceho CR (2008)
(http://new.sacr.sk/fileadmin/user_upload/Odborna_verejnost/DCR/Program_PDCCR_v_PV_MH_SR_12_2008.pdf, 24. 6. 2009)
- Regionalizácia CR SR (2005), Ústav turizmu
(<http://www.economy.gov.sk/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr-5699/127384s>, 11. 10. 2010)
- Ročenka CR, ubytování a pohostinství (2007), vyd. Mag Consulting, Praha
- Rozpočty mesta Piešťany (<http://www.piestany.sk/index.php?id=642>, 2. 5. 2010)
- Slovenské liečebné kúpele, a. s. (<http://www.lazenskepobyty.cz/slovenske-lazne/lazne->

- piestany/lazne-piestany-as.php, 16. 2. 2010)
- Souhrn z témat o trendech českého lázeňství (2007)
(http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/338428, 22. 11. 2010)
- Spoločenské centrum Piešťany – program
(http://www.kupelepiestany.sk/sk/kultura_a_shport/spolochenske_centrum,
18. 2. 2011)
- Svaz léčebných lázní ČR – indikácie a liečivé zdroje,
(<http://www.lecebne-lazne.cz/cs/lazne-cr>, 1. 7. 2010)
- Vyhláška Ministerstva zdravotníctví ČR 58/1997 Sb., ktorou sa stanovuje indikačný zoznam pre kúpeľnú starostlivosť o dospelých, deti a dorast
(<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1997/sb020-97.pdf>, 20. 4. 2011)
- Výlety a zájazdy Piešťany
(http://www.kupelepiestany.sk/sk/kultura_a_shport/vylety_a_zajazdy, 12. 3. 2010)
- Základné údaje o meste Piešťany (<http://www.piestany.sk/index.php?id=10>,
12. 3. 2010)
- Zbierka zákonov č. 164/2001 o prírodných liečivých zdrojoch, zdrojoch prírodných minerálnych vod, prírodných liečebných lázní a lázeňských miestach a o zmene některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)
(<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb01164&cd=76&typ=r>, 2. 3. 2010)
- Zbierka zákonov č. 576/2004 ozdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov
(<http://www.zdravie.sk/sz/content/464-20817/zakon-5762004-zz-o-zdravotnej-starostlivosti-službach-suvisiacich-s-poskytovanim.html>, 2. 6. 2009)
- Zbierka zákonov č. 577/2004 o rozsahu uhrádzanej zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti (<http://www.zdravie.sk/sz/460-23132/Zakon-5772004-zz-o-rozsahu-uhradzanej-zdravotnej-starostlivosti.html>,
2. 6. 2009)
- Zbierka zákonov č. 538/2005 o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov
(http://www.slus.sk/data/prirodne_liecive.pdf, 2. 3. 2010)

PRÍLOHY

Príloha 1: „6R“ alebo 6 základných funkcií, ktoré odrážajú potreby kúpeľných hostí

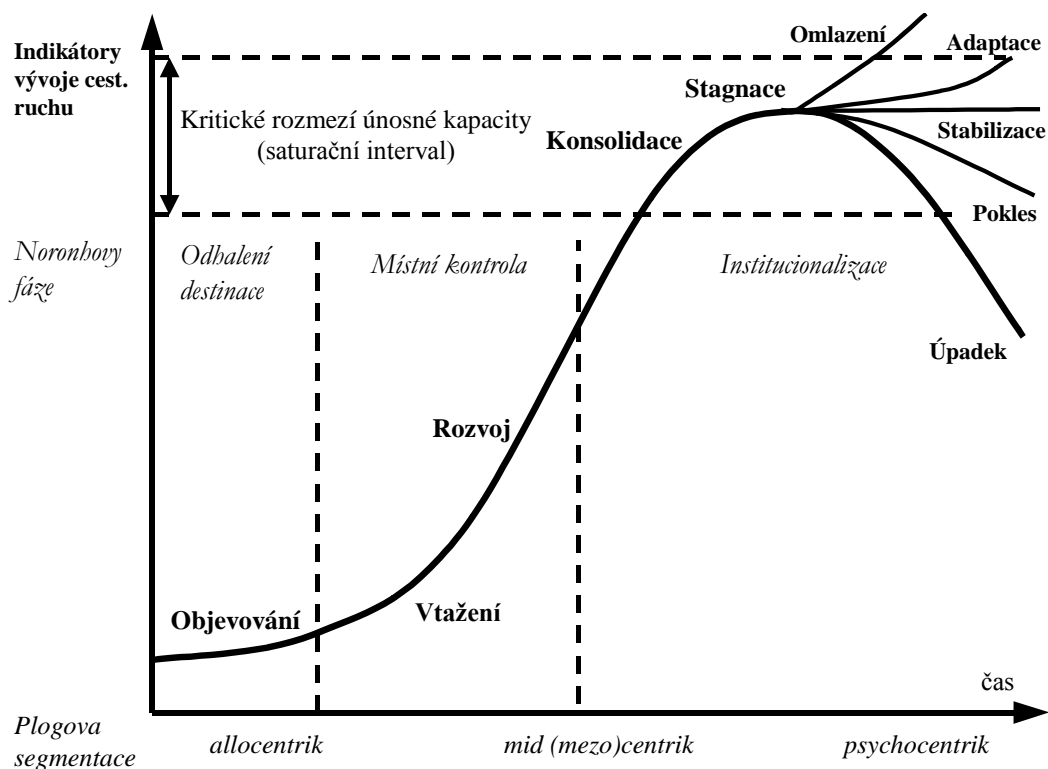
Zdroj: Attl (2004)

Príloha 2: Pozitívne a negatívne dopady turizmu na hosťiteľskú komunitu

Typ dopadov	Pozitívne	Negatívne
Ekonomická dimenzia		
Ekonomické	<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšené výdaje - Tvorba zamestnania - Zvýšenie ponuky práce - Zvýšenie štandardu bývania - Zvýšenie investícií 	<ul style="list-style-type: none"> - Lokalizovaná inflácia - Špekulácia s nehnuteľnosťami - Neschopnosť prilákať turistov - Lepšie alternatívne investície - Odliv kapitálu - Nedostatočný odhad nákladov na rozvoj CR - Nežiaduce náklady zahŕňajúce prevod peňažných prostriedkov zo zdravotníctva a vzdelávania
Turistické/komerčné	<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšenie informovanosti o regióne ako o destinácii - Prehĺbenie znalostí o potenciály pre investície a obchodné aktivity v regióne - Vytváranie nových zariadení, atraktivít a infraštruktúry - Zvýšenie dostupnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Zlá povesť v dôsledku nedostatočného zariadenia, nesprávnych postupov alebo nadhodnotených cien - Negatívne reakcie z existujúcich podnikov, vzhľadom k možnosti novej súťaže pre miestnu pracovnú silu a vládnu pomoc
Socio-kultúrne dopady		
Sociálne/kultúrne	<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšenie miestneho záujmu a účasti na činnostiach - Posilnenie regionálnych hodnôt a tradícií 	<ul style="list-style-type: none"> - Komercializácia činností osobnej či súkromnej povahy - Zmena povahy ubytovania v CR - Potenciálny nárast kriminality - Zmeny v štruktúre komunity - Sociálna dislokácia
Psychologické	<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšenie miestnej pýchy a komunitného ducha - Zvýšenie povedomia o nelokálnom vnímaní 	<ul style="list-style-type: none"> - Tendencie hosťiteľských regiónov k obranným postojom - Vysoká možnosť nedorozumenia vedúca k rôznym stupňom nepriateľstva voči návštevníkovi
Politické/administratívne	<ul style="list-style-type: none"> - Posilnenie medzinárodného uznania regiónu a hodnôt - Rozvoj schopností projektantov 	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomické využitie miestneho obyvateľstva k uspokojeniu ambícií politických elít - Skreslenie skutočnej povahy udalostí, aby odrážali hodnoty politického systému - Nezvládanie - Neschopnosť dosiahnuť cieľ - Zvýšenie administratívnych nákladov - Využitie cestovného ruchu na legitímáciu nepopulárnych rozhodnutí - Legitimácia ideológie miestnej elity
Environmentálne dopady		
Fyzické/environmentálne	<ul style="list-style-type: none"> - Vývoj nových zariadení - Zlepšenie miestnej infraštruktúry - Zachovanie kultúrneho dedičstva - Stratégia riadenia návštevníkov 	<ul style="list-style-type: none"> - Škody na životnom prostredí - Zmeny v prírodných procesoch - Architektonické znečistenie - Ničenie kultúrneho dedičstva - Preplnenie - Zmena kŕmenia a rozmnožovacích návykov voľne žijúcich živočíchov

Zdroj: After (1977), Mathieson a Wall (1982), Ritchie (1984), Hall (1992) cit. C. M. Hall, S. J. Page (1999), s. 122

Príloha 3: Životný cyklus destinácie

Zdroj: Pásková (2009/2010)

Príloha 4: Kúpeľné miesta na Slovensku podľa významu v r. 1947

Kategória	Význam	Kúpeľné miesta
I.	medzinárodný	Piešťany, Trenčianske Teplice, Sliač, Vysoké Tatry, Bardejovské kúpele, Smrdáky, Dudince
II.	celoštátny	Baldovce, Bojnice, Cígeľka, Číž, Korytnica, Lúčky, Nová Lubovňa, Rajecké Teplice, Sklené Teplice, Turčianske Teplice, Vyšné Ružbachy, Štós, Železné
III.	lokálny	všetky ostatné kúpele

Zdroj: Husovská, 2001

Príloha 5: Kúpeľné miesta na Slovensku podľa významu v súčasnosti

Kategória	Význam	Kúpeľné miesta
I.	medzinárodný	Piešťany, Trenčianske Teplice, Sliač, Vysoké Tatry, Bardejovské kúpele, Dudince, Bojnice, Rajecké Teplice, Vyšné Ružbachy
II.	celoštátny	Brusno, Číž, Lúčky, Nimnica, Sklené Teplice, Turčianske Teplice, Smrdáky, Štós, Kováčová, Lučivná
III.	lokálny	všetky ostatné kúpele

Zdroj: Oriška, Raši (2005)

Príloha 6: Vývoj počtu pacientov v kúpeľných zariadeniach v ČR, 1985 - 2005

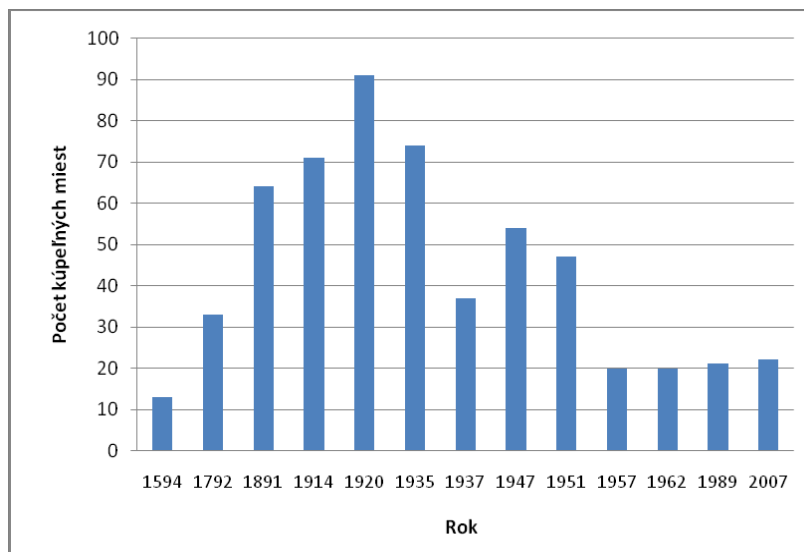
Zdroj: UZIS, 2006 cit. Sodomková, 2006

Príloha 7: Základné rozdiely vo vývoji kúpeľníctva v SR a ČR

obdobie	Česko	Slovensko
spoločný štát	<ul style="list-style-type: none"> lepšia propagácia lepšie zariadenie 	<ul style="list-style-type: none"> hospodársky i sociálne zaostalejšie pomalší rozvoj nižšia úroveň MTZ
	<ul style="list-style-type: none"> ochorenia kardiovaskulárne a tráviace 	<ul style="list-style-type: none"> ochorenia pohybové, kožné a dýchacie
	<ul style="list-style-type: none"> väčší počet ubytovacích zariadení => viac lôžok 	
	<ul style="list-style-type: none"> vyšší počet hostí 	
	<ul style="list-style-type: none"> odsun nemeckého obyvateľstva 	<ul style="list-style-type: none"> odsun českých klientov
	<ul style="list-style-type: none"> rehabilitačné ústavy 	<ul style="list-style-type: none"> akútna kúpeľná rehabilitácia po ukončení nemocničnej liečby
Po r. 1989	<ul style="list-style-type: none"> kúpeľná starostlivosť v pôsobnosti zdravotných poisťovní 	<ul style="list-style-type: none"> kúpeľná starostlivosť z 80 % cez sociálnu poisťovňu, v rámci zdravotných poisťovní až od r. 2002
		<ul style="list-style-type: none"> slovenské kúpele nezaradené do prvej vlny privatizácie prevláda kupónová privatizácia
	<ul style="list-style-type: none"> propagácia – Czechtourism, 26 zahraničných zástupení, rozpočet pre CR 22,5 mil. USD 	<ul style="list-style-type: none"> propagácia – SACR, 6 zahraničných zástupení, rozpočet pre CR 4,3 mil. USD

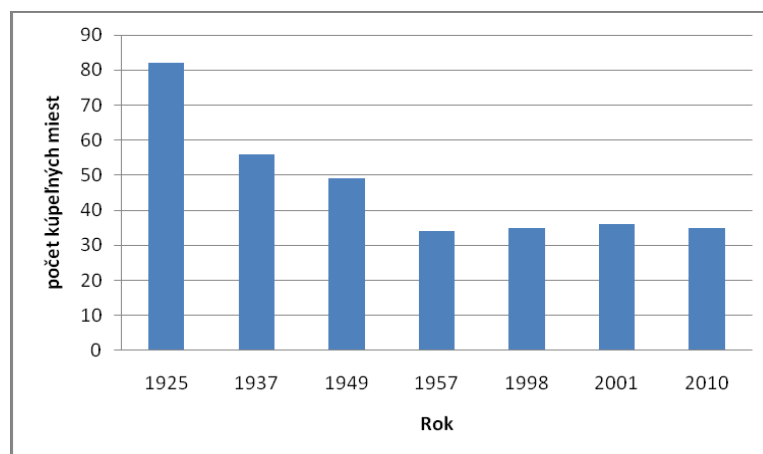
Zdroj: Husovská (2001), Knop (1999), Novotná (2009), Ročenka CR, ubytování a pohostinství (2007), Zálešáková (2005), Zálešáková (2007 a)

Príloha 8: Vývoj počtu kúpeľných miest na území Slovenska v r. 1594 – 2007

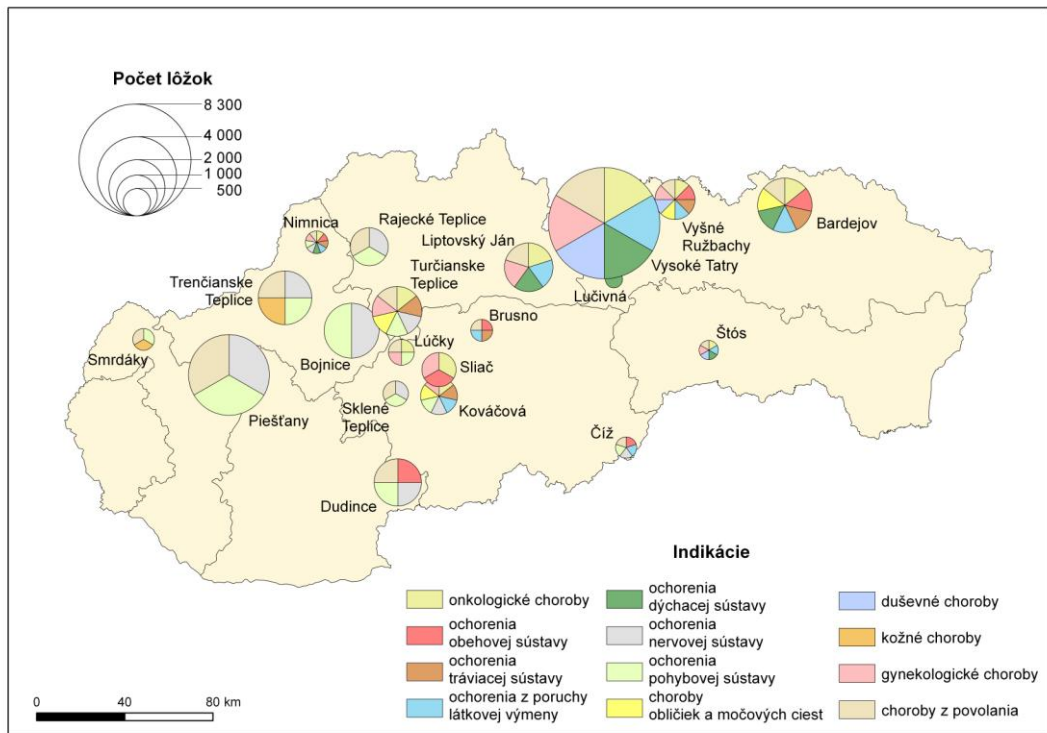
Zdroj: Orosz, 2007

Príloha 9: Vývoj počtu kúpeľných miest na území Česka v r. 1925 – 2010

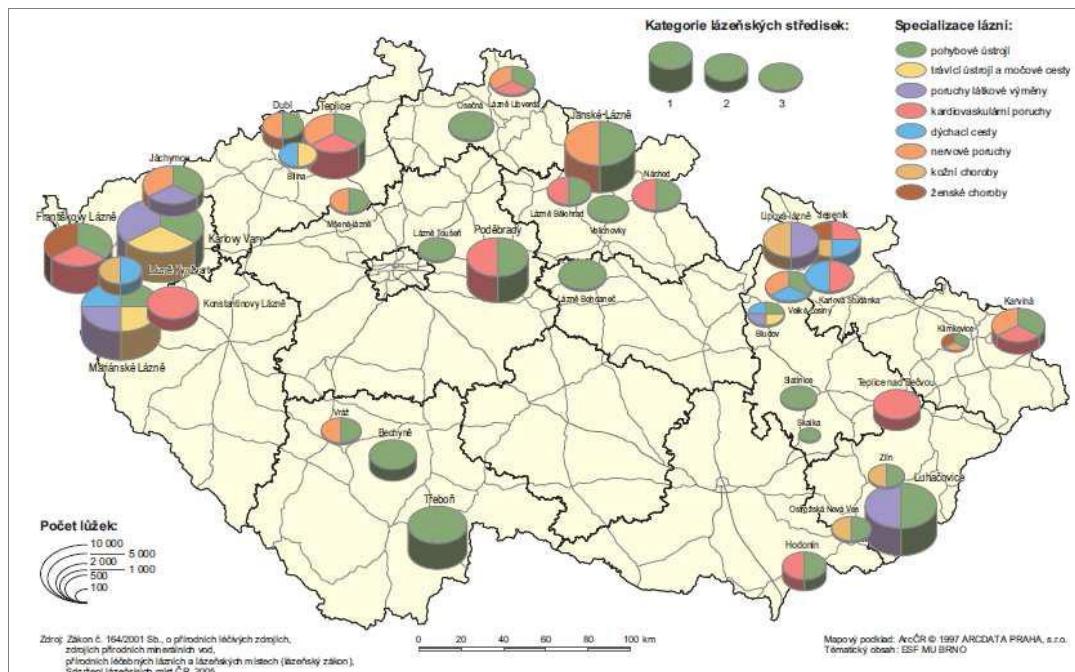
Zdroj: Sdružení lázeňských míst cit. Budák (2002) + vlastné spracovanie

Príloha 10: Kúpeľné miesta na Slovensku podľa počtu lôžok a podľa indikácie, r. 2009

Zdroj: <http://www.ask.sk/sk/indikacie.php>; ŠÚ SR, 2010 + vlastné spracovanie

Príloha 11: Kúpeľné miesta v ČR podľa indikácií, počtu lôžok a významu

Zdroj: (Vystoupil, 2006)

Príloha 12: Kúpele v Česku a na Slovensku podľa typu prírodného liečivého zdroja

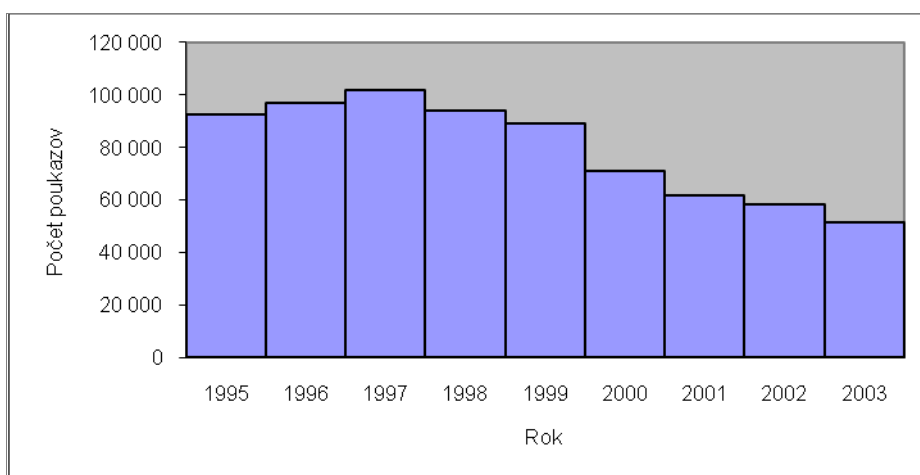
Zdroj: ASK (http://www.ask.sk/sk/liecebne_kupele.php), <http://www.lecebne-lazne.cz/cs/lazne-cr> + vlastné spracovanie

Príloha 13: Stolové prírodné minerálne a liečivé vody na Slovensku

Názov	Plniareň	Pramene a indikácie
Baldovská	Minerálne vody, a. s. Prešov, závod Baldovce pri Spišskom Podhradí	pramene Deák a Pollux; niektoré žalúdočné, žlčníkové a črevné choroby, choroby obličiek a močových ciest, osteoporóza
Budiš	Stredoslovenské žriedla, a. s., Budiš, závod Budiš – Dubové pri Turčianskych Tepliciach	choroby žalúdočné, črevné a žlčových ciest
Cígeľka	Minerálne vody, a. s., Prešov, závod Cígeľka pri Gaboltove	prameň Štefan; žalúdočné a črevné choroby, poruchy látkovej premeny, cukrovka, obezita, choroby horných dýchacích ciest, nevhodná pri chorobách srdca
Čerínska	Minerálne vody Čerín, a. s., Čačín	každodenné pitie a doplňovanie dennej potreby vápnika a horčíka
Fatra	Stredoslovenské žriedla, a. s., závod Fatra v Martine	žalúdočné a črevné choroby (žalúdočné vredy), cukrovka a iné poruchy metabolizmu, vhodná na inhalácie, nevhodná pri chorobách srdca
Kláštorná	TOPLIMO, a. s., Topoľčany	prameň Kláštor pod Znievom; Žalúdočné a črevné choroby, zápaly močových ciest, cukrovka, zápaly a alergie dýchacích ciest, denné doplňovanie vápnika a horčíka
Korytnica	Fatranské liečebné kúpele, a. s., Korytnica	choroby tráviaceho systému, pečene, srdcovo-cievne, málokrvnosť z nedostatku železa a nedostatok vápnika v kostiach
Mitická	Slovenský hodváb, a. s., závod Trenčianske Múčky	poruchy zažívacieho traktu a zápaly močových ciest, doplňovanie dennej potreby vápnika a horčíka, vhodná aj pri srdcovo-cievnych ochoreniach
Santovka	Západoslovenské žriedla, a. s., Santovka, závod Santovka	choroby tráviaceho systému a poruchy metabolizmu
Salvator	Minerálne vody, a. s., Prešov, závod Salvator v Lipovciach	prameň na Kamennej babe; niektoré žalúdočné a črevné choroby, poruchy látkovej premeny, cukrovka, náchylnosť na chorobu kamienkov močových ciest
Slatina	Západoslovenské žriedla, a. s., Santovka, závod Slatina v Hokovciach	pri úprave diét je vhodná aj pre diabetikov
Toma natura	Minerálne vody Čerín, a. s., Čačín	prameň Čačín; Každodenné pitie a doplňovanie dennej potreby vápnika a horčíka
Zlatá studňa	Šofranko – nápoje, Široké	prameň pod Braniskom; poruchy tráviaceho systému, ochorenia srdca a obličiek, vysokého krvného tlaku

Zdroj: Husovská, 2001

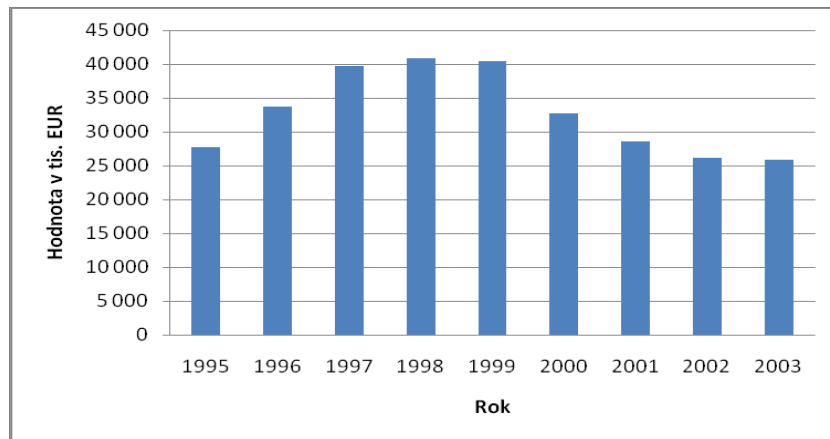
Príloha 14: Počet nakúpených poukazov na kúpeľnú starostlivosť na Slovensku, 1995 – 2003

Zdroj: Eliášová, 2007

Príloha 15: Výdavky na nákup poukazov v Slovenských kúpeľoch, 1995 – 2003

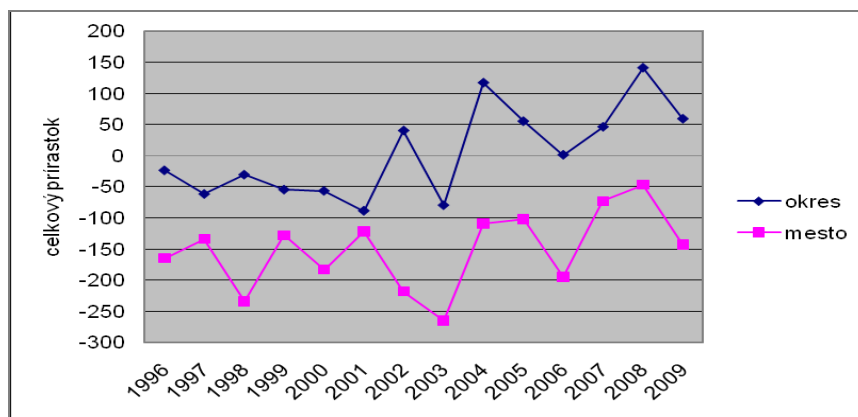
Zdroj: Eliášová, 2007

Príloha 16: Poloha okresu Piešťany v rámci Trnavského kraja

Zdroj: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/96032>

Príloha 17: Celkový prírastok obyvateľstva v meste a okrese Piešťany

Zdroj: ŠÚ SR, 2010

Príloha 18: Kúpeľný ostrov v Piešťanoch je strediskom kúpeľného CR v Piešťanoch

Zdroj: <http://www.lazenskepobyty.cz/slovenske-lazne/lazne-piestany/lazne-piestany-as.php>, 16. 2. 2010

Príloha 19: Kolonádový most v Piešťanoch

Zdroj: Petra Vajsáblová, január 2010

Príloha 20: Cena za služby a procedúry v kúpeľoch Piešťany na konci 19.stor.

Názov služby, procedúry	Cena v grajciaroch
Vaňový kúpeľ I. triedy	70
Obyčajný vaňový kúpeľ	35
Zrkadlisko	40
Bahnisko	40
Pohybový kúpeľ	40
Ženský kúpeľ	20
Mužský kúpeľ	20
Spoločný kúpeľ	10
Lokálny vaňový bahnový kúpeľ s 1 dávkou	40
Lokálny vaňový bahnový kúpeľ s 2 dávkami	80
Kúpeľná plachta	5
Kúpací plášť	5
Zábal do vlnenej prikrývky	10
Dovoz do kúpeľov z kúpeľnej časti Piešťan	12/osoba, 20/2 osoby

Zdroj: Šípoš, 1992

Príloha 21: Pramene liečivej vody v Piešťanoch

názov	typ	stav	popis
Trajan	vrt	existuje	Prameň termálnej vody sa nachádza na Kúpeľnom ostrove v blízkosti pitného pavilónu. Je to kruhová betónová studňa celá prekrytá sklobetónovým architektonicky stvárneným krytom. Využíva sa pre potreby balneoterapie. Voda zo studne sa odvádza do akumuláčnej stanice a odtiaľ sa rozvádza do kúpeľov.
Pro Patria	studňa	neexistuje	Studňa sa nachádza na Kúpeľnom ostrove. V súčasnosti je už zlikvidovaná a na mieste kde sa nachádzala je cesta.
Torkoš	studňa	neexistuje	Studňa sa nachádza na Kúpeľnom ostrove. V súčasnosti sa nevyužíva, je zahádzaná.
Crato	studňa	neexistuje	Studňa sa nachádza na Kúpeľnom ostrove. Dnes je zasypaná nad ňou je postavená budova.
Cmunt V-1	vrt	existuje	Vrt sa nachádza na Kúpeľnom ostrove v blízkosti studne Trajan. Spolu s vrtom TR-9 / V-4a/ sa nachádza v miestnosti pod pitným pavilónom. Voda sa odvádza do akumuláčnej stanice a odtiaľ sa rozvádza do kúpeľov.
Hynie V-4a	vrt	existuje	Vrt sa nachádza na Kúpeľnom ostrov v blízkosti studne Trajan. Spolu s vrtom TR-8 / V-1 / sa nachádza v miestnosti pod pitným pavilónom. Voda z vrtu sa využíva pre kúpeľné účely. Termálna voda sa odvádza do akumuláčnej stanice a odtiaľ sa rozvádza do kúpeľov.
Beethoven V-7	vrt	existuje	Vrt sa nachádza na ľavom brehu obtokového ramena. V súčasnosti sa nevyužíva ale slúži ako záložný vrt pre prípadnú poruchu využívaných vrtov Piešťanských kúpeľov. Vrt je umiestnený v betónovej šachte, z ktorej pomocou kovovej rúrky vyteká voda do obtokového ramena Váhu.
Torkoš V-8	vrt	existuje	Vrt sa nachádza na Kúpeľnom ostrove v blízkosti studne Trajan. Spolu s vrtom TR-13 / V-10 / je umiestnený v murovanej šachte, ktorá je prekrytá dreveným poklopom. Využíva sa pre kúpeľné účely.
Schrerer V-9	vrt	existuje	Vrt sa nachádza na ľavom brehu obtokového ramena. V súčasnosti sa nevyužíva ale slúži ako záložný vrt pre prípadnú poruchu využívaných vrtov Piešťanských kúpeľov. Vrt sa nachádza v betónovej šachte, je prekrytý poklopom a voda z neho pomocou rúrky v stene šachty vyteká do ramena Váhu.
Crato V-10	vrt	existuje	Vrt sa nachádza na Kúpeľnom ostrove v blízkosti studne Trajan. Vrt je spolu s vrtom TR - 11 / V - 8 / umiestnený v murovanej šachte, ktorá je prekrytá dreveným poklopom. Využíva sa pre kúpeľné účely.
Kláštorná studňa	studňa	existuje	Studňa sa nachádza v severnej časti mesta, neďaleko letiska na Devianskej ulici v záhrade v blízkosti rodinného domu č. 387/14. Je prekrytá dreveným poklopom. V minulosti to bol prameň v blízkosti kláštorného chrámu a voda z neho sa považovala za zázračnú. Dnes ju využíva majiteľ domu.
Vrt PS-1 (Slovan)	vrt	existuje	Vrt sa nachádza v parkových priestoroch za liečebným domom Slovan. Vrt pozostáva z kovovej rúry uzavretej prírubou. V súčasnosti sa nevyužíva, nakoľko LD Slovan je uzavretý. Bol navrhnutý pre potreby balneoterapie v liečebnom dome, ale nikdy sa nevyužíval.
Vrt PS-2 (Sláv)	vrt	existuje	Neuvedený, bez údajov
Vrt VLÚ-1	vrt	existuje	Vrt je umiestnený v areály Vojenského liečebného ústavu asi 20 m od rohu oplotenia na križovatkách ulíc Sládkovičova - Hollého. V súčasnosti je obostavaný a uzamknutý v budove, v ktorej sú tiež šatne pre bazén. Využíva sa pre potreby balneoterapie vo VLÚ.
Vrt VLÚ-2	vrt	existuje	Vrt je umiestnený v areály Vojenského liečebného ústavu asi 20 m od rohu oplotenia na križovatkách ulíc Sládkovičova - Hollého. V súčasnosti je obostavaný a uzamknutý v budove, v ktorej sú tiež šatne pre bazén. Využíva sa pre potreby balneoterapie vo VLÚ.
Vrt PS-3 (Sloven)	vrt	existuje	Vrt je umiestnený na pravej strane Váhu pred Kolonádovým mostom. Bol navrhnutý pre účely balneoterapie v liečebnom dome Slovan pretože vrt TR - 28 / PS-1 / a TR - 29 / PS-2 / nezaručujú potrebnú kapacitu. Ústie vrtu je v šachte pod terénom. Vrt je prekrytý liatinovým poklopom. V súčasnosti sa vrt nevyužíva.
Vrt PS-4 (Slovák)	vrt	existuje	Vrt je umiestnený na pravej strane Váhu pred Kolonádovým mostom v blízkosti vrtu TR - 31 / PS - 3 /. Ústie vrtu je v šachte pod terénom. Vrt je prekrytý liatinovým poklopom. V súčasnosti sa vrt nevyužíva.

Zdroj: Slovenská agentúra životného prostredia cit. Profil mesta Piešťany, 2004

Príloha 22: Liečivý zdroj Adam Trajan

Zdroj: Petra Vajsáblová, január 2010

Príloha 23: Liečivá voda v Piešťanoch sa využíva aj ako pitná kúra

Zdroj: Petra Vajsáblová, január 2010